

קובץ קי"ז ה'תשע"ו

מחיר: א"י 2 ₪ | USA \$2.00

קובץ גליונות

פרשת אמור (הו"ל - קדושים)
ממרנז ורבנז גדולי ומאורי הדור

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

הגאון הצדיק
רבי ישראל אליהו וינטרויב
זצוק"ל

הגאון האדיר
רבי אברהם גנהובסקי זצוק"ל

הגאון הגדול
רבי שלום בן ציון פלמן
זצוק"ל

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטיינמן שליט"א

מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א

מרן פוסק הדור
הגר"נ קרליץ שליט"א

מרן רה"י
הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרן הגאון
רבי יעקב אדלשטיין שליט"א

דברי שיח

כאיל תערוג

פרי חיים

נשיח בחוקיך

גאון יעקב

משנת החפץ חיים

פניני דעת

דובב שפתיים

נפשו גחלים תלהט

פנינים משולחן רבינו

שלמים מציון

דרכי החיזוק

6 42125 72730 3

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

קרית ספר בית הכנסת: קהילת משך חכמה 053-3127555	הר נוף בבתי הכנסת: *אמרי שפר *קהילת בני תורה *חניכי הישיבות- רח' ברנד	בכוללים: *בית הלל *נחלת משה *חזון איש	אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: *קיוית *שיוית
מעלה אדומים *בבית הכנסת תלמידי הכתב סופר	כנסת 054-8429113 (גרוס)	אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה בית מאיר	אלעד 054-8415551 (הופנר) ישיבת בני ראובן
נס ציונה מוסדות אור תורת שלום בכולל בראשות הרב יפת שליט"א	מאה שערים בבית הכנסת תפארת בחורים (הישן) נוה יעקב 052-7677676 (לוי)	בית מדרש עליון גאון יעקב משך חכמה פונוביץ' קהילות יעקב	אשדוד רובע ג' - קרית חרדים 058-3231891 (שוורץ) רובע ז' 052-7668323 (מונק)
נתיבות 054-8454356 (טרבלסי)	סורוצקין בבתי הכנסת: *אהבת תורה *באר שמואל	קרית מלך שערי תורה תפארת ציון	אשקלון 050-4181543 (לוי)
נתניה רמת אפרים 052-7664668	סנהדריה 052-7171376 מקוה פאג"י	מרכז חנות גל פז- ר' עקיבא 88	באר יעקב ישיבת גרודנא באר יעקב
פתח תקוה בבתי הכנסת: *אבי עזרי *אוהל אברהם *חניכי הישיבות	עזרת תורה 054-8474651 (אלקין) *בית הכנסת בית ישראל	פרדס כץ 052-7168580 (אבוהצירא 30)	באר שבע 052-7628911 (היקלי)
גני הדר *מקוה בעש"ט	קרית יובל 052-7639488	בבתי הכנסת: *חניכי הישיבות (ברוט 20) *מנין אברכים (אבוהצירא 9)	בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין)
צפת כולל בראשות הרב קפלן שליט"א 054-8454791	רוממה *בית כנסת חניכי הישיבות	קרית הרצוג 03-5708404 (שטרן) 052-7640848 (פרידמן)	רמה א' ישיבת נתיבות התורה-תפרח 052-7138967 (אמרון)
קרית אתא ישיבת מעוז חיים 052-7129279	רמת שלמה 02-5710175 (לאפיר)	שכון ה' 053-3151405 (נמירובסקי)	ביהכנ"ס לב אליהו
ראש העין ישיבת בית הלוי בראשות הגה"צ ר' אבנר עפגין רח' חפץ חיים 6	בבתי הכנסת: חזון איש המרכזי כולל ישכר באוהליך	זכרון יעקב 04-6392214 (קניגסבוך)	רמה ג' *ביהכנ"ס אהבת תורה 02-9920797
רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד	רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף)	חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינעיר)	כולל עטרת שלמה
רכסים גבעה א' 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמות פולין *ביהכנ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני)	טבריה אלמלם 053-3115735	ביתר גבעה A *ביהכנ"ס זכור לאברהם
תל אביב 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות	טלז סטון 02-5335545 (חנות כל בו אלן)	בית חלקיה 054-8413562 (פיינר)
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות	יסודות 054-8413562 (פיינר) *ביהכנ"ס המרכזי	בני ברק *שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף)
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות	ירוחם ביהכנ"ס בית פנחס 052-7627788 (מיכאל)	*דסלר/כולל ברסלב 052-7159869 (בן אריה)
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות	ירושלים *ישיבת מיר 052-7677676 (לוי)	ויזניץ 050-4192923 (טסלר)
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות	גאולה 053-3172626 (אלה) *חנות גל פז (מלכי ישראל)	בבתי הכנסת: *ביהכנ"ס הגדול החדש (בכניסה לכולל גרטלר)
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות	בית וגן 02-6449498 (שעיר) הפיסגה 46 (ניתן להשאיר הודעה)	*הליכות חיים *המרכזי - רמת אלחנן *הליגמן *לדרמן
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות	בר אילן/נוה צבי 054-8474651	*נאות יוסף *משכנות יעקב *דברי שיר *שם אבותי
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות	גבעת שאול 052-7159755 (גינזבורג)	*אוהל משה ורחל- רח' פרל *היכל משה
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות		
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות		
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות		
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות		
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות		
תל אביב 052-7606491 כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722	רמת אשכול ביהכנ"ס חניכי הישיבות		

ניתן להשיג את הקובץ בארה"ב במקומות הבאים:

- בורו פארק
- פלאטבוש
- וויליאמסבורג
- מונסי
- לייקווד

הזמנות במוקדים עד יום שלישי בערב. [*ללא הזמנה מראש]

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900 | הפצה בארה"ב: 6463428424
 ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

גליון זה יו"ל לרפואת האשה

אסתר מרים בת חיה לאה

הזקוקה לרחמי שמים מרובים

בתושח"י

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשט על הפרשה

"וכי תזבחו זבח תודה וגו' ולא תחללו את שם קדשי וגו'" (כב, כט, לב).

צ"ע למה הכניסה תורה דין חילול ה' אחרי פרשת תודה ומה ענין זה לזה. וי"ל ע"פ המדרש (משנת ר"א פ"ז) מפני מה ענש הכתוב ביותר לכפויי הטובה מפני שהוא ככפירה בעיקר ושם כשהיו אבותינו במדבר לא כעס עליהן הקב"ה אלא על כפיית הטובה, והנה ארבעה שצריכין להודות הוא הכרת הטובה שעליהן להכיר שהקב"ה הטיב להן ומי שאין לו הכרת הטובה אין לך חילול ה' יותר מזה שכאילו שאומר שאין להכיר טובה להקב"ה על חסדיו שעושה לנו ובמדרש שם אין לך שקשה לפני הקב"ה יותר מכפיית טובה.

"וספרתם לכם וגו'" (כג, טו)

נשאלתי למה בספירת הימים סופרין בתחלת היום, היום יום א', משום תמימות ובשבועות סופרין בסוף השבוע והו"ל לספור בתחלת השבוע היום יום אחד בשבוע הראשון וכמו"כ ביום הח' הו"ל לספור היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום ראשון שבשבוע השני. ונראה שהטעם דבימים כתיב תספרו חמשים יום הספירה בתחלה ובשבועות כתיב שבעה שבועות תספר לך הספירה בסוף כשתגיע השבוע תספור שנשלמה שבוע.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

ביקור הראב"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א בבית רבינו בערב פסח

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: מה נשמע?

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א: ברוך ה'. זה דור קשה אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבירו, נזמרים עם משהו אחד מיד מתחיל משהו אחר.

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: אין לך יום שאין ברכתו מרובה משל חבירו, כשיושבים ולומדים. במערכה על 'בני ישראל' מהודו הייתי אצל אביכם הסטייפלער שפעל בתוקף לגדור את הפרצה, ואז עוד היה מדובר על ספק יהודים, אבל היום רוצים להעלות לארץ כאלו האוחזים בדת הנוצרית ממש הנקראים "יהודים נוצרים".

אנחנו צריכים לקיים "מאויבי תחכמני מצוותיך" - ללמוד מהרשעים את דרכי המלחמה. החפץ חיים אמר "הם עובדים על השקר בדרך אמת, ואנחנו עובדים על האמת בדרך שקר".

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: "עקבתא דמשיחא".

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א: הגר"ח מלואלז'ין זצ"ל פירש מה שנאמר בסוף המשנה בסוטה "אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, שזהו קללה בפני עצמה, שבדור עקבתא דמשיחא יראי ה' יתיאשו וירפו ידיהם מללחום מלחמת ה' בחוטאים, עד שלא יהיה על מי להישען אלא על אבינו שבשמים.

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א: צריך להביא את משיח.

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: מוצאי שביעית עדיין לא נגמר, "במוצאי שביעית בן דוד בא" (מגילה י"ז ע"ב).

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א: "עבר קציר כלל קיץ ואנחנו לא נושענו". (ירמיהו ח, כ').

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: לפי הסימנים של הגמרא בכתובות, המשיח צריך כבר לבוא.

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: הוציא מארון הספרים גמרא כתובות, והחל להקריא את דברי הגמרא בדף ק"ב ע"ב "אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא, דור שבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים".

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א: ברמב"ם מכתבי יד עתיקים מוסמכים מובא, שלפני ביאת משיח עתידים לבוא נוצרים וישמעאלים לארץ ישראל.

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: "עתידין כל אינני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות", (גמ' כתובות שם). כשיבוא משיח כולם יחזרו בתשובה, והאנשים שהיו 'אינני סרק', יטענו פירות ויהיו תלמידי חכמים.

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א: כפי הנראה אנחנו עומדים כבר עכשיו ב"דורו של משיח", ובעזרת ה' נראה שוב פעם בביאת משיח צדקינו שיבוא במהרה, ואז יתקיים בנו הפסוק "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" - נראה שכל העולם שהיינו חיים בו עד ביאת משיח צדקינו, הוא רק בגדר חלום.

א גוט יאר און א גטוען יום טוב.

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: א גוט יאר און א גטוען יום טוב, וברכה והצלחה לשיבה בירושלים.

דבר העורך

טעם העונש בעוה"ז

תלמידי רבי עקיבא נענשו כאן בעולם, על שלא נהגו כבוד זה בזה מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן שליט"א למד מכאן, עד כמה חמור עוון בין אדם לחבירו וביזוי תלמידי חכמים, עד שאין ממתינים עם העונש לעוה"ב, אלא מענישים כבר כאן בעוה"ז. כאשר הביאו את הדברים קמיה רבינו שליט"א אמר כי הדבר אמת, וטעמו מכיון שכאשר חוטאים בעוון שבין אדם למקום, הרי החטא הוא כלפי מעלה, ובהתאם לכך גם העונש ניתן בעולם האמת, אולם חטא שבין אדם לחבירו, הוא כאן בעוה"ז, ועל כן העונש ניתן אף הוא כאן בעולם.

על הקפדתו וזהירותו של רבינו שליט"א בענינים שבין אדם לחבירו ישנם סיפורים רבים, ולחיזוק הדברים הבאנו בגליון השבוע כמה מעשים בענינים אלו, (מתוך הספר מנחת תודה)

רבינו משכים כל בוקר ללמוד הגמ' [החובות שרגיל ללמוד יום יום] ובדרך כלל נשאר לו דפים שלא הספיק עד התפילה, וכיון שיורד לתפילה מוקדם, לומד בכמה דקות שקודם התפילה כמה שמספיק, ויש יהודי מבוגר, שיושב ע"י רבינו שמכין קבוע הגמ' שאוחז בה רבינו, ולוקח הגמ' כשמתחילים התפילה ומחזיר לארון. והנה פעם אחת רבינו למד מסכת שלפי הסדר עוד לא אמור לאחוז שם, ולשאלה איך הגיע כבר לשם [וכידוע לומד לפי סדר הש"ס] והשיב שהיהודי המבוגר שמגיש לו כל בוקר הגמרא, הגיש לו בטעות מסכת זו כי כבר חשב שאוחז שם, וכיון שלא רצה רבינו להטריחו, התחיל ללמוד מסכת זו [ואח"כ השלים המסכת הקודמת].

בסרכת שבת שמו

יחזקאל 46:18 (א"ב)

מקניני התורה במיעוט תענוג

בעמדנו סמוך לחג השבועות חג מתן תורה והרי כל בני התורה כולם עסוקים בקניני התורה כי כידוע בלא מעשה קנין לא קונים קנין, ואחד מקניני התורה הוא במיעוט תענוג נכתוב קצת בנושא הזה בהנהגתו של רבינו שליט"א.

אחד מבאי ביתו של רבינו נכנס פעם אחת לאחר שרבינו גמר את סעודתו והנה הוא רואה כי רבינו מוטרד מאוד, לשאלתו אמר לו רבינו כי הוא מנסה להיזכר מה הוא אכל כי הגישו לו אוכל וקודם שביד יצאו מהבית והוא לא יודע מה הוא אכל ומה הוא צריך לברך ברכה אחרונה, רבינו ניסה להיזכר ללא הועיל לא היה ברירה עד שאיתרו את המגיש של האוכל ואז נחה דעתו של רבינו, חוסר הענין באוכל ושקיעות בתורה יצרו את התוצאה המושלמת כי רבינו שליט"א אינו מודע למה שהוא אוכל.

כתב מרן החזו"א זללה"ה בקובץ איגרות [חלק א' איגרת כ'] אם בטומאת הגוף יש ראשון לטומאה ויש אב הטומאה ויש אבי אבות הטומאה בטומאת הנפש של מילוי התאוה באכילת תענוג מתאחד ראשון לטומאה ואב הטומאה ואבי אבות הטומאה דבר זה הוא מהשפלים מאוד מעכבים את הלימוד וכדאמרו במדרש עד שאדם מתפלל שיכנסו ד'ת לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, רבינו שכל ימיו צועד בדרכו של מרן זללה"ה אינו נצרך להתעסק בנושא הזה כי הוא מלא סיפוק ועונג אמיתי ולמה יחפש סיפוקים אחרים שאין בהם ממש, וזה מה שנוגע לנו כי חשוב שנדע כי בכוח עמל התורה לתת ללומד עונג אציל ומרומם עד שאין צורך בשום הנאה אחרת.

הרבנית סיפרה כי בתקופה הראשונה פעם הגישה לו לאכול לחם ותבשיל, לאחר שאכל את הלחם לא שם לב כי התבשיל לא נאכל על ידו ומיד הוא אמר לרבנית התבשיל היה טעים מאוד ואז הרבנית שמה לב כי הוא לא אכל בכלל את התבשיל אמרה לו הרבנית בטח הרמב"ם שחשבת עליו היה טעים מאוד אבל את התבשיל לא אכלת עדיין אז היא שמה לב כי הוא לא רואה ויודע מה הוא אוכל.

כידוע כי בדורנו כל האידיאולוגיות מתו ונשאר רק דבר אחד והוא רדיפת התענוגים שנקרא בלשונו להנות מהחיים, נכון ודאי זה צורך של האדם להנות כלשון המסילת ישרים האדם לא נברא אלא להתענג רק בתוספת קטנה של שתי מילים על השם אל תתפתה לחפש חיקויים זולים ולא אמינים, לך למקור קח הנאה אמיתית שממלאת אותך באמת וממילא לא יחסר לך הנאות אחרות.

אמר לי פלוני, בדור שלנו אי אפשר לדבר על כאלה מושגים כי בחורים צעירים ינסו לחקות וזה לא תמיד נכון, התשובה היא אדרבה כל בחור צעיר שיצליח לקבל הנאה מתלמודו עד כדי שביעה נפלאה מאוד זה הדרך לכו בה, כן וכן, גם לדורנו זה הדבר היחיד שיכול לתת לאנשים סיפוק אמיתי, ויתירה מכך יש נקודה מאוד בולטת אצל רבינו שליט"א כי רבינו שליט"א אדם מאוד שמח והרי הוא נמנע לחלוטין מכל הנאה מדוע זה לא מעציב אותו, אבל התשובה האמיתית כי באמת התורה ממלאה את האדם בעונג אמיתי בשמחה פנימית זה מומלץ לכל אחד באחריות מלאה.

כמה הנהגות ומעשים בעניני שבין אדם לחבירו

ידוע גודל זהירותו של רבינו שלא לפגוע ביהודי. ראיתי פעם את רבינו שחיפש אחד למסור לו כספי צדקה שניתנו עבורו. ומצאו תוך כדי נסיעה ברח' רשב"ם, ואמר לו שצריך למסור לו דבר מה, [שלא בפני אחרים] אבל רצה שלא לביישו בזמן שמעביר לו מעטפת הצדקה. המתין בשתיקה, מיד כל יושבי הרכב הבינו ויצאו מהרכב, והושיבו במקום של הנהג, ועד שלא ראה שהרכב סגור ואיש לא נמצא, לא מסר לו הדבר.

וכן ראיתי כמה פעמים גם בביתו שרוצה למסור דבר מה, ולא רוצה שהמקבל ירגיש לא נעים, ממתין עד שכולם יצאו מהחדר, [וגם זה לא אומר בפ' שיצאו רק אומר בקול הא אני צריך אותך, כדי שיבינו כולם לצאת מהחדר], ואז דואג לסגור החדר מכל הצדדים, ומוסר הדבר שרצה למסור.

ספר אחד, שבילדותו רצה לשאול שאלה קמי רבינו, [לפני מעריב במוצאי שבת] ואדם מבוגר דחפו לשאול קודם, והלך, לאחר מעריב שעמד בין קבוצת ילדים, הרגיש טפיחה על הגב, ונדהם לראות את רבינו, ושאלו מה רצית לשאול.

וכן סיפר עד נאמן שהוא צלם במקצוע ובא לצלם את רבינו אופה מצות, ואחד האחראים במקום רגז מאוד על הצלם שהוא מפריע, אח"כ ניגש רבינו לצלם ואמר, אל תבהל מצעקות, לפעמים אנשים מתרגזים יותר מדאי.

סיפר רבינו. לאחר שבת הגדולה התארסה עם בן רבינו הגרא"ל שטיינמן שליט"א הלכתי לומר לו 'גוט יו"ט'. זה היה בראש השנה, באמצע הדרך התחרטתי. אמרתי בליבי, אם אני יבוא הוא גם יבוא אח"כ אלי, וזה כבר טרחה עבורו. ולא רציתי להטריח.

מה נפלא ומה נהדר לראות את המחזה המיוחד, כשמגיע יהודי קשיש פשוט (שאינו תלמיד חכם) ורבינו אומר לו בסבלנות וחביבה (אף שאינו מכיר) תשב! (ואף שרבינו בדרך כלל בקבלת קהל ממחר לגמור וכידוע) והלה יושב ורבינו שואל לו מה נשמע והלה מספר שכואב לו כאן וכאן (וכדרך רוב הזקנים) ורבינו בסבלנות מברך אותו שוב ושוב ברפואה שלמה, ואח"כ הלה מבקש ברכה שצאצאיו יתחתנו ושלזה יהיה פרנסה ושאשתו תהיה בריאה וכו' ורבינו מברכו שוב ושוב מכבדו מאד, אף שאין מכירו כלל ואף שהוא לא זקן תלמיד חכם.

פעם כשבירכו ברכת המזון, קם רבינו ונתן ברכון לאחד הבחורים שהתארח אצלו, ולאחר ברכת המזון שאלו אחד, וכי כ"כ מקפיד רבינו שיברכו דוקא מתוך ברכון? אמר לו רבינו, ראיתי שחילקו לכולם ברכון ולו לא חילקו, חששתי שהוא יפגע, לכן קמתי לתת לו.

פעם נצרך רבינו שאסייע לו בדבר מה, וראיתי שממתין, שאלתי לו על כך, אמר רבינו שרואה שילדי נמצאים כאן בחדר, וממתין שיצאו מהחדר שזה לא דרך ארץ שיראו איך שאביהם משרת אותי.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

באי"ל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

גליון 149

שנה ג'

פרשת אמור

שנת תשע"ו

להערות, הארות והוספות על הענינים הנכתבים בעלון, לתרומות והצעות, נא לפנות ל: 0527680034@okmail.co.il או 0527680034 בין הסדרים. או בת.ד. 5397 ירושלים, או בפקס 0722164414 ולציין עבור מערכת עלון כאיל תערוג

פניני הפרשה

אתה היית אדם כל דהו, וא"ל רק באותו זכות שהיית אומר ברכות בקול נעים בביהכ"ל בזכות זה הביאנוי בג"ע ומכבדין אותי וזה לך הסימן שאני הוא המדבר אליך כי תראה בי יד חלוקי שקרוע שקרעת לי כשהלבשתני התכריכין, ושאל לו מה זה שבראשך? וענהו הם עשבים שבג"ע ששמותי בראשי כדי לבטל ריח רע מעלי של זה העולם. כתבתי אני המחבר אלו המעשים כדי שיראה ירא שמים וישים אל לבו ויאמר שבחותיו של הקב"ה בקול נעים ובכוונה ויזכה לג"ע עכ"ל. והנה מדאמר לו וזה הסימן וכו' משמע שנתגלה בגופו לבוש בתכריכין, ויל"ע אם לכהן הי' מותר להיות בבית הכנסת באותו הזמן שהרי מת מטמא באהל.

ובחיד"א בשם הגדולים אות קצ"ט על רבינו אליעזר בר נתן ומביא על ר' יחיאל אבי הרא"ש שכרת ברית עם ר' שלמה הכהן, ולאחר מיתת ר' יחיאל ה"ר שלמה יושב ולמד בביהמ"ד ביום וראה את ר' יחיאל יושב אליו וקורא עמו בהלכה עיי"ש כל המעשה.

והנה ר' שלמה זה הי' כהן וע"כ צ"ל שנגלה אליו באופן שהי' מותר לו להיות עמו באהל אחד, והנה לכהן אסור להיטמא גם לאברים ודנים אם מותר לעשות השתלת אבר לכהן כיון שבזמן שהולכים לחבר את האבר הוא נטמא, ומסתבר שמותר ואע"פ שלענין שבת נחלקו (עי' או"ח סימן שכ"ח סעיף י') אם מחללים שבת על סכנת אבר) ובשו"ע ירד סימן קנ"ז סעיף א' איתא ואם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו צריך ליתן הכל ולא יעבור לא תעשה. ועיי"ש בש"ך ס"ק ג' ואם יש סכנת אבר צ"ע אי דמי לממון או לנפש וכו' ובא"ח סימן שכ"ח סי"ז ונראה לקולא עכ"ל.

הנה מצינו שרק על טומאת מת הוזהרו הכהנים ולא על שאר הטומאות. ובילקוט איתא משל למה"ד לטבח שהי' נכנס ויוצא לפני המלך א"ל המלך גוזרני עליך שלא תראה מת כל ימך מפני אתה נכנס ורואה את פני לא תטמא פלטין שלי כך הקב"ה גזר על הכהנים הנכנסים לביהמ"ק שלא יטמאו למת. ולכאורה הא נהי דהוה כטבח של המלך דמקריב לחם אלוקין, מ"מ הא שרצים ונבלות לכאורה יותר מגונה ממת ולמה המת כ"כ גרוע. והכלי יקר ביאר דמלאה"מ זורק בו טפה דמסאבתא ולכן בצדיקים דמיתתם בנשיקה אין בהם טומאת מת, אמנם עדיין צ"ב לאלה דס"ל דצדיקים מטמאין עי' שו"ת מהר"ל סימן ק"ל וכן הוא להלכה, ולמה המת כ"כ גרוע טומאתו.

ואפשר לומר דהנה כל ענין המיתה היא מחמת החטא שנגזר ע"י זה שהגוף ישת וירקב ויעבור עליו מצב של חורבה וכמו שמבואר בנפש החיים ש"א פ"ז בהגה"ה דאינו ראוי להתיקון בלי שיעבור עליו הקלקול וההרס. [ובזה נראה לפרש מה שאומרים מתים ברחמים רבים דמה שנצרך לך רחמים רבים היינו כיון שהמיתה נגרמת בסבת החטא] ואין זה רק קללה כי בלי זה לא הי' יכול לקבל ולהיות במצב הראוי להשראת השכינה כמו שהי' אחרי שיושחת הגוף ויקום אחרי התחי', וכיון שכל ענין המיתה הוא שחזק בו מחמת הקלקול גדל החטא חזקתו בל ימחה, זה המפריע הכי גדל להקריב לחם אלקיו ולהכנס בפלטין של מלך, דהדבר הכי מגונה הוא חטא.

ואם כשאדם בחיים עוד לא נראה בו החטאים זה מחסדו שלא יענש תיכף ולא יהא ניכר בהגוף כ"כ קלקול. ואפילו אם נהי' חולה שזה ג"כ מתוך חטא מ"מ אינו כ"כ גרוע כמו המיתה שהיא ההרס של כל הנברא הזה, לכן בו הקפידא לא לבוא בקרבנו באהל אחד וכן בגגיעה משא"כ יתר הטומאות כגון שרצים דאינם משום סיבת החטא.

וקדשתו

היה פעם שרבינו לא חש בטוב וחששו על בריאותו, ולכן סידרו שלא ישאר לבד אלא יהי' עמו אחד כל הזמן, ובלייל שב"ק היה אצלו אחד מנכדיו שהוא כהן, וכל הזמן דיבר עמו רבינו בלימוד וכו', ואח"כ אמר: **יראתי משימוש בכהונה, על כן לא יכולתי להשתמש בו ולמדתי עמו!!**

אשת כהן מעוברת באהל המת

ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו (ויקרא כ"א א')

דעת הרוקח, דאשת כהן מעוברת מותרת להיכנס באהל המת, רק משום ספק ספיקא, שמא העובר נקיבה, ושמא הוא מהמיעוט נפלים. ומבואר דלולא שהיה ספק ספיקא, היה אסור לה להיכנס באהל המת, ואף על פי שהעובר לא עושה שום דבר.

והנה מבואר ברשב"א בבא מציעא דף ע' ע"א, דכשהקטן אינו עושה עבירה בידים, אין משום לא תאכילום, ולא משום בית דין מצווין להפרישו. והנה בודאי אין כוונתו להאכילו ממש בידים, דודאי המטמא כהן קטן עובר משום לא תאכילום, דזה שגורם לו לעשות עבירה, מיקרי שהקטן עושה בידים, אף על פי שהוא אנוס. אלא כוונתו באופן שהקטן לא עושה שום דבר, כמו שם שרק זוכה בריבית.

ויש לעיין באשת כהן מעוברת, אם הוא כמו כל קטן שמטמאין אותו, דמכל מקום מיקרי עושה עבירה, או דבעובר דלא שייך שיעשה דבר לעצמו בלי אמו, הוי ליה כאילו אינו עושה כלום, ולפי הרשב"א לא היה שייך כלל לדון לאסור, כיון שאינו עושה כלום (אילת השחר בבא מציעא דף ע' ע"א ד"ה שם מעות של יתומים).

טומאת קרובים

לא יטמא בעמיו (אמור כא, א). פרש"י בעוד שהוא בתוך עמיו יצא מת מצוה. החפץ חיים בת"כ מפרש בעמיו שיש ישראל שיקברוהו, ומשמע שאם יש רק עכו"ם שיכולים לקבורו הוא נחשב מת מצוה והכהן צריך להיטמאות עליו.

והעירו דבשו"ע או"ח סימן תקכ"ו סעיף א' נפסק שהמת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין, ובסעיף ב' שם כתב שאסור להלינו ליו"ט שני כדי שיתעסקו בו ישראל, ועיי"ש בשער הציון ס"ק ט"ו ובביאור הלכה דלא מלינים לכבודו שיקבר ע"י ישראל.

ולפי"ז למה כהן צריך ליטמא כשיש נכרים שיקברוהו? ויתכן לומר שאם יש כאן נכרי המוכן לקבורו אסור לכהן ליטמא, ומש"כ הח"ח זה משום שבדרך כלל במציאות הנכרי לא יקברנו ומשו"ה הוא נחשב למת מצוה שהכהן נטמא עליו.

והנה כהן הרואה מת שאין לו קוברים ומסופק אם הוא ישראל או עכו"ם הרי יש כאן ספק מ"ע לקבורו, ומצד שני זה ספק איסור דאורייתא להיטמא למתים, והרמ"א סימן שע"ד סעיף ג' כתב בשם הרשב"א מת הנמצא ולא ידעין אם עכו"ם אם ישראל הוא' אזלינן בתר רובא הנמצאים שם, שלא נוכל לומר כל קבוע כמחצה על מחצה והבאר הגולה מפרש שהכונה שאינם קבועים בדרך אלא נייד, והש"ך ס"ק ג' כתב דאם הוי מחצה על מחצה הוי ספיקא ואזלינן לחומרא וצריך לקבורו ומ"מ אין הכהן מיטמא לו מספק כדלעיל סימן שע"ג סעיף ח' עכ"ל.

ביבמות פ"ט ב' איתא דכהן מיטמא לאשתו קטנה אע"פ שהיא קטנה והיא אשתו רק מדרבנן, דמאחר שהוא יורשה, וקרובי לא יתעסקו בה לקבורה הרי היא כמת מצוה.

ויל"ע במת שלא השאיר ירושה כלל או אם קרובי המת לא נמצאים כאן, האם מת זה נחשב למת מצוה והכהן חייב להיטמא לו ובמקום שיש עוד אנשים, כתבו תוס' בנזיר מ"ג ב' שאסור לכהן להיטמא אמנם קטנה מיטמא לה בעלה אפי' אם יש עוד אנשים, משום שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כ"כ תוס' ביבמות שם.

והנה בספר אור זרוע תחילת הל' שבת כתב: ואני הכרתי יהודי אחד מוורמ"ש והיו קורין אותו ר' בונים וקובר מתים ושמעתי אל נכון ואל האמת שפ"א השכים לבית הכנסת, וראה אדם אחד יושב לפני ביהכ"ל ובראשו כתר של עשבים וכו' ונתפחד כסבור שהוא שד וקראו ואמר לו וכי אינך פלוני שמת עתה וקברתיך? א"ל הן וא"ל האין אתה באותו עולם וא"ל היטב עד מאוד וא"ל מה זכיות יש לך והלא

ענין בפרשה- קידוש ה'

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם. (אמור כב, לב)
הנה ענין קידוש ה' ולהיפך רח"ל זה מן החמורות שבחמורות שבתורה כמו שתמיד אומר רבנו של"ט א, ובכל מאורע והזדמנות מעודד להתחזק בזה עד מאוד, ורגיל להביא דברי הרבינו יונה (שער שלישי או מא) שאם בן אדם נשבע בבית דין לשוא, זה נקרא "חילול השם", וזה גרוע יותר מעבודה זרה. אם אחד עובד בבית שלו עבודה זרה, אפילו שזה "עבודה זרה", אתם יודעים מה זה עבודה זרה! העבירה הכי חמורה! בכל זאת לא דומה לזה, יותר גרוע מי שעושה חילול השם ברבים!
וכן מביא מה שהעידו על החפץ חיים שזה היה אצלו החמור מכולם וכל ימיו דיבר על זה, ונביא כאן מעט מדברים שדיבר בהזדמנויות שונות על ענין זה.

פר של אליהו

הנה כשאליהו הנביא עלה על הר הכרמל, ורצה להוכיח לכולם שהקב"ה אחד! ורק הוא השולט וכל שאר הדברים הם אפס! כתוב (בספר מלכים א' פ"ח פ' כ"ג) שבחר שני פרים, אחד לקח לנביאי הבעל [שהיו ארבע מאות וחמשים איש, וגם היו עובדי אשירה ארבע מאות, כל העובדי עבודה זרה לקחו פר אחד], וגם הוא לקח פר. והם לקחו את הפר שנבחר להם ושחטו אותו ועשו כל מיני פעולות כדי שתצא אש, ולא יצאה אש. ואליהו הנביא לקח את הפר שלו, ושחט אותו, והתפלל ויצא אש ושרפה את הכל, וראו את זה כל כלל ישראל, וצעקו כולם "ד' הוא האלוקים" "ד' הוא האלוקים".

וכתוב בחז"ל שכשבחרו את הפר האחד שיהי לעובדי עבודה זרה, הוא לא רצה ללכת, והתקבצו כל הארבע מאות וחמשים עובדי הבעל, ועוד הארבע מאות עובדי אשירה, ורצו להזיז אותו, ולא יכלו להזיז אותו. ובילקוט שמעוני כתוב הלשון כך: א"ל אליהו לנביאי הבעל בחרו שני פרים תאומים מאם אחת הגדלים על אבוס אחד והטילו עליהם גורלות אחד לשם ואחד לבעל, ופרו של אליהו היה נמשך אחריו והולך, ואותו הפר שעלה גורלו לשם הבעל, נתקבצו כל אותם נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ונביאי האשירה ארבע מאות, וכולם לא יכלו להזיז רגליו מן הארץ [שמונה מאות וחמשים איש! לא יכולים להזיז פר אחד! והאנשים האלו לא היו אנשים חלשים, כי לא היו כרבי חנינא בן דוסא שהיה מסתפק בקב חרובים מערב שבת לערב שבת, אלא היו אנשים שמנים... וגבורים גדולים, ובכל זאת לא היו יכולים להזיז אותו] עד שפתח אליהו הנביא פיו ואמר לו לך עמם השיב הפר ואמר לאלהיו לעיני כל העם "אני וחברי יצאנו מבטן אחד וגדלנו במרעה אחד ועל אבוס אחד, והוא עולה לחלקו של הקב"ה ושמו של הקב"ה מתקדש עליו, ואני עליתי לחלק הבעל להכעיס את בוראי" אמר לו אליהו לך עמם ואל ימצאו עליה, שכשם ששמו של הקב"ה מתקדש על ידי זה שעמי, כך מתקדש על ידיך, א"ל וכך אתה יועצני, שבועה שלא אזוז מכאן עד שתמסרני בידם. מיד ויקחו את הפר אשר נתן להם, מי נתנו להם, אליהו הנביא ע"כ. ומה שצריך להבין [וכבר מתקשים בזה], קודם כל האם רק פר אחד מקריבים לעבודה זרה? הרי כל יום ויום היו מקריבים לעבודה זרה פרים וכבשים ושאר בהמות, ומה פתאום הפר הזה התנגד, מה שלא מצינו בשום מקום?

ועוד הרי הפר אינו בעל בחירה, ואפי' אם היה בעל בחירה, והיה יכול להתנגד נגד שמונה מאות וחמשים אנשים, אבל מה החילוק אם ימסרנו בידם או לא, שהוא אומר לאלהיו שאם ימסרנו בידם הוא ילך, ואם לא לא ילך, ונאמרו בזה הרבה תירוצים.
אבל נראה לבאר כך, כמו שאמרנו שהטוב לא יכול להכניע את הרע על ידי מופתים, ועל ידי דברים שהם למעלה מהטבע, כי זה עדיין לא מספיק, והרע נשאר. ואפי' שכל הגויים ידעו שהיה מעמד הר סיני וקריעת ים סוף, כל כך דברים נפלאים, בכל זאת הם נשארו עובדי עבודה זרה, ונשארו בדברים הרעים. ואף שבע מצות, בדרך כלל כמעט כולם לא שמרו שבע מצות, ואפילו שהם ראו מופתים כאלה גדולים, זה לא הי' מספיק כדי לכופ את הרע לגמרי, והם נשארו שקועים בעבודה זרה ובעוד עבירות גרועות. וכדי שיצא התועלת הרצוי, שיצא קידוש השם, צריך שיהא נעשה על ידי ישראל שהם עושים את המצות, הם מקדשים שם שמים ע"י מצוה.

קידוש ד' שייך רק ע"י מעשה של בעל בחירה

וזה מה שהפר אומר לאלהיו הנביא, הרי כעת זה חילול השם, ואתה רוצה שיצא מזה קידוש השם, א"כ זה שייך רק אם תמסרני, כי הקב"ה עשה אדם שהוא בעל בחירה, והבעל בחירה שמקיים מצוה, זה יכול להביא קידוש השם, אבל בלי זה לא יכול לצאת קידוש השם מספיק. אפילו שרואים דברים מופלאים, אבל זה לא מספיק קידוש השם, אלא כדי שיהי קידוש השם גדול, מוכרח להיות דוקא על ידי בן אדם שמקיים מצוה, מה שהקב"ה עושה נס לא מספיק רק אדם שהוא בעל בחירה, ומה שהוא עושה משפיע יותר מכל.
וכיון שצריך שיהי קידוש השם גדול עד כדי כך שכולם יבואו לידי הכרה, כי ד' הוא האלוקים, זה שייך רק ע"י שאליהו הנביא עשה את

זה לשם שמים, כדי לקדש שם שמים, ע"י בן אדם בעל בחירה, צדיק כזה שעושה כי רוצה שיתקדש שם שמים, ע"י יוצא קידוש השם כזה שבאמת כולם יבואו למדרגה כזאת שיכירו כי "ד' הוא האלוקים" ובאמת יצא ע"י קידוש ד' גדול שלא היה כמותו.

שיתרבו לומדי תורה זהו קידוש ד' הגדול ביותר

לכן אמרנו שהדבר הכי גדול שאדם יכול לעשות, הוא ע"י עשיית מצות. וכשמדברים על מצות, הרי מצות תלמוד תורה ידוע שתלמוד תורה כנגד כולם, ואין לך דבר יותר גדול מתורה! ממילא כאן שקהל גדול בישראל עושים קידוש השם כזה, שע"י מתרבה לומדי תורה, זה קידוש השם גדול מאוד! ועל ידי קידוש השם כזה, יכולים גם אחרים לבוא לידי הכרה, ואפילו אלה שעדיין רחוקים מקנים שיתקרבו יותר, וזה יעשה מהפיכה שיתרבו לומדי תורה, ויתרבו עושי מצות, ויתרבו בכלל ישראל אנשים כמו שהקב"ה רוצה.

והקב"ה יעזור באמת שכל אחד ואחד מאתנו ישתדל בכל כחו להגביר כח הטוב על הרע, ע"י עשיית מצות, וע"י לימוד התורה בפרט, שכתוב עליה ותלמוד תורה כנגד כולם, ומה שיותר יתחזק, נקוה להקב"ה שיתקדש שם שמים, וע"י הקב"ה יעזור שנזכה להגאל בגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

כבוד דוד

ידוע שבכל הדורות היה העולם קיים רק בזכות התורה, ואפילו עשרים ושש דורות הראשונים שהיו עד מתן תורה, ונתקיימו בחסדו של הקב"ה כמבואר בחז"ל, זה היה ג"כ רק על סמך זה שיהיה תורה, ואע"פ שעדיין לא היה תורה, אבל הקב"ה קיים אותם בזכות שיהיה תורה, כי אם לא יהיה תורה ואומרת הגמ' שהקב"ה היה מחזיר את העולם לתוהו ובוהו. וכן מה שאמרנו חז"ל ששפה עליהם הר כגיגית ואמר אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו פה תהא קבורתכם, זה לאו דוקא כלל ישראל, אלא כל הבריאה כולה תהיה קבורתם. לכן אין לנו כל כך הרבה מה לחדש בזה כי כל אחד יודע את החשיבות של תורה, אבל בכל זאת למעשה למרות הכל צריך חיזוק.

ונזכיר מדרש (במדבר רבה פר' בהעלותך) עה"פ עשה לך שתי חצוצרות כסף, אומר המדרש זה שאמר הכתוב שאו שערים ראשיכם, בשעה שהכניס שלמה את הארון למקדש אמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם, שהיו הפתחים שפלים פי' כי הנשאו פתחי עולם הכונה תתרוממו הפתחים של העולם, וזה מפני שהפתחים היו שפלים - נמוכים, ולא הי' אפשר להכניס את ארון הקודש עם הלוחות, לכן אמר הנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד.

ולכאורה לא מובן למה היו שפלים, הרי על פי דין ההיכל צריך להיות גבוה עשרים אמה, והארון הקודש הי' גבוה רק עשרה טפחים, ואפילו ביחד עם הכרובים שהיו ג"כ עשרה טפחים הי' סך הכל עשרים טפחים, וזה עדיין הרבה פחות מעשרים אמות, ולמה אי אפשר היה להכניס את הארון.

וצריך לומר שהיה נס שנעשו נמוכים. והסיבה לזה כמו שמבואר אח"כ בגמ' שגם כשביקש שיפתחו הדלתות הם לא רצו להיפתח, ולא הי' יכול להכניס את הארון, ואמר כמה דברים ולא הועיל, עד שאמר זכרה לחסדי דוד עבדך, אז נפתחו והיה אפשר להכנס. וכל זה היה כדי להראות שדוד המלך הוא צדיק, כי קודם לכן אחרי החטא של בת שבע היו אנשים שחשבו שהוא כבר חוטא, ואי אפשר להתחשב אתו, לכן כדי להראות שדוד המלך הוא צדיק, היו כל הנסים האלה, כדי שיראו כולם שהוא צדיק גדול מאוד.

והשאלה היא מה שאמר והנשאו "פתחי עולם", מי זה פתחי עולם? האם יש לעולם פתח? היכן הוא הפתח של העולם? אלא הכונה על בית המקדש, שהוא הפתח של העולם. זאת אומרת שכל העולם מה שאנחנו קוראים לזה עולם, זה בעצם מצומצם במקדש, כל העולם כולו נמצא במקדש. ומהו המקדש, האם הקירות? אמנם גם הקירות יש להם קדושה אבל מהו העיקר, על זה כתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ואומרים חז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך לבו של כל אחד ואחד, בלבו של כל יהודי.

ורבי חיים וואלוז'ינר בספר נפש החיים מסביר את זה, שכל המקדש

היה בנוי על כלל ישראל, כל אחד מכלל ישראל יש לו חלק במקדש. ולא מדברים על החלק הגשמי - הכסף, רק "הלב" של כל אחד ואחד משפיע על המקדש. ובזמן שכל כלל ישראל היה הלב שלהם בסדר, כולם היו עם יראת שמים, עם אהבת ד', עם אהבת תורה, המקדש היה לו תוקף, והיה יכול להיות לו ההשפעה שצריכה להיות. אבל אם ח"ו כלל ישראל ירדו, אין לו את הכח שהיה לו.

יוצא שהמקדש הוא הפתח של העולם, כי אם אין מקדש אין עולם, ואם אין תורה אין ארון הקודש, אין עולם, א"כ מי הוא העולם, המקדש? ובמקדש יש תורה, וכלל ישראל זה כל העולם, כי אם אין כלל ישראל אין תורה, ואין עולם. ממילא הכל זה פתחי עולם. לכן אמר הנשאו פתחי עולם. כאן זה העולם, איפה שיש רוחניות, יש תורה, זה העולם. וממשיך המדרש: אמרו השערים מי הוא זה מלך הכבוד, מיד בקשו השערים לירד עליו ולרוץ לרוץ את ראשו. כיון שאמר הנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד, ולא ביאר מי זה מלך הכבוד, חשבו שהוא מתכוין על עצמו, לכן אמר מיד אחרי זה ד' צבקות הוא מלך הכבוד, תיקן את דבריו. ואחרי זה חזר ותיקן עוד פעם ואמר ד' עזוז וגבור ד' גבור מלחמה שאו שערים ראשיכם וגו'. מיד חלקו לו כבוד ונשאו עצמן, ונכנס הארון. אבל כל זמן שהוא לא אמר מי זה מלך הכבוד, חשבו אולי הוא מתכוין על עצמו.

ותמוה מאד למה חשבו השערים כן? ואף שהיו אנשים שהחשיבו את עצמם לאליל, כמו פרעה ונבוכדנצר - אבל האם הם לא ידעו שהם בשר ודם, וחשבו באמת שהם אליל? רק שהיו רמאים! וא"כ האם חשבו השערים ששלמה המלך יהיה רמאי, וכשאומר יבוא מלך הכבוד הוא חושב על עצמו?

ובכלל צריך להבין מי חשב את זה, הרי השערים הם דוממים ואין להם שכל. אלא הקב"ה הזיז אותם ממקומם שיוצו לרוץ את ראשו, והקב"ה הרי יודע מה שבלב שלמה המלך שהוא לא נתכוין לכזה דבר, ולמה עשה שיוצו לרוץ את ראשו, הרי הקב"ה יודע ששלמה המלך הוא לא רמאי שיאמר על עצמו מלך הכבוד.

משמע מזה כי אפילו שבדאי ידעו, אבל כיון שאומר דיבור כזה שיכול להתפרש בטעות שהתכוין על עצמו, והרי הרבה אנשים יש וחלוקים בדעותיהם, יש שתמיד ידונו את האדם לכף צדק, צריך להיות עפ"י דין - "הוי דן את כל האדם לכף זכות" - ובפרט איש צדיק, אבל יש אנשים שהטבע שלהם תמיד לדון לכף חובה, והם יכולים לטעות ולחשוב ששלמה המלך רוצה כבוד וכונתו על עצמו - ובגלל זה שיצא מפיו דבור כזה, היה כבר כדאי אפילו לרוץ את מוחו, עד שאמר בפירוש ד' צבקות הוא מלך הכבוד סלה.

וקצת ראי' לזה ממה שמצינו בנדרים (דף כ"ה ע"ב ודף כ"ו) שאם אחד יש לו תאנים ויש קבוצת אנשים שהוא לא רוצה שיאכלו את התאנים שלו, ואומר בלשון זה אני אוסר עליכם לאכול את התאנים, ואח"כ נמצא שהיה אביו ביניהם, ובא לשאול על הנדר, כי זה בזיון אם יאסור את האב לאכול מהתאנים שלו. נחלקו האמוראים באיזה אופן היה צריך לומר: יש מי שסובר שהי' צריך לומר בלשון זה "כולכם אסורים לאכול את התאנים חוץ מאבא", היות ואינו רוצה לאסור על אביו לאכול היה צריך לומר אם הייתי יודע שהאבא ביניכם הייתי אומר כולכם חוץ מאבא, כי בלשון זה תיכף ומיד יהי' ברור כונתו, ולא יהי' זמן לחשוב שבדעתו לאסור את האבא.

ויש מי שסובר שזו לא לשון ראויה, כי נמצא שזמן מועט, אפילו שניה אחת, ברגע שהוא אומר "כולכם" לפני שהוסיף חוץ מאבא, משמע כי גם האבא בכלל, וזה לא מכובד שיהיה אפילו שניה אחת שיחשבו שאוסר גם את האבא, לכן צריך לומר אם הייתי יודע שאבא ביניהם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים וכך למנות את כולם ואת האבא לא. ואז יוצא שאף פעם לא יהי' מצב שיחשבו שכולל גם את האבא.

יוצאת מחלוקת - האין יותר מכובד: האם יאמר בפירוש כולכם חוץ מאבא, ואז אין הרבה זמן לחשוב כי יתייך אמר חוץ מאבא, והשני אומר שיותר טוב לומר פלוני ופלוני ולא להזכיר את האבא לגמרי.

עכ"פ רואים כי אדם שרוצים לכבד אותו צריך לראות האין לומר באופן שלא יהי' אפילו הוא אמינא שיחשבו עליו, ולכן צריך לדקדק עד כמה שאפשר שלא יהא נראה כלל שהאבא בכלל.

וא"כ גם כאן היה תביעה על שלמה המלך אם אומר ויבוא מלך הכבוד, אפילו שזה לא נכון אבל יכול להיות שמישהו יבוא לטעות, זו היתה תביעה עליו. והקב"ה רוצה להראות שזה לא בסדר אם אומר כך, כי זה לא מספיק כבוד, ולכן רצו הדלתות לרוץ את ראשו, זאת אומרת להרגו, עד כדי כך! אפילו שהקב"ה יודע שזה לא ככה, אבל לא זה הצורה שצריך לדבר, כי דבר שהוא מכובד אדם עושה כל מיני מאמצים שלא יהא נחשב זלזול אפילו רגע אחד, וצריך לראות שלא יהיה שום הוי אמינא שמתכוין על עצמו, ורק אחרי שתיקן את דבריו היה הכל בסדר והארון נכנס.

עכ"פ מה שאנחנו רואים מזה, עד כמה אדם צריך לדאוג לכבוד שמים

שלא יהיה אפילו משהו פגיעה בכבוד שמים, וברור שכבוד שמים זה העיקר. ממילא בימינו הרי כל אחד יודע כמה כבוד שמים נרמס, רומסים את כבוד שמים! חילונים אין מה לדבר, אבל אפילו חלק שלא חילונים ממש... חסר בכבוד שמים, ומה שיותר עושים לכבוד שמים אפשר לזכות בלי גבול.

ואחרי זה כתוב בחז"ל שאמר הקב"ה (לשערים) אתם חלקתם לי כבוד, חייכם כשאני אחריב את ביתי אין אדם שולט בכם. תדע שכל כלי המקדש גלו, שנא' ויתן ד' בידו את יהויקים מלך יהודה ומקצת כלי בית האלקים, אבל שערי בית המקדש במקומן נגנזו, שנאמר טבעו לארץ שעריה. זאת אומרת שאע"פ שטבעו אבל לגלות לא הולכים, למה? בגלל שעל ידם נתרומם כבוד שמים.

ובאמת לא מובן וכי השערים עושים כבוד שמים, האם יש להם שכל? ואפילו שלכל דומם יש מלאך, אבל מלאך עושה רק מה שהקב"ה רוצה, וא"כ מה זה שאומר אתם חלקתם לי כבוד?

וע"כ הפשט ככה, כי בודאי לא שייך שהדומם יעשה משהו, אבל היות שע"י השערים האלה נתרבה כבוד שמים, שראו שכל זמן שלא אמר בפירוש מי הוא זה מלך הכבוד ד' צבקות הוא מלך הכבוד סלה, רצו לרוץ את מוחו, נמצא שעל ידיכם נתרבה כבוד שמים, ודבר שעל ידו נתרבה כבוד שמים, אי אפשר שילך בגלות, בגלל הזכות הזו שיש להם, ולא מפני שיש להם מצוה רק מחמת שזה דבר שיצא ממנו כבוד שמים, א"כ יהודי בפרט שהוא בעל בחירה ושייך שיעשה כבוד שמים עם שכל, ולא רק סתם שמתרבה על ידו כבוד שמים, רק הוא עושה כדי שיתרבה כבוד שמים, הזכות שלו גדול מאד. ואם בשביל הדוממים שהם לא עשו כלום רק הקב"ה עשה שיתרבה על ידם כבוד שמים, זה כ"כ גדול שאפילו אי אפשר שילכו בגלות.

ושאר הכלים של בית המקדש למרות שהם ג"כ הרבו כבוד שמים, אבל זה לא הי' מספיק כי לא הי' בהם דבר שגרם כ"כ חזק שיתרבה כבוד שמים עי"ז, רק הדלתות שנתרבה על ידיהם כבוד שמים באופן מיוחד לא הולכים בגלות. ולכן אומר הקב"ה אתם חלקתם לי כבוד, שנתרבה כבוד שמים על ידיכם, חייכם כשאני אחריב את ביתי אין אדם שולט בכם, תדע שכל כלי המקדש גלו, שנא' ויתן ד' בידו את יהויקים מלך יהודה ומקצת כלי בית האלקים, אבל שערי בית המקדש במקומן נגנזו, שנאמר טבעו לארץ שעריה.

לדאוג לכבוד שמים

א"כ מכאן רואים עד כמה זה חשוב אם אדם עושה דבר לכבוד שמים. וכל אלה שיודעים מה זה תורה, החיוב מוטל עליהם לעשות מה שיותר שיהיה כבוד שמים. אם לומדים תורה זה כבוד שמים, אם עושים מצות זה כבוד שמים, כל המקומות צריך להיות שיהיה ניכר תלמידי חכמים שהם מרבים כבוד שמים בעולם. והזכות של זה אין לשער ואין לתאר מה שאפשר לזכות עי"ז.

ובפרט בימינו שכבוד שמים כ"כ נרמס ע"י החילונים, מה אנחנו צריכים להגיב, להשתדל בכל הענינים אך ורק להרבות כבוד שמים, ע"י תורה וע"י מצות, ומה שיותר יתרבה כבוד שמים זה זכות גדול מאד שאי אפשר לתאר. ואם הדלתות זכו שלא גלו, אז בן אדם שהוא בעל בחירה שמרבה כבוד שמים בודאי שאי אפשר לתאר. וזה מוטל על כל אחד ואחד מאתנו בפרט בדור הזה.

שמעתי פעם שאחד היה מתארח אצל מרן החפץ חיים, ואכלו יחד, והחפץ חיים היה דרכו שלא היה אוכל דברים מיוחדים, רק דברים פשוטים כמו תפוחי אדמה וכדו', והאיש הזה לא היה רגיל בכך, וכשהביאו לו לאכול מהמאכלים האלה הוא טען שאין לו תיאבון, הוא שבע וכו', כדרך שאנשים אומרים כשלא רוצים לאכול ולא רוצים לבייש את בעה"ב. אמר לו החפץ חיים: אם הייתי אוכל כ"כ קצת, האין היה לי כח לסבול את החילול השם שיש בעולם...

ואם הוא אמר את זה בדורו שקשה לסבול את החילול ד' שיש, עד כמה קשה היה לסבול את החילול ד' שיש בדורינו. האין שהחילונים ולא החילונים דוקא אלא אפילו יותר מחילונים... האין שכבוד שמים נרמס, ואנחנו צריכים מאד לעשות משהו.

ומה שאנחנו נשתדל יותר להרבות תורה, להרבות מצות, להרבות ישיבות, מה שנראה יותר להרבות כבוד שמים, הזכות של זה אין לתאר. ממילא זה אנחנו מחוייבים עכשיו יותר מאשר תמיד, מה שיותר להרבות כבוד שמים. ואם אחד יושב ולומד הוא מרבה כבוד שמים, עושה מצוה "לשם שמים" הוא מרבה כבוד שמים, ואין לשער את הזכות שיכול לזכות. יש אפשרות שמתגלגל לפנינו עד אין סוף, כ"כ הרבה זכויות, ובפרט בדור הזה מצד אחד הדור מאד ירוד, ומצד שני אפשר עכשיו לרכוש כ"כ הרבה תורה ומצות, ולזכות להרבה סייעתא דשמיא ע"י שירבה כבוד שמים. הקב"ה יעזור שבאמת כל אחד ואחד מאתנו ירבה כבוד שמים, ועי"ז כל אחד יזכה מה שאי אפשר לתאר, כמו שחז"ל אומרים תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה. ועי"ז נזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן סלה.

יום היארצייט של הגאון הגדול רבי אבא ברמן זצ"ל ראש ישיבת עיון התלמוד נלב"ע ב' אייר תשס"ה

הספד רבנו בהיכל ישיבת עיון התלמוד קרי"ס - ת"ח שמת מי מביא לנו תמורתו

קשה מאוד להספיד ת"ח גדול שכל ימיו עמל בתורה. במשלי (ו' כ"ב) כתוב בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמר עליך וגו', דהתורה מבקשת עבדו, ובנפש החיים (שער ד') האריך מאוד בזכות לומדי תורה איך שהתורה גומלת עבדו ומבקשת בשבילו, ובדאי אדם כזה שעמל כל ימיו בעמלה של תורה ביגיעה עצומה ושלט חזק מאוד, איך אפשר לדבר, א"א להעריך אדם גדול כמותו.

בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ח) איתא כד דמר ר' סימון בר זבדי על ר' לוי ואפטר עילוי ד' דברים תשמישו של עולם וכולן אם אבדו יש להן חליפין, כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזוקו ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושה, אילו אם אבדו יש להן חליפין, אבל ת"ח שמת, מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו.

ומקשים דהא ביומא (ל"ח ב') אמרין א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנא' וזרח השמש ובא השמש, עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי וכו', הרי דכשצדיק נפטר מהעולם יש צדיק כמותו שבא במקומו.

ובאמת קשה דא"כ ה' צריך להיות היום ת"ח בגדלות של משה רבינו, שהרי לאחר פטירתו ה' צדיק אחר כמותו, וכי שייך לומר שיש בדורותינו כאלו ת"ח וצדיקים כמו בדורות הראשונים.

אלא ע"כ הביאור שזה לפי ערך הדור, וא"כ תמיד שייך לומר מי יתן לנו תמורתו, ואנשים כמותו, כפי שמספרים על יגיעתו ועמלו בתורה כל חייו, הרי זה לא שייך, אין בדורינו כמותו, אולי קצת כעין זה, וממילא מי יתן לנו תמורתו, איך אפשר להספיד אדם כזה, איני יכול להעריך כמה ה' גדול, ומה שאפשר לומר שעלינו להתחזק עד כמה שאפשר, א"א להיות כגדולי הדורות הקודמים, אבל לכל הפחות נלך בדרכם, וכפי כמה שיותר נלך בדרכם, אפי' שלא נהי' כמותם, אבל נהי' מעין זה, וזה אנחנו צריכים.

מצד אחד ב"ה הדור שלנו זכה שיש הרבה לומדי תורה, והלואי שכל אלו הלומדים תורה ירצו ללכת בדרך של הקודמים, ת"ח כזה שהי' כל הזמן בתורה, להשתדל ללכת בדרכו, אם לא נהי' כמותו ממש מ"מ יהי' פחות מזה, ועכ"פ יש אפשרות לגדול בתורה, וזה אנחנו צריכים להתחזק בכל הכח ללכת בדרכיו, להשקיע כל עצמו בתורה, כמו שהוא ה' כל כולו בתורה.

והקב"ה יעזור שכל אלו שילכו בדרכו בודאי שבמשך הזמן יתעלו, אפי' אם לא יהיו ממש כמותו, אבל וזרח השמש ובא השמש, שיצאו ת"ח צדיקים, וכל כלל ישראל יתורמומו בתורה ויר"ש ומעשי המצוות, בכל מה ששייך לרוחניות יעלו מאוד מאוד, והקב"ה יעזור שנזכה ג"כ לגאולה האמיתית בבא"ס.

יום היארצייט של הגאון הגדול רבי שאול ברזם זצ"ל מח"ס 'דבר שאול' חדב"נ דמרן הסטיפלער נלב"ע ו' אייר תשכ"ד

ידידות והערכה רבה היתה לו למרן שליט"א עם הגאון רבי שאול ברזם זצ"ל להבחל"ח.

בנסיעה באוניה

סיפר רבנו שליט"א כשנסע לארץ ישראל משוויץ (קץ תש"ה) באוניה לאחר המלחמה, ונסע עמו רבי שאול שהיה בחור מהולנד, בצדקותו הבחין ר' שאול שמצב האוכל באוניה לא כ"כ טוב, ואפשר היה למצוא בו תולעים, ניגש לרבנו ושאלו אודות כשרות האוכל מה עליו לעשות, והדריכו רבנו כיצד לבדוק והתפעל רבנו מיראת שמים האמיתית שלו, וכן מידי פעם ניגש לברר הלכות שונות. (נר לשולחן שבת 268)

והנה ר' שאול הגיע ממקום שעסקו בתורה וד"א, ורבנו באוניה כבר החל לדבר עמו על מעלת לימוד בישיבה, ואח"כ כשהגיע ר' שאול עסקו בזה כמה רבנים ובראשם מרן רבנו הגר"ש זצ"ל [שהיה אח"כ תלמיד חביב מאוד אצלו וכשנפטר הגר"ש ביקש חמיו בעל הקהילות יעקב זצ"ל ממרן הגר"ש ז' שיבוא להספידו] והכניסו אותו לישיבת חברון, אבל ראשית הדברים היה באוניה כבר (מפי בן רבנו, הגר"ש שליט"א)

לימוד עם תלמידים

שח הגר"ש בן רבנו: היה תקופה מסוימת שהיה רבנו שולח בחורים מהישיבה קטנה לר' שאול שילמד איתם. מהם היו בחורים חלשים בלימוד ומהם בחורים שמרן שליט"א היה סבור שר' שאול יכול לקדם אותם היטב. בנוסף ר' שאול היה עני מרוד, ובלימוד הפרטי היה מרויח מעט את שכרו כדון. אגב ראיתי השגחה פרטית מאוד מעניינת: אחד הבחורים אותו שלח אאמו"ר מרן שליט"א, שילמד תמורת שכר מלא עם ר' שאול היה בחור מהישיבה (הבחור מאוד החזיק מר' שאול ונפשו נקשרה בו. והנה סובבה השגחה שלימים הוא עבר לגור בחו"ל, ואף נהיה קצת בעל ממון, ואחרי פטירת ר' שאול היה מסייע מידי פעם בתמיכה כלכלית לנישואי הילדים וכדו')

מדברי החזון איש

בהמשך היה לרבנו קשר עמו ומסר לו ר' שאול הרבה ענינים מהחזון איש, והבאנו חלקם להלן. בגליונות קודמים. בענין ג'לטין. (נח תשע"ה) ובענין מעשר בשבת בדבר שנצרך רק בתורת חומרא (יתרו תשע"ה) ובענין הפסק בעטיפת טלית. (יה"כ תשע"ה) וברכת ברוך שחלק על מרן הסטיפלער. (ראה תשע"ד)

וכתב רבינו בכת"י: בס' י' בבה"ל ד"ה ולא שיהי' עגולות הביא בשם מו"ק דאם זה לא מתעגל כשאר ג' אצבעות לא מקרי עגול [ושמעתי מר' שאול ברזם ז"ל בשם החזון איש דאמר עמש"כ בכתר ראש דצריך להתעגל טפח כדי שלא יהי' נקרא ד' כנפות ואמר ע"ז דלאו גושפנקא דמר בר רב אשי חתים עלה היינו שהוא ה' ס"ל דסגי פחות מזה].

בעת חוליו

שח הגר"ש בן רבנו: ר' שאול זצ"ל נסע בערוב ימיו לטיפול רפואי בחו"ל, וסמוך לפסח הוא שב ארצה, ואבי שליט"א הגיע לבקר אותו. היה זה ערב פסח תשכ"ד, בביתו ברחוב רשב"ם 49. אבי שאל לשלומו ומיד שוחחו בדברי תורה. אבי סיפר לי כי הם דנו בנוגע למנהגי בית אבא. כי כידוע מרן הקהילות יעקב זלל"ה, הקפיד שלא לאכול בפסח מאכל שיש בו שרויה כי כן נהגו בבית אביו שהיו משפחה חסידית, ומשום אל תטוש המשיך בזה גם אחרי נישואיו, לעומת זו - לבנו מרן הגר"ח שליט"א - הורה מרן הסטיפלער, שאין לו להקפיד על מנהגי שרויה אלא יכול לאכול כרגיל וכמו שנוהגים אצל מרן החזון איש.

ואבי ור' שאול דנו ביניהם למה על בנו לא צויה להמשיך במנהג זה משום אל תטוש. דומני, שהסברא שאבי שליט"א העלה היא שהסטיפלער החזיק שכל מה שהוא נוהג להחמיר זה לא מדינא וגם לא מצד מנהג, אלא רק משום אל תטוש, אם כן כלפי בנו לא שייך אל תטוש כי הבן אינו נוטש שום מנהג, כי אין זה מנהג של אביו, ואולי היה עוד סיבות.

[לחמיו הסטיפלער היה הערכה עצומה אליו, זכורני כמה פעמים שראיתי את מרן הקהילות יעקב יוצא מביתו לעבר חתנו ללבן איתו נושא תורני. היה לו לר' שאול בהירות עצומה]

ברוך שחלק

שח רבנו: מרן החזון איש ז"ל אמר שאפשר לברך ברכת שחלק מחכמתו ליראיו על גיסו מרן הקהילות יעקב זצ"ל. כך אמר רבנו ששמע מאת ידידו הג"ר שאול ברזם חתנו של מרן הקה"י, שבחזרתו מנסיעתו לחו"ל לצרכי רפואי, ולא ראה את הקה"י שלושים יום בירך עליו ברכה זו על דעת מרן ז"ל. והעיר ע"ז מרן הגר"ח שליט"א: ברכת שחלק מחכמתו הוא לא אמר מפורש. הסיפור היה שפעם א' ישב אצלו איזה יהודי אמריקאי ובאמצע אבא נכנס והלה לא קם מפניו. והחזון איש העיר לו ע"ז ואמר הלא הוא תלמיד חכם דאורייתא, ועל פי זה קם הלה ובירך עליו שחלק מחכמתו ליראיו. ואח"כ סיפר לי גיסו שכשחזר מחו"ל גם הוא בירך עליו על סמך זה (אעלה בתמר).

בהליותו

שח הגר"ש בן רבנו: זכורני, שר' שאול נפטר בשבת וכששמעתי מזה למדתי בישיבה בירושלים, אך מיד נסעתי עם להבחל"ח השכן לחדר בפנימיה רבי ראובן קרלינשטין זצ"ל לבני ברק במוצאי שבת להשתתף בלויה. היה ברור לי לפי מדת הערצה של אבי אליו, וכן של חמיו מרן בעל הקהילות יעקב זלל"ה, שעלי לבוא להשתתף משום כבוד התורה.

לקראת חג השבועות הבעל"ט אנו מבקשים מכל מי שיש בידו ד"ת בהלכה ובאגדה או הנהגה על עניני חג השבועות

ומגילת רות מרבנו שליט"א שיואל להעבירים בהקדם למערכת לזיכוי הרבים

כמו"כ אנו נוציא אי"ה גליון מורחב על עניני תלמוד תורה ודרכי הלימוד ממשנת רבנו שליט"א, מי שיש בידו שיחה או

הוראה מרבנו שליט"א בענינים אלו נשמח לקבל בהקדם

נשיח בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ שליט"א**
גליון מס' 116 • אמור תשע"ו

וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב וגו' (כא, ח)

במסכת גיטין (נט ע"ב) תנא דבי רבי ישמעאל, וקדשתו לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. עיי"ש בסוגיא ובתוס'. ועיין אריכות דברים בזה במנחת חינוך (מצוה רס"ט).
ובחינוך שם כתב, משרשי המצוה, לפי שידוע שמכבוד האדון לכבד משרתיו, ובכל עת כבדינו [שאנו מכבדים את הכהנים] הכהנים נזכור ונקבע במחשבתנו כבודו ברוך הוא וגדלו, ובזכות המחשבה הזכה והמעולה והרצון הטוב תחול ברכתו ברוך הוא וטובו הגדול עלינו, והוא חפץ בברכה וכו', עכ"ל.
ובביה"ל (סי' קכ"ח סעיף מ"ה, ד"ה אסור להשתמש) כתוב, וכהן בכהן אפשר דמותו, וגם יש שמצדדים להקל בכהן עם הארץ, ומ"מ בשירות בזויות בודאי נכון ליזהר, עיי"ש.
וזה נפק"מ בבן כהן שמטריח את אביו הכהן ברחיים, וכן אב כהן שמבקש שיעשה שירות עבורו שממילא חייב הבן בכבודו ובמוראו של אביו, וכן אשת כהן שמבקשת מבעלה כהן שיעשה עבורה איזה מלאכה, או לבקש מבנה הכהן כנ"ל, וכן עבד עברי ושכיר כהן שמבקש הימנו דברים שנכללים בשכירות. [אמנם בשכר שרי כמ"ש הסמ"ק הובא במשל"מ פ"ג מהל' עבדים הל' ח', וכ"ה בט"ז ובמ"ב כאן].
להשתמש בכהן שמציע לו את עזרתו, אינו דבר מוסכם שמותר, ויש להשתדל שלא להכנס בזה. (חוט שני, הל' נשיאת כפים)

ולא תחללו את שם קדשי (כב, לב)

השתמשות בחשמל בשבת

אמר מרן החזו"א צ"ל, שישנם מקומות שאוסרים להשתמש בחשמל המיוצר בשבת מפני מעשה שבת, אבל אני לא כתבתי שאסור משום כך, אלא האיסור הוא משום חילול ה', עכת"ד.
והוסיף רבינו שליט"א, דמסתמא שחילול ה' הוא יותר חמור ממעשה שבת. (חוט שני, פסח)
שאלה: האם יש איסור מדינא להביט בגינות שניטעו או נשתלו באיסור לפי דעת החזו"א האוסר חשמל בשבת מצד חילול ה' וה"ה הנאה מכל דבר איסור והאם יש חילוק בין הנאה של שימוש לסתם הנאה?
תשובה: אין שום איסור בדבר. (שמיטת קרקעות פ"ח הערה י"ג)

ללכת עם בגד מוכתם

מעשה שהיה בירושלים בתלמיד חכם מופלג ושמו ר' בצלאל והיה חלבן המוכר חלב וטינף את כובעו והכניסו לחבית דג מלוח כדי שינדוף ריחו למרחקים... הוא עשה זאת כי היה עסקו עם נשים כי מכר להם חלב וכדי ליצור מחיצה, ביזה את בגדיו. אדם כזה אשר לו כי כל בר דעת יבין שזה קידוש ה', אבל אם לא מוכר לציבור אסור לו ללכת בבגד מוכתם שהוא חילול ה'.
ושמעתי מהגאון ר' נסים קרליץ שליט"א שאמר בשם החזון איש צ"ל: להיות עני זה לא בוש, ולכן ללכת עם כובע מיושן אין בו כל פגם, אולם עצלות היא מדה מגונה, ויש להבריש את הכובע מאבק כי בקלות ניתן לנקותו והמזניח את עצמו הרי זה עצלות ובושה. (חשוקי חמד, שבת קי"ד).

אשה שצריכה ללדת בשבת

אשה שצריכה ללדת אם היא יכולה להיות סמוך לבית החולים יש מצוה לעשות כן כדי למנוע חילול ה' שלא יחשוב מי שרואה אותה נוסעת בשבת שנוסעת סתם, כי הרואים אינם יודעים שהוא צריכה ללדת. (רבינו שליט"א בשם החזו"א, תורת היולדת, פ"ב)

אם יש חיוב לסלק הבגדים השטוחים מפני חשש חילול ה'

מה שאומרים בשם החזו"א שיש ענין להוריד הבגדים השטוחים מערב שבת, היינו במקום שיש חשש של חילול ה', במקום שישנם אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות ר"ל ויחשדוהו שכיבס בשבת. (חוט שני, שבת)

וספרתם לכם ממחרת השבת (כג, טו)

מי שיודע שלא יוכל לספור אחד מימי הספירה

מי שיודע שלא יוכל לספור אחד מימי הספירה, או שלא יוכל להשלים את הספירה, וכגון שיודע שיהיה מטושטש באחד הימים מחמת מחלה או טיפול רפואי, או הרדמה וכדו', יש לדון אם מותר לו להתחיל למנות ספירת העומר בברכה.

והנה במ"ב (סי' תפ"ט סק"ג) כתב, ונשים ועבדים פטורות ממצוה זו דהוי מ"ע שהזמן גרמא, וכתב המ"א, מיהו כבר שויה עליהו חובה, וכמדומה דבמדינתנו לא נהגי נשים כלל לספור, וכתב בספר שולחן שלמה דעכ"פ לא יברכו דהא בודאי יטעו ביום אחד, וגם ע"פ רוב אינם יודעים פירוש המילות, עכ"ל.

ולכאורה משמע דהטעם הוא דכיון דיודעות שודאי יטעו יום אחד שלא יספור בו על כן אינם יכולות להתחיל למנות ספירת העומר בברכה דאין זה תמימות. ולפי"ז ה"ה במי שיודע בודאי שיהיה מטושטש יום אחד מימי הספירה אינו יכול להתחיל למנות ספירת העומר בברכה.

אך בספר שולחן שלמה (המובא במ"ב שם) הוסיף עוד כמה תיבות בזה הלשון "ונראה לי דעכ"פ לא יברכו דהא בודאי יטעו ביום א' ולא יודעים הדין", עכ"ל, משמע שאין חסרון משום עצם זה שיום אחד לא תספור, וצ"ע.

חינוך קטנים למצות ספירת העומר

שיעור גיל חינוך לקטן למצות ספירת העומר, הוא בגיל שיודע לספור ספירת העומר בברכה, וידע גם שיש לספור מתחילת ימי הספירה עד סופם מ"ט יום, וידע שצריך לשמור חשבון ולהוסיף כל יום על הספירה יום אחד, שהרי מצות חינוך הוא דוקא כשיודע לקיימה כהלכתה כמ"ש (סוכה מ"ב). קטן וידע לנענע חייב בלולב אף שאין הנענועים מעכבים, וכ"ש שספירת כל הימים הם מן הדין [אף למ"ד דכל יום הוא מצוה בפני עצמה], שיש לו לידע שכן הוא המצוה ואז חייבים לחנכו במצוה זו. וקטן בן שש אם הוא חריף, מסתמא כבר הגיע לשיעור חינוך.

ואמנם יש היכי תימצי שאף שהקטן הגיע לחינוך במצות ספירת העומר מ"מ פטור הוא מן המצוה, ע"פ מש"כ בשו"ע הל' ק"ש (סי' ע' סעיף ב') קטנים פטורים לר"ת (מק"ש) כשלא הגיע לחינוך, ולרש"י אפילו הגיע לחינוך מפני שאינו מצוי אצלו בזמן ק"ש בערב וישן הוא בבוקר, עיי"ש. והיינו דכיון דאין אביו מצוי אצלו בזמן קיום המצוה פטור אותו מלחנכו במצוה זו. והנה ישנם מדינות בעולם שזמן צאת הכוכבים הוא מאוחר בלילה, כמו באירופה וכדו' שבשעה זו הקטנים ישנים וא"כ לפי"ז במקומות שקטנים ישנים בשעת צאת הכוכבים פטורים מלחנכם גם ממצות ספירת העומר, עד שיגדלו יותר ויהיו ערים בשעה זה.

ובשו"ע הל' ספירת העומר (סי' תפ"ט סעיף א') כתב, שכח ולא בירך כל הלילה יספור ביום בלא ברכה, והטעם דיספור ביום הוא כדעת הרבה פוסקים דבדיעבד ספירת יום עולה לספירה, ולא יברך דיש לחוש לדעת הפוסקים דאין זמן ספירה אלא בלילה. ובהל' לולב (סי' תרנ"ז סעיף א') כתב השו"ע, קטן היודע לנענע לולב כדינו אביו חייב לקנות לו לולב, ובמ"ב (סי' תרנ"ח ס"ק כ"ח) הביא פלוגתא אי מקיים האב מצות חינוך באתרוג שאול, עיי"ש. ונראה דחינוך לספור ביום לא דמי לאתרוג שאול, דנימא דיחנכו לספור ביום למחרת כיון שישן בלילה, דאתרוג שאול, הקטן לא יודע שחסר לו בעלות באתרוג, וגם אין זה ניכר באתרוג, ובזה נחלקו אם יש בזה חסרון לענין חינוך, אבל לגבי ספירת יום כיון דקיי"ל דיברך בלילה הרי חסר בעצם החינוך למצוה שצריך לקיימה בלילה והוא סופר ביום וכל קטן מבחין בין יום ללילה.

קטן שהגדיל בימי העומר

קטן שהגדיל בימי ספירת העומר ובהיותו קטן התחיל לספור ספירת העומר, נראה פשוט דיש לו להמשיך לספור ספירת העומר בברכה גם לאחר שהגדיל, אף דקודם שהגדיל אביו מחנכו במצוות וסופר רק מדין מצות חינוך וכשהגדיל חייב בעצמו במצוות (ועי' במנחת חינוך שדן בזה).

והטעם הוא, שהרי יש לחנך את הקטן לקיים את המצוה בשלימותה, וממילא כשמחנכים את הקטן לספור ספירת העומר, היינו שאומרים לו לספור כל יום במשך מ"ט יום שהרי זוהי המצוה (אף למאן דסבירא ליה דכל יום הוא מצוה בפני עצמה) וא"כ הרי הקטן יגדיל באמצע המ"ט יום, ועל כרחך שאומרים לו לספור מ"ט יום אך אחר שיגדיל, דאל"כ היאך יכול להתחיל לספור כשהוא קטן, א"כ אותו החיוב שהיה לו בקטנותו לכל הפחות נשאר לו בגדלותו.

ודע דמצות חינוך אינו רק מצוה על האב לחנכו לעשות פעולות בעלמא של מצוות, אלא האב צריך לדאוג שיתחנך ויהיה מחונך לקיים מצוות, ומשו"ה יש לקטן שכר כשמקיים מצוה, כיון דיש לזה שם מצוה, שהרי מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו וכו'. ואין זה סתם פעולות בעלמא כעין המצוה, אלא תקנו חז"ל מצוה לקטן, [רק אין שייך להטיל חיוב על הקטן בעצמו אבל ודאי זה דין על הקטן שיקיים מצוה כתיקונה ע"י שאביו מחנכו ויש לו בזה מצוה]. וא"כ כאשר האב מחנך את הקטן במצות ספירת העומר, על כרחך שמחנכו מדרבנן לספור את כל המ"ט ימים, וממילא גם אחר שהגדיל לא פקע ממנו המצוה מדרבנן, ואף שהמחנך הלך לו שהרי נפטר אביו כבר ממצות חינוך מ"מ בנו הרי צריך להיות מחונך במצוות וזה נשאר כשמגדיל.

נמצא דגם לשיטות שכל המ"ט יום הם מצוה אחת, וא"כ כשהגדיל עדיין אינו מחויב מדאורייתא, מ"מ מדרבנן יש לו לספור ולברך גם אחר שהגדיל, דמדין חינוך הטילו עליו את מצות ספירת העומר בכל המ"ט ימים.

ולפי"ז באמת קטן שהגדיל אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתן, כיון שחיובו רק מדרבנן (לשיטות שהכל מצוה אחת), אך יכול להוציא קטן שהגדיל. (חוט שני, שבת ח"ד)

נא להמשיך ולהעתיק
לרפואת רבי יעקב בן
מרים בת גיטל לרפ"ש
בתושח"י

גליון פ', פ' אמור
ו' אייר ה'תשע"ו
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין שליט"א

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

עומר

[ותלמידי רבי עקיבא]

חלק משיחה שנאמרה במדרשה.
אייר תש"ע

הגמרא אומרת שתלמידי רבי עקיבא מתו מיתת אסכרא. האסכרא מנתק את כניסת האויר לגרון ואל הריאות. וכשיש צרות עין, וכשיש זלזול של אחד בכבוד השני האדם מנתק את עצמו מהשורש של 'אני השם', מכח החיות. דוקא ימים אלה ימי ספירת העומר, שהם ימים של הכנה לקראת קבלת התורה הם ימים של התעלות, דווקא אז מידת הדין פוגעת יותר.

קרה כמה פעמים בתולדות עמ"י שבחודשים אייר-סיון היו גזירות קשות, מסעי הצלב לפני כאלף שנה, שבהם אלפים ורבבות מישראל נהרגו, מי שלא רצה להתנצר הרגו אותו. זה היה בימי אייר וסיון. ההשמדה האחרונה של השואה שהיתה בימינו בשנת תש"ד היתה באייר וסיון. במשך קרוב לחמש שנים שהמן הרשע [היטלר ימ"ש], היה משמיד את עמ"י חלקים חלקים מת"ש והלאה. אז ההשמדה של יהדות הונגריה היתה בחודשים אלו, אייר-סיון.

קליטה מן האויר

לפעמים קולטים מהאויר דברים של סילוף האמת ממש, שיש מקשרים את תלמידי רבי עקיבא עם המרד של בר כוכבא. בר כוכבא מרד ברומאים ור"ע בתחילה חשב עליו - 'דין מלכא משיחא' ואח"כ ראו שאין בו סימנים של מלך המשיח, וחכמים עזבו אותו ואמרו שהוא לא משיח, בעצם הגמרא קוראת לו בר כוזיבא. אבל בשביל כבודו קראו לו בר כוכבא, כי ר"ע אמר עליו בהתחלה - 'דרך כוכב מיעקב', הוא היה גיבור בעל השפעה גדולה מאוד והיו לו מאתים אלף גיבורים. מי שרצה להיות חייל אצלו

צריך להראות שהוא גיבור, הוא היה בודק אותו בכך שהיה לוקח גרון וקוצץ לעצמו את הבוהן, והיה נלחם במקום עשר עם תשע אצבעות. וכך היו לו מאה או מאתים אלף גיבורים.

עד שבאו חכמי ישראל ואמרו לו עד מתי אתה עושה את ישראל בעלי מומין. אמר להם אני צריך לבחון אותם במשהו, אמרו לו תעשה מבחן אחר, תן להם שידהרו על סוס והוא ירוץ על יד עץ מחובר ותו"כ ריצה יעקור את העץ, וכך גייס עוד מאתים אלף גיבורים כאלה.

'דין מלכא משיחא'?

היו שטעו בו ממש והתכוונו כבר לבנות את בהמ"ק, הרומאים פחדו מאוד ממנו. בגמ' כתוב עד שהגיבור נכשל בלשונו וראה כמה כח יש לו ואמר ריבונו של עולם אל תעזור לנו ורק אל תפריע, אנחנו מרגישים חזקים לנצח אותם, ברגע הזה... מפלה, מה קרה? בלי ס"ד הגיבור הכי גדול נופל. הוא אמר - אפי' לא תהיה בצבא שלנו, מספיק כח יש לנו לבד, הוא אמר לאלקים רק אל תפריע לנו. והקב"ה לא הפריע, כשהקב"ה לא עוזר אז אין כח יותר, שוא תשועת אדם. אז נפלה העיר ביתר.

ואין זה קשור כלל לפטירת תלמידי ר"ע, זה לא היה באותה שנה, הם מתו מיתת אסכרא, הם היו רק עשרים וארבע אלף וגיבורי בר כוכבא היו מאות אלפים, ויש מכתבים שהם כותבים אחד לשני הרחוק מהחזית, להזמין לולבים ואתרוגים לחיילים שלו [משם ניכר מספרם הרב], והיתה מפלה גדולה, הרוגי בית"ר שנהרגו, בתשעה באב זה מנוי במשנה כאחד האסונות כמו חורבן בהמ"ק, זה היה המרכז האחרון שם מתו מיליוני יהודים. אבל תלמידי ר"ע לא מתו במלחמה אלא במחלה מדבקת.

הגמ' לא אומרת כ"ד אלף תלמידים, אלא אומרת י"ב אלף זוגות תלמידים, שהיו לומדים בחברותות, שני חברים צמודים יחד, הזוגות, ובכ"ז כ"א מהזוגות היה מעוניין להתבלט קצת יותר. אצל צדיקים זה נחשב לפגם, וכשהיתה מחלה מדבקת לא הייתה

להם זכות התורה להגן עליהם. במס' שבת^א כתוב אסכרא סימן לביטול תורה^ב.

מנהגי האבלות שנוהגים בימי הספירה, המטרה שלהם היא תיקון השורש של החטא. ובאחד מספריו אומר הרמח"ל, שאדם עובר על עצמו, ליישר את הדרכים שילך בדרך הישרה. הרבה יותר קל לתקן את העבירות שבין אדם למקום מעבירות שבין אדם לחבירו. כי אדם בטבע אוהב את הכבוד והממון שלו, ולפעמים הוא חושב שהוא עושה לשם שמים. ואפי' שבתחילה יש בזה משהו לשם שמים, אבל אחר כך זה מתגלגל ונהיה כבר לשם האגואיזם שלו. זהו הזמן, הימים האלה הם מסוגלים במיוחד לתקן את השורש הזה שאדם יזהר בכבוד חבירו ובממון חבירו.

כחולו של מועד

ונסיים בדברי הרמב"ן, שחג השבועות נקרא עצרת בתורה, יש גם שמיני עצרת, שבעה ימי חג סוכות והשמיני הוא יום שמיני שיש בו קדושה יתרה שבו הקב"ה מתייחד עם עמ"י. בפסח אין שמיני עצרת, יום חג השבועות הוא השמיני של העצרת של פסח. בסוכות הקב"ה לא רצה להטריח את עמ"י לנסוע הביתה ואחרי חמישים יום עוד פעם לחזור לעשות את השמיני עצרת, כי בחורף קשה לנסוע בדרכים, לכן בחורף התורה הצמידה את השמיני מיד אחרי השבעה ימים.

אבל בפסח היות שזה קיץ, התורה עשתה הפסקה לספור שבעה שבועות. הרמב"ן אומר שיש רמזים גדולים, כתוב במדרש שזה מטהר את הנשמה שלו, בזהר^ג כתוב שזה כמו ספירת ימי טהרה, שבעה שבועות, זו הטהרה שממשיך המקור של הטהרה בפסח להתעלות מדרגה לדרגה עד שבועות. יה"ר שנתעלה בדרגות האלה מיום ליום ונשתדל בכך מאוד. אחד מגדולי המוסר, ר' אבא גרוסברד זצ"ל

^א שבת ל"ג, ע"ב

^ב וכן שם: "בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור"

^ג רמב"ן עה"ת, ויקרא כג, לו

^ד זוה"ק אמור, צ"ז ע"ב

לעילוי נשמת: פואד בן מזלי, נאווה בת חנה, נפתלי בן נחמה, נאגיי יצחק בן רבקה, פארי זאדה, נורי בן נדימה, לטיף בן נדימה | יעל בת משה אלפרד בייה ברטה בת בנימין, משה מוריס בן יצחק, דוד בן נסים, נעמי בת רומיה, חי בן יעקב בובה מימון, ניסים סופר, לאומה סופר, יעקב בן בובה, אסתר בת לאומה, שמאי בן צבי, איטה בת רחל, עובדיה בן חיים, דליה בת אסתר. ז"ל

שאמלא את התפקיד של אהרון מקרלין.
כי מה שאני מעוניין הוא שיעשה כבוד להקב"ה בעולם וקידוש השם, למעשה בעולם יש אברהם ויש אהרון, אז מה נפקא מינה אם אני כאן או כאן, אני רוצה רק לכבוד המקום, לשם יחוד קודשא בריך הוא, אני רוצה רק שיהיה נחת רוח לקדוש ברוך הוא, אם הקב"ה קיבל נחת רוח מאברהם, שהחזיר בתשובה, אני רק רוצה שאני אמלא את תפקידי, את מה שאני יכול לעשות.

כבני כהנים

אשרינו שלמדנו ורבותינו לימדו לנו את הערך של עשיית רצון השם, את הערך של כל מצווה, את הערך של ברכה אחת שמברכים - פעם 'שהכל נהיה בדברו' פעם 'המוציא לחם', את הערך הזה בחיים שזה דבר בעל ערך נצחי, ערך ששווה את הכל, ואת הערך של כל מצווה, הנחת תפילין, ערך של שמירת שבת, ועוד למעלה מזה - הערך של לימוד תורה, כל אחד לפי היכולת שלו, אז אם אנחנו כבר מכירים את הערך הזה, אנחנו בבחינת בני כהנים לגבי המוני העם שלא מבינים את זה.

לכן הזהירות שלנו - של אלה ששומרים שבת, שומרים תורה ומצוות, חייבת להיות ברמה הרבה יותר גבוהה מהמושג שמקובל ברחוב, הזהירות שלא לפגוע בממון חבירו, גזל - לא רק לגזול ממש, אלא שאם אדם לא מחזיר דבר, או בטעות של פועל שעובד כך וכך שעות, ובעל הבית טעה וחשב שעבד יותר ושילם לו בהתאם, הפועל צריך להגיד לו טעית ואני חייב להחזיר לך [...]

רואים איך שהצדיקים חושבים על כל פרט ופרט, איך שמתייחסים לעניין הזה - של בין אדם לחברו, כמו שהיה הסיפור עם רבי אלעזר ברבי שמעון ואליהו הנביא שלאחר מכן אמר רבי אלעזר, לעולם יהיה אדם רך כקנה ולא קשה כארז.

אדם צריך להיות רך, קנה זה דבר שהרוח מטלטלת אותו לכאן ולכאן, ולא יהיה קשה כארז, שלא יהיה עקשן ולא יהיה קשה, יתנהג במידות טובות, וגם אנחנו מוחלים לכל אחד ואחד.

כן יהי רצון שהקב"ה ימחל לכולנו ויביא לנו את הגאולה השלימה במהרה בימינו אמן ואמן, ונוכל כבר אחרי חג השבועות להתחיל להביא ביכורים לבית המקדש.

וידרש את המילה "את" גם כאן, "את ה' אלוקיך תירא" **לרבות תלמידי חכמים**. גם בפרקי אבות כתוב 'מורא רבך כמורא שמים', אבל רבי עקיבא, לא אמר לרבות את 'רבך', אלא לרבות 'תלמידי חכמים' - את כל התלמידי חכמים. זאת אומרת שצריך לכבד, להתנהג ביראה - יראת הכבוד לכל תלמיד חכם. תלמידי רבי עקיבא, כולם היו תלמידי חכמים, לכן דווקא הם שלמדו זאת אצל רבי עקיבא, והם בדרגה גבוהה, כמו בת איש כהן, אז מידת הדין פוגעת בהם יותר.

מהלך לשם שמיים

ההסבר שהסיבה שתלמידי רבי עקיבא לא נהגו כבוד זה בזה, שבעצם היה זה לשם שמים. הסביר זאת ר' אליעזר לופיאן בנו של ר' אלי' לופיאן, שהם היו בני אדם בעלי רמה גבוהה, והבינו פשוט, כמו שאני עבדתי על עצמי והוגה הרבה בתורה, אז כשאני רואה חבר שהיה יכול לנצל את הזמן ללמוד יותר ולא נוהג ככה, אני צריך להעיר לו. והיה מעיר לחבר ואומר לו איזה מין עצלן אתה, למה אתה עושה ככה. מתוך זה שהוא באמת היה בעל מעלה גדולה ראה את מעלת עצמו, וזה היה נכון, ומתוך זה הוא עושה השוואה בינו לבין אדם אחר, ורואה שאצל חברו חסר משהו, אז הוא מתייחס אליו בזלזול.

ומה לא נכון בזה? שהרי כל אדם הוא עולם בפני עצמו! אולי יש לו לחבר דברים טובים אחרים שאין לך, ואולי לפי הדרגה שלך היית אתה יכול להיות טוב עוד יותר. כל אדם הוא עולם בפני עצמו, אז צריך להבין גם את החולשה של השני, אולי הוא חלש יותר בכישורונות, אולי חלש יותר בכוח המרץ שלו, לכן לא צריך לזלזל אחד בשני.

מספרים על רבי אהרון הגדול מקרלין שהיה הראשון של שושלת קרלין, מובא שאמר פעם שאם היו אומרים לו 'אהרון אהרן' יש לך הזדמנות, אם תתפלל חזק, יחליפו אותך בדרגה שלך בעולם הזה עם אברהם אבינו, אם תבקש. אברהם אבינו יסכים להיות במשבצת שלך, ואתה תבוא להיות במקום של אברהם אבינו, ותהיה אברהם אבינו, ויקרא בשם השם' תבנה מזבח ותחזיר בתשובה.

אמר רבי אהרון, אם היו אומרים לי את זה, לא הייתי מסכים, אם נולדתי אהרון התפקיד שלי זה לעשות מה שאהרון צריך. זה לא התפקיד שלי להיות אברהם אבינו, אברהם נולד עם הכוחות שלו ועם התפקיד שלו. אברהם מילא את תפקיד אברהם, והלוואי

חינך תלמידים לעשות בכל יום ויום ג' פעולות הטבה עם מישהו, חסד לשם חסד בצנעא שאף אחד לא ידע. להיטיב ולוותר עם הזולת כדי לעדן את הנשמה, ואז נזכה בע"ה שנהיה טהורים וקדושים לקראת קבלת התורה אמן ואמן.

לרבות ת"ח

[לראות את האחר עפ"י דרגתו]

חלק משיחה שנאמרה במדרשה.
אייר תשע"ד

[כיון שלקו תלמידי רבי עקיבא על פי דרגתם הגבוהה כל כך] ברור הענין, דווקא בגלל שהם תלמידי רבי עקיבא, ולמדו אצל רבי עקיבא, את מה שלימד אותם רבי עקיבא. בגמרא יש הרבה דברים בשם רבי עקיבא, מביאה הגמרא¹: שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה, כל מקום בתורה שכתוב "את" היה דורש. לדוגמא: "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", למה כתוב "את", שיהיה כתוב ברא אלוקים שמים וארץ, אז היה לו דרש - "את השמים" - יחד עם השמים ברא עוד משהו. עוד כתוב, "חזה הולידה את קין", מה זה "את קין", שיהיה כתוב הולידה קין, "את קין" הכוונה עם קין, שנולדה עמו בת תאומה שהתחתן איתה. וכך היה דורש כל פרשה בתורה. כיון שהגיע ל"את ד' אלוקיך תירא" - פסוק בספר דברים, שצריך להיות ירא מהשם. 'פירש' - אמר אין מה לדרוש, אין שום דבר ששייך לומר שצריך להיות ירא ממנו, רק מהשם צריך לפחד, כמו שכתוב 'ה' לי לא אירא, מה יעשה אדם לוי"ה².

אמרו לו, כל הדרשות שדרשת מה יהא עליהן, בזכות לכאן את הזמן. אמר להם 'כשם שקיבלתי שכר על הדרשה' - כשלמדתי קיימתי מצווה, שהרי עסקתי בתורה, והזמן לא הלך לאיבוד. 'כך אקבל שכר על הפרשה' - עכשיו אקבל שכר על מה שאני דורש, כי זו התורה שאני מבין עכשיו, כל פעם מה שהוא לומד זה העסק בתורה.

זה היה שמעון ונחמיה העמסוני, 'עד שבא רבי עקיבא ולימד' - בא רבי עקיבא

¹ בבא קמא מ"א, ע"ב

² תהלים נו, יב

דברי חיזוק מהגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

התפללתי בכונה להקב"ה שאוכל לגמור עם החובות, ומיד לאחר התפילה, גביר הציע לי צ'ק על כל הסכום, אבל...

כולנו מאמינים בני מאמינים שהקב"ה זן ומפרנס מקרבני ראמים ועד ביצי כינים, וכולנו אומרים בכוונה כל יום בתפילה, "עיני כל אליך ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו, פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון". וממשיכים להשתפך בתפילה, "אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה", ואם נבא לאחר התפילה, ונשאל את המתפלל האם אתה מאמין בזה באמת, הוא הסתכל עליך כאדם שנפל מהירח, מה אני נראה לך שאני לא מאמין, הרי כל חזוטי מעידה עלי כאלף עדים שאני יהודי מאמין בהקב"ה.

אבל, וכאן מגיע ה'אבל' הגדול כשמגיע לשעת נסיון, לפעמים שוכחים לרגע את מה שאמרנו בתפילה, כאשר אדם מגיע לשעת נסיון, ומקבל טלפון בהול, מבעל חובו, ששעת הפרעון הגיע, לפעמים הוא מאבד עשתונותו, ומתחיל לעשות פעולות שונות ומשונות, כדי לבקש מאדם כזה או אחר עזרה, אמנם השתדלות היא דבר הכרחי, אבל בגבול ומדה, כשעושים השתדלות יתר על המדה, ושוכחים את העיקר, מי הוא המפרנס האמיתי, זה גובל קצת בחוסר אמונה.

ביום רביעי פרשת ויקהל, פלט הפקס בכולל בית דוד מכתב כאוב.

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אני אברך כולל שגר ב... אני גר בדירה של שני חדרים עם 7 נפשות, והנה במשך השנים ב"ה הסתדרתי מבחינה כלכלית פחות או יותר, אך בשנתיים האחרונות, נוצר לי חוסר כלכלי מדי חודש, כמו כן יש לי ילד שמתקשה בכמה דברים, וזקוק לטפולים רפואיים שדורשות כסף, אמנם לא סכומים גדולה, אבל גם סכומים קטנים מעיקים על איזון הכלכלי שלי, שבלאו הכי בקושי גמרתי את החודש עד היום.

עקב כך נקלעתי לחובות, אני חייב להרבה אנשים סכומים קטנים, אמנם החובות לא גדולים במיוחד, אבל בשבועות האחרונים כמה מהאנשים שאני חייב להם כספים, התחילו ללחוץ עלי, שאחזיר להם אתה חוב.

לפני כשבוע נכנסתי לבית הכנסת... להתפלל שחרית, היום קוראים לזה 'שטיבאלך' זה בית כנסת עם מנינים לא סדירים, וכל אח מגיע ומתפלל שם ללא שאחד מכיר את השני, התחלתי להתפלל, ועקב המצב הקשה שאני שרוי בימים האחרונים, ממש הרגשתי איך שהדמעות חונקות את גרוני, לא חנקתי את הדמעות, אלא אדרבה התפללתי בדמעות שלישי לפני הקב"ה שיושיעני.

לידי ישב אדם שראיתי שגם הוא מתפלל בכוונה, אפילו יותר ממני, לא הכרתי אותו, אבל לאחר התפילה נגשתי אליו, ואמרתי לו, אני רואה שאתה מתפלל בכוונה, אולי תתפלל עלי שאני יצא מהחובות, כתבתי לו את שמי ושם אמי.

הלה שאל אותי כמה חובות יש לך, אמרתי לו כרגע לוחץ עלי מאד 10,000 שקל, הוא שאל אותי אתה אברך כולל, אמרתי לו שכן, שאל אותי" יש לך עוד חובות, אמרתי לו יש לי עוד ארבע אלף שקל חובות, אבל זה הסכום שלוחץ עלי, אמר לי, בזה"ל: "אל תדאג, לך לכולל וראה את הענין כמסודר", אני קבלן גדול, וברוך השם מאד מצליח, והכל יסתדר.

הוא לקח ממני את הפרטים, גם נתן לי את המספר טלפון שלו, הודיתי להקב"ה ויצאתי משם בהקלה גדולה. מיד הלכתי לבעלי החובות שלי, ומסרתי להם צ'קים על כל החובות שהעיקו לי, כשאני סומך עליו, שיעמוד בדיבורו, ויפרע הכל, אמנם לא נתתי להם צ'קים מזומנים, כל לקחתי קצת מרווח של זמן, אבל ברוך השם, חזרתי לביתי בהקלה גדולה.

לאחר כשבוע, שהלה לא חזר אלי, פניתי אליו, ובררתי אצלו בעדינות, מה עם הסכום שהבטחת. אמר לי: "בררתי עליך, אמנם אתה אברך כולל, אבל שמעתי שחלק מהחובות שלך, זה כתוצאה, מזה שנסעת עם בנך לחו"ל להתפלל במקומות הקדושים, לא ידעתי מזה, ולכן אני חוזר ב". אמרתי לו: "נסעתי לטובת הילד, כי הוא חולה, והוא זקוק לכך". אך הלה התעקש, ולא רצה לשלם.

קבלתי משבר גדול, והדבר גרם לי עגמת נפש מרובה, הרי כבר מסרתי צ'קים לבעלי החובות, על סמך דבריו, וכעת מה יהיה?

השאלה שלי: האם על פי דין כיון שאמר שאני יכול ללכת רגוע לכולל, זה נקרא נדר, ואינו יכול לחזור בו, ואם כן האם אני יכול לתבעו בב"ד.

נ.ב. היות והשאלה דחופה, ובקרב מאד יגיע זמן פרעון הצ'קים, אודה לכת"ר אם יחזור אלי בהקדם, ישר כח גדול.

יש רק דרך אחת, להתחזק באמונה ובטחון בהקב"ה

אנחנו היינו השליחים למסור לו את תשובת הרב בטלפון.

תראה, אם הלה חייב לך או לא זה שאלה אחת, וזה שאלה שנוגעת ליורה דעה בהלכות נדרים, וזה דבר שבינו לבין המקום, והוא צריך שיהיה לו אחריות להתקשר לרב, ולשאל את השאלה, אבל זה לא נוגע אליך, אתה כתבת במכתב, שהתפללת שחרית בכוונה גדולה, בטח אמרת, בכוונה, "אל תבטחו בנדיבים בן אדם שאין לו תשועה", וכעת ה'קב"ה מעמיד אותך בנסיון, כדאי לך לקיים את הפסוק כפשוטו, ולהתחזק באמונה ובטחון בהקב"ה, ולא לסמוך על אדם זה או אחר.

הלה התחיל להתווכח, אני באמת מרגיש שחסר לי אמונה ובטחון, אבל מה זה נוגע לשאלה, השאל היא, אם הוא חייב או לא?

חזרנו על דברי הרב, העצה שלך, היא אחת, להתחזק באמונה ובטחון. הלה סגר את הטלפון, עם החמצה, לא לתשובה זו היא ציפה.

כעבור כמה דקות, הוא התקשר שוב, פניתי אל הקבלן, והוא אמר לי, שאני אשאל רב.

חזרנו לו על תשובת הרב, אם הוא רוצה שהוא יפנה עם השאלה, והרב ישיב לו, התשובה בשבילך היא אחת, להתחזק באמונה ובטחון בהקב"ה.

האמת היא, כשסגרנו את הטלפון, הרגשנו שהוא קצת ממורמר על התשובה, הוא ציפה לתשובה אחרת. למחרת בשעה 9:15 בערב, הוא מתקשר שוב, לא הכרנו אותו ברגע הראשון, כי אתמול הטלפון היה מאדם לחוץ, וכעת מתקשר אדם קורן מאושר.

הוא התחיל להזכיר לנו, מי הוא ועל התשובה שקיבל אתמול.

וכך הוא פותח את השיחה: האמת, אתמול מאד התאכזבתי על התשובה, אבל לאחר מעשה, אם הרב פסק כך, אז צריך לקיים, הלכתי אתמול בערב למקום מבודד, ושפכתי את לבי להקב"ה התחזקתי באמונה ובטחון, כמו שצוה עלי הרב, וחזרתי לביתי בהקלה גדולה.

הוא שואל אותנו, אתה מאמין שהקב"ה הוא כל יכול, תשמע טוב, היום בבוקר קבלתי צ'ק מאדם אחר, על סך 14,000 שקל, בלי שבקתי ממנו כלום, אני מודה לכבוד הרב על התשובה, ושלא קבלתי תשובה אחרת, בזכות זה קבלתי עוד 4,000 שקל, וגמרתי עם כל חובותי.

האמת, שהיה לנו נסיון גדול לשאול אותו מי נתן לך את הכסף, וכיצד הוא מכיר אותך, ומה פתאום אדם נותן לשני צ'ק של 14,000 שקל, לא בשביל הסקרנות, אלא פשוט כדי בשביל לקיים ברבים שיחו בכל נפלאותיו.

אבל במחשבה שניה, עצרתי את עצמי, וחשקתי את שפתי, ולא שאלתי כי הלוא גם אנחנו רוצים להאמין, ומה זה משנה איך הקב"ה שלח לו את הצ'ק, וכי להקב"ה חסר דברים להעביר כסף לאדם שמתפלל אליו, ומה זה משנה מי היה הצינור.

רק אמרנו לו ווארט, שכתוב בתהילים, (התלים ט יט) "כי לא לנצח ישכח אביון תקות עניים תאבד לעד", לכאורה הפסוק סותר את עצמו, אם לא לנצח ישכח אביון, אז למה תקוות עניים תאבד לעד, אמנם פשטות הפסוק, היא, שתקוות עניים היא המשך של הלא, תקוות עניים לא תאבד לעד.

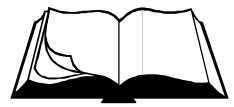
אבל דורשי רשימות היו מפרשים שהקב"ה אומר לעני, ל אלנצח אני ישכח אותך, אבל התקוות שאתה תולה באדם זה או אחר, זה תאבד לעד, אל תתלה תקוות בדבר מסוים, על תעזור להקב"ה בעצות איך להעביר לך את הכסף, פשוט תתחזק באמונה.

הרב כשראה אתמול את המכתב, הרגיש שגם אם יאמר לך, שאותו אדם צריך ליתן לך את הכסף, זה לא יועיל לך, הלה יתחמק ממך, באלף תירוצים הוא הרגיש שאתה סומך ובוטח על הבטחת 'הנדיב', והישועה שלך לא תבא משם, התפלל שחרית בכוונה, ותפילתך נענתה, אבל הקב"ה העמיד אותך בנסיון, לראות, אם אתה באמת מאמין בו, אם שאתה מתפלל אליו, ותולה תקוותך בן אדם, [כמו אותו אדם, שהגיע אל הכותל המערבי והתפלל בדמעות שליש, אבל כל רגע הסתובב לראות אם יש איזה גביר, שכבר מוציא פנקס צ'קים], וברגע שהתחזקתי באמונה בהשם, מיד קבלת ממקום בלתי צפוי, עווד יותר מהצפיות.

הסיפור מחזק מאד, אבל מחייב, רק עצה אחת יש לעבור את העולם הזה בשלום בלא זעזועים, בטחון אמיתי בהקב"ה, ולהשען עליו בצורה כזו, ולהיות בבחינת "סומך ה' לכל הנופלים", שנרגיש שאם הקב"ה עוזב אותנו לרגע אחד, אנחנו נופלים, אנחנו לא יכולים להסתדר לבד בלי עזרתו, ואז הישועה מובטחת, ומהר.

מִי יֵם הַיָּם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה לבד" (ברכות ח').

גליון 286

אייר תשע"ו

דילני "מוריד הטל", "ותן ברכה", שאלות מצויות

ההלכות זערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א - רב ביהכ"נ זצ"ל "דברי שיר" ב"ב

מדיני "מוריד הטל" - "ותן ברכה"

מתי מתחילים

▲ יום א' של פסח, נוהגין בארץ ישראל לומר "מוריד הטל" במקום "משיב הרוח ומוריד הגשם" ובחול בני אשכנז לא מזכירין טל, וממשיכים מיד "מכלכל חיים".

טעה ואמר "מוריד הגשם"

▲ אם טעה ואמר "מוריד הגשם", אם נזכר לפני שסיים ברכת "מחיה המתים", חוזר לתחילת הברכה, ואם נזכר לאחר שסיים הברכה, אפילו עדיין לא התחיל ברכת "אתה קדוש" (ובשאר מקומות עדיין יכול להשלים שם כמו בתוך הברכה), בזה מכריע המשנ"ב שיחזור לתחילת שמו"ע, מכיוון שג' ברכות ראשונות נחשבים כברכה אחת, (שו"ע סי' קי"ד ס"ד, וב"ביאור הלכה" ד"ה ואם). ואם אמר רק "ברוך אתה ד' יי"אמר "למדני חקיד" ויחזור ל"אתה גבור" (משנ"ב סי' קי"ד). ויש סוברים שאפילו נזכר באמצע הברכה חוזר לראש ("ביאור הלכה" בשם הגר"א).

חזר בו תוכ"ד

▲ אמר "מוריד הגשם", ותוכ"ד חזר ואמר "מוריד הטל" יש סוברים שיצא, וכעין שמצינו בכל מקום שמהני חזרה תוכ"ד (הגר"ש אלישיב זצ"ל), ויש סוברים שלא יצא, ועדיין צריך לחזור לראש הברכה, דהוי כאילו הזכיר שניהם (שו"ת "שבט הלוי" ח"ו תשי"ז). ולא דמי לדברי "ביאור הלכה" סי' קי"ז ס"ג בשם "חיי אדם", דשאלה שאני עי"ש.

מסופק מה אמר

▲ אם מסתפק איזה נוסח אמר "מוריד הטל" או "מוריד הגשם", אם הוא תוך לי יום, חזקה שאמר "מוריד הגשם" וצריך לחזור ולהתפלל. וכן אם נזכר לאחר שעבר אותו זמן תפילה, צריך להתפלל בתפילה הבאה תפילת תשלומין.

ואם הסתפק לאחר שעבר לי יום או לאחר שאמר תשעים פעם "מחיה מתים אתה רב להושיע מוריד הטל", חזקה עליו שכבר התרגל לנוסח החדש, ואין צריך לחזור.

מסופק אם הורגל

▲ ואם גם לאחר לי יום או לאחר שאמר תשעים פעם עדיין מרגיש שלא התרגל לגמרי, אמרינן בזה ספק ברכות להקל, ולא יחזור, אך אם אפשר לו יתפלל בתורת נדבה ויתנה (שו"ת "רב פעלים" או"ח ח"ב תשי"ז).

אמירת "ותן ברכה" בשבת

▲ מותר גם בשבת להרגיל עצמו ע"י אמירת תשעים פעמים "ותן ברכה", דהרי מלמד עצמו איך להתפלל, ואין בזה איסור הכנה (הגר"ש אויערבך זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א).

לא ידע שהתחילו "מוריד הטל"

▲ שאלה: ביום ראשון של פסח לא הרגיש טוב ולא התפלל שחרית, והתפלל פעמיים מנחה ושכח שבבית הכנסת הכריזו "מוריד הטל" והוא אמר בשניהם "מוריד הגשם", מה דינו?

תשובה: בשמו"ע הראשון של מנחה כיון שאמר "מוריד הגשם" במקום "מוריד הטל", וזה סימן קללה צריך לחזור ולהתפלל מנחה, אבל בתפילה השנייה שהיא תשלומין על שחרית, ואז עדיין אמרו "מוריד הגשם", אינו חוזר בזה כיון שזה לא גרע מעיקר השמו"ע של שחרית (משנ"ב סי' ק"ח ס"ק ל"ו). ואפילו בכה"ג שצריך לחזור על תפילה ראשונה, אי"צ לחזור על התשלומין (שם ס"ק ט').

שאלות מצויות

ש"ץ שדילג על קדושה

▲ שאלה: שליח ציבור ששכח קדושה, והתחיל "אתה קדוש", וסיים את הברכה, וצעקו הציבור 'קדושה', מה עליו לעשות?

תשובה: כל זמן שלא סיים את הברכה, יכול לחזור ולומר קדושה, אבל אם כבר סיים הברכה "ברוך... הקל הקדוש", יש סוברים שיחזור לראש התפילה, כיון שקדושה היא חלק מברכת "אתה קדוש" (שו"ת

רבבות אפרים ח"ב סי' קפ"ה ס"ק י"ח, בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ושו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ב' ואשי ישראל פרק כ"ד ס"ק קי"ד), ויש סוברים שיאמר קדושה שם, וימשיך ברכה רביעית (שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קל"ד).

שליח ציבור ששכח ברכת כהנים

▲ שאלה: שליח ציבור מיהר ושכח ברכת כהנים, ועד שהרגישו בו כבר גמר ברכת "שים שלום", האם יכולים הכהנים לישא כפיים לאחר שמו"ע?

תשובה: אם גמר הש"ץ את התפילה, אע"פ שהכהנים עלו לדוכן, ועדיין עומדים שם לא יברכו הכהנים אח"כ, כיון שנשיאת כפיים תקנו דווקא קודם ברכת "שים שלום", וע"י ירושלמי (תענית פ"ד) שלא מצאנו ברכת כהנים בלא תפילה (הגר"ש אלישיב זצ"ל, קובץ תשובות ח"ג סי' י"ד).

האכלת כלבים, חתולים ודגים לפני הארוחה

▲ שאלה: מי שיש לו דגים באקווריום, האם כל פעם שאוכל צריך להאכיל קודם את הדגים?

תשובה: כתב בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' י"ז), אין חיוב גמור להאכיל חתול או כלב שמגדל בתוך ביתו קודם שאוכל, ומשום שדוקא בהמה גסה, שאם לא תהא לה עת קבוע לאכול תמות ברעב, כי אין לה מי שיאכילה, וגם אינה מוצאת מאכלה מזומן לפנייה, ולכן הטיילה התורה על האדם שהן שלו לפרנסם, ולקנות מידת רחמנות בנפש, משא"כ בכלב ובחתול שמזונותיהם תדיר, כלב מחטט באשפות ומגרד עצמות וכן החתול, ולא יחסר לחמו בשיווי מאכל וכל דבר מאוס, עכ"ל.

ולפי"ז במגדל דגים בביתו, שהם מונחים במקום שאין להם מזונות רק מה שנותנים להם, אי"כ חל חיוב לזונם, וכן מבואר ביעב"ץ (שו"ת משנה הלכות ח"ו סי' רט"ז), ובאופן שיש לו דגים הניזונים מצמחים. ויש צמחים בתוך הספל של המים, נמצא שאין מזונותיהן עליו, ומצד הדיון אין צריך להקדימן באכילתו (שו"ת שבט הקהתי ח"ב תשי"ז קמ"ט).

ויש להוסיף שיש הרבה סוגי דגים שמאכילים אותם רק פעם בכמה ימים, וא"כ בזה לא שייך לומר שיש חיוב לזונם כל יום לפני האוכל כיון שעדיין לא הגיע זמן האכילה (וע"ע ביאור הלכה רי"ש סי' של"ד ד"ה והראוי, ויל"ע).

תאונה מתוך שינה

▲ שאלה: אדם הלך סהרורי מתוך שנתו וגרם לעצמו נזק תוך כדי הליכתו, כשנתקל ראשו בחלון (בקומה שלישייה), שבר את הזכוכית ונזקק לתפרים. האם צריך לברך ברכת "הגומל"?

תשובה: יש בזה נס גדול שלא קרה גרוע יותר, ועוד שהיה יכול ליפול ח"ו, ובדאי חייב לברך ברכת "הגומל".

ברכה על מלך

▲ שאלה: האם מברכים ברכה על ראיית מלך עכו"ם?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' רכ"ד ח') על מלכי אומות העולם עכו"ם אמר: "ברוך... שנתן מכבודו לבשר ודם", וכתב במשנ"ב (סי' י"ב) השלטונות שאין עול מלך עליהם, ודן להורג במשפט מברך עליהם, ע"י שם. ויש סוברים שדוק בשלטונות צריך כוח הריגה אבל במלך עצמו, אפילו אם לפי נימוסי המלכות אינו רשאי להרוג לבדו, גם מברכים עליו (שו"ת שבט הלוי ח"א תשי"ז ל"ה).

בחודש שבט תשע"ו הגיע מלך מאפריקה לרבינו חיים קניבסקי שליט"א, ושאלו אם יש לו כוח להרוג לבדו, וענה המלך שיש לו הכוח, מיד קם רבינו שליט"א וברך עליו "ברוך... בשם ומלכות.

שלישי או שישי

▲ שאלה: איזה עלייה עדיפה, שלישי או שישי?

תשובה: יש סוברים ששלישי היא העלייה החשובה יותר (וע"י טור יו"ד סי' ת' שרבינו תם היה עולה לשלישי), וכן משמע בגמרא (גיטין ס'). שנתנו שלישי (מיד לאחר כהן ולויו) לתלמידי חכמים, ורק אח"כ לפרנסים הציבור (שו"ת חת"ס או"ח תשי"ז פ"ו, וע"י משנ"ב סי' רפ"ב ס"ק ל"א). ויש סוברים ששישי היא המעולה משום שהיא כנגד יוסף הצדיק (חת"ס שם, וכן הביא המגן אברהם סי' רפ"ב ס"ק ט' סמך לזה מהזהר,

וכן **הבאר היטב** שם ס"ק י"ג, וכן הגר"א היה מקבל שישי כל שבת (מעשה רב ס' קל"ג).

טעה בברכת "אתה חוננתנו"

◀ **שאלה:** במצב ש"ק מיד לאחר אמירת "אתה חוננתנו" סיים "ברוך... חונן הדעת", ושכח סיום הברכה "וחננו מאתך...." (וכבר סיים את התפילה), מה עליו לעשות?

תשובה: כתב הביאור הלכה (ס' קי"ט ס"ג, ד"ה אם דילג) שאם חסר חלק העיקרי של הברכה כגון "טל ומטר" בימות הגשמים או חסר ענין קיבוץ גלויות בברכת "יתקע בשופר", שעיקרה בנויה על זה לא יצא, עיי' שם. וא"כ כיון שעיקר ברכת "אתה חונן" הוא בקשת דעת "חננו מאתך....", לכן יש לחזור ולהתפלל, ויתנה שאם לא חייב תהא תפילת נדבה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

אכילה לפני הבדלה

◀ **שאלה:** כתב הרמ"א (ס' רע"א ה') אם בירך "המוציא" ונזכר שעדיין לא הבדיל, קודם יטעם משהו ואח"כ יבדיל, משום שאין מבדילין על הפת, ומפרש המשנ"ב (ס"ק כ"ו) כדי שלא תהא ברכה לבטלה. ויש לדון בכה"ג ששכח גם לומר "אתה חוננתנו" בשמו"ע, ואם יטעם לפני הבדלה יתחייב לחזור ולהתפלל כלה השמו"ע (עיי' שו"ע ס' רצ"ד א'), האם גם בכה"ג צריך לאכול קודם או לא?

תשובה: אע"פ שיצטרך לחזור על התפילה, אין התפילה הראשונה ברכה לבטלה, ורק משום קנס חייבו להתפלל פעם שנית (משנ"ב ס"ק ד'), ולכן גם בכה"ג יאכל קצת, כדי שלא תהא ברכה לבטלה, הגם שיצטרך להתפלל שנית, ואדרבה, בגמרא אמרו "הלוואי ויתפלל אדם כל היום כולו" (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

קנה גביע כמתנה

◀ **שאלה:** קנה גביע לתת מתנה לפלוני אחר, האם מותר לטלטלו בשבת?

תשובה: מבואר בשו"ע (ס' ש"י סעיף ב') דכלים העומדים לסחורה הוי מוקצה, ואע"פ שראוי לשימוש מ"מ כיון שהוא מקפיד להשתמש בהם, הוי מוקצה מחמת חסרון כיס, עיי' שם, וה"נ מסתבר שכיון שעומד ליתנו כמתנה, הרי מקפיד עליו מלהשתמש בו, והוי מוקצה (הגר"ח קניבסקי שליט"א). אמנם באופן שרוצה לתת את המתנה בשבת מסתבר שמותר, שהרי זה יעודו לתת אותו בשבת כמתנה, וכמש"כ הרעק"א (שבת ס'). שהיה מנהג לתת פמוטים לחתן בשבת.

קוביה הונגריה

◀ **שאלה:** האם מותר להשתמש בקוביה הונגריה בשבת, או שמא יש בו משום מלאכת בורר שמוציא פסולת מאוכל?

תשובה: יש שתי סוגי קוביות, אם הקוביות המסודרות יוצרות תמונה, לכתחילה אין לשחק בה (וכעין שמבינו באותיות בדפי הספר, הגרי"ש אלישיב זצ"ל, עפ"י דברי המשנ"ב, ס' ש"מ ס"ק י"ז), אולם אם זה רק צבעים בעלמא בלי ציור מותר לשחק בה בשבת ואין בו משום מלאכת בורר כלל. ויש בזה שני טעמים:

א. מכיון שהכל מחובר ביחד, נחשב שעדיין הכל בתערובת, ולא בורר ומפריד אחד מהשני.

ב. מכיון שלכל חלק בקוביה יש את מקומו, א"כ כל פעם שמוציא כגון צחוב מאדום, הרי הצחוב צריך להיות במקום השני, נמצא שזה אוכל מאוכל ומותר.

באופן שילד רוצה לסדר רק כגון שני צדדים של הקוביה ולא יותר (והשאר לא איכפת לו שנשאר מעורבב), לפי הטעם הראשון מותר, ולפי הטעם השני אסור משום פסולת מתוך אוכל.

תינוק מרטיב ומוחק

◀ **שאלה:** יש טיטולים שיש עליהם צורה, וכשהתינוק מרטיב נמחקת הצורה. האם מותר להשתמש בהם בשבת?

תשובה: אין על זה שם מלאכה כלל מצד התינוק, וזה אפילו פחות ממתעסק (ולא שייך בזה איסור ספייה לקטן, ומצד האדם הוי גרמא ולא מכוון, ולפעמים לא הוי פסיק רישא, ומחיקה כלאחר יד, ומוחק שלא על מנת לכתוב והוי דרך מתקלקל, וכעין דברי שעה"צ, ס' שליו ס"ק ב'), ומותר להשתמש בהם בשבת (הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל והגרי"ש אלישיב זצ"ל).

כסף עבור "אחר הפטירה"

◀ **שאלה:** אבא נתן לאחד מהבנים עשרים אלף שקלים עבור סעודות סיום ועוד צרכים שיהיו לאחר פטירתו, בינתיים הבן משתמש עם הכסף, האם יש בזה איסור רבית?

יסוד השאלה הוא, כיון דבשעה שملווה לבן עשרים אלף שקלים, ותמורת זה יטרח ויטפל באביו, א"כ האם יש בזה איסור רבית.

תשובה: אין בזה איסור רבית כלל, ומכמה טעמים:

א. מכיון שדעתו לטרוח עבורו לאחר הפטירה, זה עבור נשמתו ולא עבורו, וא"כ אין כאן החזרת רבית אליו כלל (הגר"נ קרליץ שליט"א).

ב. אפילו אם האבא היה מפקיד את הכסף בחשבון בנק מיוחד או נותן לאיזה גמ"ח אחר באופן שבנתיים הבן לא משתמש בו, גם בכה"ג הבן היה טורח עבור אביו כדי לעשות לו עילוי נשמה, נמצא

שאין זה מחמת ההלוואה כלל, וכמבואר בתוספות (פ' איזהו נשך ס"ד: ובשו"ע יו"ד ס' ק"ט סעיף ז') שאם בלא"ה היה עושה כן אין בו רבית כלל.

ג. ויש להוסיף שיש כאן צד דשמא ישאר הכסף לאחר כל טרחתו, שאביו אמר לו שיכול לקחת לעצמו, וא"כ אותו כסף שנשאר זה שבר טרחתו, ולכן לאחר כל הני"ל אין כאן איסור רבית.

לווה כסף שימשוך המפקיד פקדונו

◀ **שאלה:** ראובן הפקיד סכום של חמישים אלף ₪ בגמ"ח בית הכנסת, והם הילו אותו הסכום לשמעון. האם מותר לשמעון לשלם כסף לראובן כדי שלא ימשוך משם את כספו, ועי"ז הוא יוכל להמשיך בהלוואה מהגמ"ח או שמא יש בזה איסור רבית ששמעון משלם לראובן כדי ללוות את כספו?

תשובה: איסור רבית הוא דוקא מלווה למלווה, אבל מותר לאדם אחר לשלם כסף לראובן שילוה לשמעון, ובנ"ד אם שמעון היה לווה באופן ישיר מראובן, היה אסור לו לשלם כסף להמשיך את ההלוואה, ויש בזה איסור רבית, אבל היות שראובן הפקיד את הכסף בגמ"ח בית הכנסת, הרי האחריות היא על בית הכנסת, והם המלווים לשמעון, נמצא ששמעון לא לווה את הכסף מראובן, ומותר לו לשלם לראובן כדי שימשיך פקדונו בגמ"ח.

גדרי מעשר כספים

◀ **שאלה:** קיבל כסף במתנה כדי שיקנה לעצמו חפץ מסוים, האם צריך להפריש ממנו מעשר כספים?

תשובה:

א. אם עדיין לא קנה את החפץ ובכסף זה הוא קונה חפץ, מנהג העולם לא להפריש מעשר כספים (הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל).

ב. אם כבר קנה ושילם עבור החפץ, ושוב אמר לו חברו שהוא רוצה לשלם עבור חפץ זה, צריך להפריש מזה מעשר כספים, שזה כמו מתנה בעלמא.

ג. אם קנה ושילם עבור חפץ זה רק בגלל שאמרו לו שיתנו לו, ומעצמו מעולם לא היה קונהו, הרי"ז כאילו הוא שליח של פלוני לקנות, וכאילו קנה עם הכסף של הנותן (וכדלעיל אות א'), ואין צריך להפריש ממנו מעשר כספים.

כתיבה על היד

◀ **שאלה:** האם מותר לכתוב על היד, כגון לכתוב רשימה של דברים שצריך לעשות או לקנות?

יסוד השאלה הוא, יש איסור מן התורה לעשות כתובת קעקע על ידו כדכתיב (ויקרא י"ט, כ"ח): "וכתובת קעקע לא תתנו בככם", האם זה דווקא ע"י שריטה בבשרו שממולאת בדיו או אפילו כתב בעלמא.

תשובה: כתבו התוספות (גיטין כ': ד"ה בכתובת) מן התורה אסור לעשות כתובת קעקע (ע"י שריטה) וליתן שם דיו, ומדברנן אסור אפילו ליתן שם אפר מקלה מפני שנראה ככתובת קעקע, וכן פסק לדינא הבית שמואל (אה"ע ס' קכ"ד ס"ק ט"ז) שאפילו כתב ולא קעקע אסור מדרבנן.

ולפ"ז כתב המנחת חינוך (מצ' ק"ג ס"ק א') שאסור לכתוב רשימה על בשרו, אלא שהוסיף כיון שעל בשרו לא מתקיים, אין בזה איסור שאינו דומה לשריטה עיי' שם. אולם עיי' תוספות הרא"ש (שם) שאפילו בכתם המתקיים אין בו איסור, ורק כוחל בשרט יש איסור דרבנן, אבל כתיבה על גופו בלי שירות כלל אין איסור, וכן נקטינן להלכה (שו"ת שבט הלוי ח"ג תשי"ג).

קידוש החתן עם טבעת של הכלה

◀ **שאלה:** מעשה בחתן שאבדה לו הטבעת לפני החופה והכלה הורידה טבעת שלה ונתנה לו (כדי שתהיה טבעת שמתאימה למידת אצבעה) וקידש בה, האם חלו הקידושין?

תשובה: מבואר בגמרא (גיטין כ'): שאפילו אם הגט כתוב על נייר של האשה, אמרינן שהיא יודעת שצריכים להקנות לבעלה כדי שיחול הגט, א"כ ה"ה אשה יודעת שצריכים לקדש דוקא עם טבעת של הבעל, והיא מקנה לו את הטבעת כדי לקדש, ועוד שעכ"פ יש לו זכות השתמשות ששווה פרוטה שגם בזה אפשר לקדש בו (שו"ת חתם סופר אה"ע ח"א תשי"ז, ודלא כרב אחד שהצריך לקדש שנית, עיי' שם, וכ"כ בשו"ת אבני נזר אה"ע ס' קל"ד ס"ק א')

סידור קידושין למי שאינו שומר תורה ומצוות

◀ **שאלה:** לפעמים מבקשים לסדר קידושין למי שאינו שומר תורה ומצוות, האם לגשת ולקדשם או לא?

תשובה: אין בזה שום צורך לסדר קידושין, שהם מופקרים ואינם חוששים לאיסור אשת איש, ולמה שיהיו בנים ממזרים, ויותר טוב לכלל ישראל שלא תהיה מקודשת, ויהיו כל ימיהם באיסור פנויה, ולא יהיו ממזרים. ואם יבטיחו שבגלל זה ישמרו הדינים וכו', ודאי יש לסדר להם קידושין (שו"ת אגרות משה אה"ע ח"ד תשי"ק, וכ"כ בשולחן העזר ח"ב ס' ח' בשם הגרי"ח זוננפלד זצ"ל שאסור לסדר להם חופה וקידושין, וכן אמר לי בעל שבט הלוי זצ"ל לא לגשת לסידור קידושין אם לא שומרים את הדינים. ועיי' בספר שערים מצוינים להלכה ח"ד ס' קמ"ז ס"ק ה', שו"ת הר צבי אה"ע ח"א ס' ק"א).

ספרים ש"ל

התפילה
במחיצת החפץ חיים

השבת
במחיצת החפץ חיים

הימים הנוראים
במחיצת החפץ חיים

הגדה של פסח
במחיצת החפץ חיים

פרקי אבות
במחיצת החפץ חיים

החינוך
במחיצת החפץ חיים

ביד הלשון

פעילויות תורניות

מבצעי שמירת הלשון

שיעורים תורניים

מילגות לנוקשים

הפרשה "במחיצת החפץ חיים" אמור גליון מס' 62

בס"ד

"חילול ה'"

וְלֹא תַחֲלֹל אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כב, לב)

רבנו (סה"מ הק' ל' קנה) מפרט ג' אופנים לעוון 'חילול ה' : (א) כשאונסים אדם לעבור עבירה. כגון : אחת מג' העבירות החמורות, ע"ז ג"ע או שפי"ד, או בשעת השמד על כל עבירה שהיא. (ב) כשעובר עבירה בזמן שאין לו שום תאוה או הנאה גשמית ממנה, נחשבת עבירה זו כמרד ופריקת עול מלכות שמים. (ג) כשאדם חשוב עושה דבר-מה הנראה בעיני המון העם כעבירה, אע"פ שבאמת אין עבירה במעשה זה כלל. ומוסיף רבנו, שעוון זה הוא חמור מאוד, שהרי אמרו חז"ל (יומא פו, א) שאין די בתשובה ויום הכפורים לכפר עליו, אלא צריך את שניהם יחד עם המיתה, שזהו העוון החמור מכל העוונות.

וכתב רבנו (פתיחה לח"ח ל' ו. ליקוטי אמרים פ"א) שהאופן השלישי מבואר בגמ' (שם) בשני אופנים : האחד, במצוות שבין אדם לחברו, שרב אמר על עצמו, שכשהוא קונה בשר בהקפה ואינו משלם מיד הרי הוא מחלל את ה'. וביאר רש"י, שהקצב אומר עליו שהוא גזלן, וממילא לומד ממנו לזלזל בגזל. השני, מצוות שבין אדם למקום, שרבי יוחנן אמר על עצמו שכשהוא הולך ד' אמות ללא תורה ותפילין, הרי הוא מחלל את ה'. וביאר רש"י, שבני אדם אינם יודעים שנחלשתי בגרסתי, וממילא לומדים ממני לבטל תורה. ולא דווקא בדוגמאות אלו, אלא כל אדם לפי גודלו ומעלתו, אם יעשה מעשה שהמון העם ילמדו ממנו לזלזל באחת ממצוות התורה, הרי זה בכלל חילול ה'. ואף, כשלא עשה עבירה כלל, ורק נראה להמון העם שזו עבירה, מכיון ששמו של ה' ית' נעשה חולין ע"י מעשה זה, הרי זה חילול ה'.

ומסופר על רבנו (דוגמא משיחות אבי), שבתקופה האחרונה לחייו היה קשה לו לעיין בלימודו, ואף על פי כן ביקש שיניחו איזה שהוא ספר לפניו [בדרך כלל זה היה חומש], וכשהניחוהו, פתחו אף שלא למד בו. וטעמו, כדי שלא יתחלל שם שמים כשיכנס לביתו אדם זר ויראהו יושב בטל. וכן מסופר (הח"ח ח"ו ופעלו ע' קפז), שפעם אחת איחר את זמן התפילה בהשכמה והלך להתפלל בבית הכנסת בשעה מאוחרת יותר. בדרכו לביהמ"ד פגש קבוצה מתלמידי ששוחחו בדברי תורה, והתנצל בפניהם שמסיבה מסוימת איחר את זמן התפילה הקבוע שלו. לתמיהתם, שלא עלה על דעתם לחושדו ולדון אותו לכף חובה על כך, ענה רבנו : ברצוני ללמדכם הלכה למעשה, שכשתעזבו את הישיבה ותחיו בין הבריות, תזהרו ותמנעו ממעשים התמוהים בעיני ההמון, פן יתחלל על ידכם כבוד התורה ולומדיה.

ומוסיף רבנו (מכתבים ומאמרים לא), שתלמידי רבי עקיבא שאנו מתאבלים על מותם בימים אלו, נענשו בעונש החמור הזה על עוון חילול ה' שיצא מהתנהגותם. שאי אפשר לפרש, שנענשו רק על כך שלא נהגו כבוד זה בזה [כמבואר בגמ' (יבמות סב, ב)], שהרי אין זה אלא לאו, ואין חייבים עליו מיתה בידי שמים. אלא נענשו במיתה זו, מפני שעל ידי שלא נהגו כבוד זה בזה נחיה חילול ה' גדול בעולם, שהתלמידי חכמים רבים זה עם זה, ומבזים את התורה ומצוותיה לעין כל. ולכן, לא הגנה עליהם קדושתם הגדולה ואף לא תורתם, ושלטה מידת הדין בכולם, ומתו.

פרקי אבות במחיצת רבינו. ועל גמ"ח. סיפר, כי הציע פעם מיטה לפני אורח, ורצו אחרים להפריעו והם יחליפו אותו, מפני כבודו וטירחתו. והשיב להם : "באם ארצה להניח תפילין, גם כן תרצו להחליפני מפני טירחתי?".

דרכו בקודש היתה להזמין אורח לשולחנו ליום השב"ק, ומיד בבואו מבית הכנסת הזדרז לקדש וציווה להגיש לשולחן לאכול. אחד האורחים תמה על המראה, על אשר לא אמר 'שלום עליכם' כנהוג בליל שב"ק. וה'חפץ חיים' ענהו בבת צחוק על שפתיו : "מלאכי השרת אינם זקוקים לאכילה ולשתיה, ונוכל לקבל פניהם בעוד זמן מה ; משא"כ האורחים, אפשר שמי מהם רעב ולא היתה לו ההזדמנות לסעוד ליבו משך כל היום, ושורת הדין נותנת להקדימם למלאכי השרת".

ספרים ש"ל

התפילה
במחיצת החפץ חיים

השבת
במחיצת החפץ חיים

הימים הנוראים
במחיצת החפץ חיים

הגדה של פסח
במחיצת החפץ חיים

פרקי אבות
במחיצת החפץ חיים

החינוך
במחיצת החפץ חיים

ביד הלשון

פעילויות תורניות

מבצעי שמירת הלשון

שיעורים תורניים

מילגות לנוקשים

פניני הפרשה "במחיצת החפץ חיים"

בס"ד

אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי.
מה שהאריכה התורה הוא לפי שקביעת מועדים תלויה בבי"ד, וכמו שקיבלו חז"ל: "אשר תקראו אותם" - כמו שתקראו כן יעשה המועד, אע"פ כן הם מועדי ה' והם מועדי.

(שיחות ה'חפץ חיים')

מקראי קודש.

אחיי ורעיי, הרוצה להינצל מעונש הקשה של העוון המר הזה יתרחק בכל היכולת מלקרות בעיתונים כאלו שנמצאים בהם דברי ליצנות וניבול פה וכפירה, וכל זה אפילו בחול אסור, וביותר יזהרו בזה בשבתות ובמועדים שאותם הימים נקראים 'ימי מקראי קודש', ובשכר זה יתן לו ה' השפעה והצלחה במעשה ידיו, ויזכה לכל טוב בזה ובבא.

(מכתבי 'חפץ חיים', מכתב מב)

ששת ימים תיעשה מלאכה.

זאת עלינו לדעת, כי החיוב הוא בזה היום גדול יותר מלפנים, כי היא עת לעשות לה. ובפרט בשבת קודש שהוא יום קדוש מיוחד לתורה ועבודה, וכמו שביאר רבינו בחיי הפסוק ששת ימים תעבוד להקב"ה ועשית גם מלאכתך, אבל ביום השביעי רק לה'.

וכן אמרו במדרש, שנתן הקב"ה את השבת לבן זוג לתורתו. ע"כ מחויב כל איש ישראל להתאמץ בכל נפשו שיבלה יום הקדוש הזה בתורה ועבודה, (והארכתי בזה בספר שם עולם) ובעו"ה ראינו רפיון בדבר הגדול הזה אף אצל התמימים שהיצר שמטריד האדם כל ימי החול בעניני גופו, בלי להניח בלל מעט זמן לתורה, אינו מניח לו אף יום השבת לזכות לנשמתו, וממציא לו עבודה בלילות זמן הקדוש בהבל בחבורות מריעות או בקריאת מ"ע וכדומה, בין כה וכה נשאר ריק מתורה הן בשבת הן בחול, אוי ואבוי שהגיענו למדרגה שפלה שכזאת.

עשיר אחד היה נוהג להוסיף מן הקודש על החול. מאחר להיכנס לשבת, ומקדים לצאת בפתיחת וסגירת חנותו בערבי שבת ומוצאי שבת.

המשיל עליו ה'חפץ חיים' זצ"ל את אותו איכר שהיה מוכר תבואות לסוחר יהודי והתנו ביניהם כי על כל שק תבואה יחרוט הסוחר חריץ בקיר, וכמנין החריצים כך מספר השקים שנמכרו. לימים נמלך האיכר שדרך זו של חריצים אינה נראית בעיניו, שמא ישכח הסוחר לחרוט חריץ אחד, נמצא הוא מפסיד שק תבואה. בא הוא והציע שכנגד כל שק תבואה שלו ישם הסוחר מטבע על צלחת, וכמספר המטבעות שימצאו על גבי הצלחת כך הוא מספר השקים. התחילו לנהוג כך, אלא שיצרו של האיכר התגבר עליו, ומשהבחין כי הסוחר אינו מבחין בכך נטל מטבע ושילשל לכיסו. נקל להבין כי הסוחר היה משלם לו אחר כך לפי מספר המטבעות שנמצאו בצלחת, והאיכר הטיפש היה מפסיד.

ואף עשיר דגן נהוג כאותו איכר טיפש. הקב"ה ציווה לנו "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", ואמרו חז"ל כי השבת משפעת פרנסה לששת ימי השבוע. נמצא שאם הוא מערים על השבת ומקצץ ממנה שעות מלפניה ושעות לאחריה, אין הוא אלא מרמה את עצמו, כי בכך הרי הוא מקטין את השפע שמשפיעה השבת על שאר ימות השבוע.

(משלי ה'חפץ חיים')

ונקדשתי בתוך בני ישראל

וצריך לכיון ביותר בקדושה לקדש את השם יתברך ובזכות זה ישרה עליו השי"ת קדושה מלמעלה, ויכון לקיים הפסוק ונקדשתי בתוך בני ישראל, והאר"י ז"ל היה מזהיר מאד על זה (משנ"ב סי' קכ"ז סק"ד)

בסוכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים.

ללא כל ספק נחוץ ללמד לבנינו את דברי ימי ישראל, ברם יעילותו האמיתית וחשיבותו הרצינית של לימוד שכזה אינו אלא אם כן ההורים חיים באופן מעשי לאור הדוגמה של העבר הישראלי המזהיר. תחילה דרוש "בסוכות תשבו שבעת ימים" שהאבות יקיימו למעשה את מצות ה' אם חפצים הם שהדורות הבאים ידעו ויבינו את מאורעות העבר, "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים". (הח"ח - חינו ופעלו)

פניני דעת

משיחות שהשמיע רבינו הגדול מרן רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זלה"ה

דעת תורה

עבודת ימי הספירה

נשים נא אל ליבנו איש איש לפי מעלתו ולפי גודל השגתו. אמנם כי כן, הן ברור הוא הדבר וכפי שהבאנו כי לנו אין כל השגה ולו מועטה בגודל מעלתם הנשגבה של תלמידי ר' עקיבא וממילא אין אנו יכולים לדקדק ולהבין בגודל ההקפדה כחוט השערה אשר נהג בהם בורא עולם. אולם יכולים אנו ללמוד מדברים אלו עד כמה גדול וחשוב הוא עניין זה של בין אדם לחבירו ונושא בעול עם חבירו.

נושא בעול עם חבירו

הנה בין המעלות המביאים את האדם לזכות בקנין התורה, מונה התנא "נושא בעול עם חבירו, מכריעו לכף זכות, מעמידו על האמת, מעמידו על השלום". למדים אנו מדברי התנא שמעלות אלו הינם מעלות הכרחיות ונחוצות לכל הרוצה להתעלות בקנייני התורה. והן זאת נזכור - מצויים אנו לקראת מתן תורה, ומי הוא זה בעל הנפש אשר לא יחפוץ לקנות כל קנין אפשרי בקנייני התורה.

סיפר לי אחד מתלמידי רבינו הגדול מרן בעל החזון איש זי"ע. אותו תלמיד אשר היה מקורב לרבינו בעל החזון איש והיווה כתובת וצינור לרבים להיכנס לחזון איש ולשאול אודות זה ואודות ההוא. לעיתים הגיעו לאותו תלמיד ממקומות רחוקים על מנת שיציע לפני החזון איש שאלות כאלו ואחרות ויגש לפניו בשליחויות שונות ומשונות. אותו תלמיד פנה למרן החזון איש זי"ע ושאלו האם מחוייב הוא למלא אחר כל רצון הפונים אליו למרות שנוכח הוא לראות כי הדבר מפריע לו בלימודו. וכך ענה לו מרן זלה"ה - כדי לקנות תורה ולזכות לתורה צריך האדם זכות השכל. צריך האדם שיהיה שכלו מזוכך וישר, שכן אחרת לא יוכל לזכות ולקנות תורה. זכות השכל, אמר החזון איש, אפשר לקנות רק על ידי עשיית חסד! עד כמה גדול הלימוד אשר ניתן ללמוד מתשובתו של מרן החזון איש לאותו תלמיד, הנה נשכרים אנו מדברי מרן החזון איש שקשר ישיר ישנו בין המידות הנוגעות לבין אדם לחבירו לבין קנין התורה. ההשתלמות במידות הללו הינה תנאי הכרחי לשכל ישר ולקנין התורה.

זכורני בהזדמנות אחת שמרן המשגיח מפוניבו' צוק"ל בשובו מביקור חולים עמד תיאר

מצויים אנו בעיצומם של הימים הקדושים ימי ספירת העומר שלאחר חג הפסח ולקראת חג מתן תורתנו. אסור לו לאדם שיגיע למצב בו חולפים ימים אלו עליו במרוצה כשאר ימות השנה. צריכים אנו ליתן אל ליבנו ולהבין היטב את מהות ימים אלו ומזה ללמוד מהי העבודה הנדרשת מאיתנו דווקא בימים אלו. בס"ד נביא בזאת ענין ודגש עיקרי עליו צריך בן העליה לתת דעתו בימים אלו.

לא נהגו כבוד זה בזה

לפי ערך קדושתם

נתבונן ונשים אל ליבנו את דברי הגמ' במסכת יבמות (ס"ב:) - "שנים עשר אלף תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה". על דברים אלו מביא במדרש רבה שהוסיף ר' עקיבא ואמר לתלמידיו - "הראשונים לא מתו אלא מפני שהייתה עיניהם צרה בתורה זה לזה".

והנה אך זאת צריכים אנו לדעת במושכל ראשון וללא שום פקפוק כלל כי אין אנו יכולים להבין דברים אלו כפשוטן. הרי אין אנו משיגים בהנהגה של לא נהגו כבוד זה בזה כאשר המדובר הוא בתנאים קדושי עליון שכל הנהגתם קודש מדוד ושקול לפי רצון השי"ת ותורתו.

ודאי שיש להבין את הדברים כפי שכתב מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל (משנת ר"א ח"א עמ' ס"ו) - "שלפי גודל ערך קדושתם היה בזה פגם כל שהוא, דק מן הדק, באחת ממעלות שהתורה נקנית בהם, ואפשר שהיה חסר בדיבוק חברים לפי מעלתם (אין אנו רשאים ח"ו לפרש דברים נגד מעלתם, אך רק באולי דברינו נאמרים, מתוך השתדלות להבין קצת דברי חז"ל אודות התביעה שהייתה עליהם), ואפשר שהחסרון היה במעלת נושא בעול עם חבירו ומכריעו לכף זכות, או אולי היה כאן פגם כל שהוא באוהב את המקום אוהב את הבריות, ונגזר עליהם להיפטר באותו פרק זמן שנועד לחיזוק במעלות קנייני התורה, לפי שחסר היה להם לפי עוצם קדושתם ההכנה לתורה שהיה בתכלית הקדושה".

**יכולים
אנו ללמוד
מדברים אלו עד כמה
גדול וחשוב הוא עניין זה
של בין אדם לחבירו
ונושא בעול
עם חבירו.**

והעמיק במחשבה איך נראה החולה, איך הוא מרגיש, מה הוא חושב בשעה שעוברים עליו קשיי מצבו, מה הם היסורים שלו בשעה זו, וכן עוד. זכינו באותו מעמד ללמוד ולראות במוחש מהו "נושא בעול עם חבירו", ואיך אדם יכול וחיב להעמיד עצמו ולחוש את הרגשתו ומצבו של רעהו. רק כך יוכל לשאת עמו בעול מצבו, ורק משיגיע לדרגה זו יוכל לעמוד ולהתפלל תפילה שלימה מעומק הלב לישועתו של רעהו.

איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק

כמובן הוא כי ענין גדול זה של "נושא בעול עם חבירו" כולל גם את החלק הרוחני והנפשי של האדם. מצוי הדבר שבדרך העלייה של אדם נתקל הוא בכל מיני קשיים. יכול האדם לצלוח את אותם קשיים ביתר קלות באם יזכה ל"איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק". צריך כל אחד לחפש לדעת מה נשמע אצל השני, מהם קשייו וכיצד יכול הוא לעזור לסייע לרעהו בדרך עלייתו הרוחנית. כמובן שאין כוונת הדברים להגיע חלילה וחס לידי מצב בו הוא מחטט בענייניו הפרטיים של רעהו, אולם ינסה האדם לחוש את לב רעהו. מה בלבו, האם לבו טוב

עליו או שמא מר לו, אפשר אינו מרוצה ממצבו, אפשר וחסר לו משהו וכד'. ואכן לעיתים כאשר יתכוון האדם לטובתו באמת ובתמים כי אז יזכה ויוכל לעזור לו בעצה טובה או בדברי עידוד. דברים ומקרים כאלה מזדמנים לכל אחד ואחד מאיתנו כמעט מידי יום ביומו. אשרי המשכיל שישים לבו לכך ויזכה באוצר רב של הצלת נפשות, פעמים מסתובבים אברכים השרויים במצבים שונים בחיי המשפחה הגורמים להם להיות שבורים ורצוצים. לעיתים מצב רוחם רע ואין שמחה ושקט בלבם. במצב כזה באם ישמעו איזה מילה טובה יהיה זה בבחינת רפואה של ממש בעבורם.

כל אשר זכה להיכנס בבית מקדש מעט אצל רבינו הגדול החזו"א זי"ע למד יסוד זה. לא היה שוני או הבדל אצלו, בין העניינים הגדולים שבין אדם למקום, לעניינים אלו של ההתעסקות בדברים שבין אדם לחבירו. כמה מאמץ ולב היה משקיע בכתיבת איזה מילין של עידוד לצעיר כבן ארביסר או חמיסר, או שיחה של קירוב עם תלמיד שלבו מר עליו. באם היינו לומדים ומחפשים לקיים את החלק הזה של "נושא בעול עם חבירו", הרי שהיינו זוכים לראות ברכה בלימודינו וצומחים לת"ח אמיתיים.

למען דעת

את זה כפשוטו. כל אחד גם הרגיש את השלום עליכם' שלו, ההארת פנים, הקבלת פנים שנתן לכל אחד. כל אחד הרגיש כאילו הוא בן יחיד, כאילו שהוא הידיד הכי גדול שיש לרבי מיכל יהודה זצ"ל. מהיכן לוקחים כזה לב שדואג לכלל ישראל, לב שכל כך מצטער על הירידה הרוחנית של עם ישראל בכלל, אבל יותר על הירידה הרוחנית של בני תורה.

באחד מביקוריו של מקורבו וחביבו של רבינו הרה"ג ר' יוסף טאבאק שליט"א בשנים האחרונות, סח לו רבינו שבימים אלו בא לפניו אחד מגדולי ראשי הישיבות, משיבה מפוארת מאוד, על מנת לדון כיצד לנהוג בבחור בעל כשרון ובעל הבנה שישב ולמד היטב, עד שנכנסה בו רוח של שיגעון לעזוב את הישיבה ולהתגייס לצבא. רבינו נכנס לעובי הענין כדי לראות כיצד לפעול, וסח לפני ר' יוסף את הענין תוך כדי שהוא תווה מה הם הדרכים ועם מי אפשר לנסות שימצא מסילות לליבו של הבחור שעומד בדעתו. הרב ר' יוסף המליץ על אחד ממידעיו שמתעסק בתחום זה. אותו אדם התגורר הרחק בישוב קטן בקצה הארץ. רבינו קיבל את ההמלצה ור' יוסף הביא את אותו אדם אל רבינו. רבינו פרש בפניו את כל הענין ואת דיעותיו כביכול של הבחור ויעץ לו באיזה אמתלא יפנה אל הבחור, ואכן הדבר נעשה. לאחר זמן מה חזר ר' יוסף לארה"ב ואילו העסקן הנ"ל שטיפל בבחור לא הרגיש מחויבות לבוא לעדכן את רבינו בנושא (לאותו עסקן לא היה כל קשר עם רבינו היות והוא משתייך לחוג חסידי, ובפרט מקום מגוריו בריחוק כמה שעות נסיעה מבני ברק). לאחר תקופה של כחצי שנה, יצא רבינו כמידי ערב מבית הרה"ח ר' טובי' שכטר שליט"א לאחר שיעורו הקבוע. הרחוב באותה עת היה חשוך. רבינו התקרב למכונית, ואברך חסידי ניגש לומר שלום. המלווה של רבינו אמר לרבינו כי זהו האברך שהיה לפני חצי שנה אצל הסבא ביחד עם ר' יוסף טאבאק. המלווה לא היה צריך להוסיף שום מילה נוספת. רבינו קפץ מיד כנשור נחש ושאל, מה עם אותו בחור, מה יצא מכל הפעילות אז...

לבם של ישראל

מרגליה בפומיה דרבינו דברי רבינו יונה על המשנה באבות (פ"ב מ"ב) "התקן עצמך ללמוד תורה", ופירש שם: "התקן עצמך - במידות טובות כדי שתלמד את התורה ותגיע אל מעלת החסידות כדאמר ולא עם הארץ חסיד". נאים הדברים כשהם יוצאים מפי עושיהם. חלקי המידות הטובות רבים הם וקצרה היריעה מלפורטם. מענייני דיומא נביא בזה אי אלו עלים מענף "נושא בעול עם חבירו".

אמר בימים אלו מגאון אחד שליט"א והטיב להגדיר "רבי מיכל יהודה היה חד בדרא בהשתתפות עם השני בין בשמחה ובין בצער" ומי לא הרגיש זאת!

ראש ישיבת תפרח הגאון רבי אביעזר פילץ שליט"א דיבר בהספדו גם בנושא זה, והנה לפנינו מקצת מן הדברים:

סיפרו בימי השבעה שהיה יהודי בעל מועקות שסיפר לו את צרותיו וכל פעם שהיה נפגש אתו ברחוב היה מתחיל לבכות, עד שאותו אדם כשראה את רבי מיכל יהודה בצד אחד של הרחוב היה עובר לצד השני של הרחוב כי לא רצה לגרום לו בכי. רבי מיכל יהודה היה שבעים שנה ראש ישיבה, אם נמנה את תלמידיו, הרי ימנו כך וכך תלמידים במשך כל השנים. אבל זה אינו נכון, כי הוא היה ראש ישיבה ואבא רוחני של מאות ואלפים. כל בחור בכל מקום ובכל מצב שהיה לו איזה מועקה רוחנית, כל בחור שהיה לו איזה ספק בהנהגה, ידע שיש בית קטן בבני ברק. אבל היה זה בית גדול משום שיש שם לב גדול, יש שם לב שמרגיש אותו, וכל אחד הרגיש שכאשר סיפר לרבינו את הצרה הרי הוא נכנס אתו למצבו כאילו זו הצרה שלו. היה נושא בעול עם חבירו ממש, לא רק בפנה. גם אנחנו משתדלים כמה שיכולים. כאשר אנו רואים מישהו בצרה רוצים אנו לנחם אותו לעודד אותו, אבל ברוב הפעמים זה מן השפה ולחוץ. האם באמת מרגישים את הצרה של פלוני שנשאר בלא משען ומשענה. אבל אצלו ראינו

נפש גחלים תלהט

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

גליון 92 אמור תשע"ו

העלון יוצא ללא מטרת רווח וניתנת
רשות לצלמו למטרת זכויהם בלבד.
לתרומות ותנצחות, חוספת מעוים, חצנות וחצרות
יש לפנות בטלפון: 0527-69-79-44
או בדוא"ל shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

המאמר הראשון בעומק ענין קרבן העומר, מדוע בא מיד ביום ט"ו וממאכל בהמה דווקא. וכיצד נוגע להכנה לקבלת התורה.

כידוע שרבינו זצ"ל מלבד עמלו הנורא בנגלות התורה זכה לחלקו המיוחד בחלק הנשמתי דאורייתא והעמיד בזה תלמידים הרבה. אין במה זו מתאימה כמובן להביא מדבריו בחלק זה מלבד מה שהלביש בפשטי התורה כפי שמוכר לקוראי העלון.

ומ"מ בהיות שהתרבו בשנים האחרונות המתדפקים על שערי הנשמתי דאורייתא ונפוצו בזה גישות משונות, ראינו לנכון בימים אלו הסמוכים ליומא דהילולא דרשב"י, להציג עכ"פ את גישתו לחלק זה של התורה"ק שיש בה הרבה מפתחות להבנת גישתו לעוד ענינים רבים במשנתו [החלק השני יובא בעלון הבא אי"ה].

אף שבחייו הקפיד שלא להדפיס ברבים כתביו בתחום זה קיבלתי רשות להדפיס [בשנת תשס"ט] בעריכה חדשה את הקונטרס "בפתחי שערים" מתוך הספר נפש אליהו בו סיכם עיקר משנתו, אחרי שהסכים שהדברים נחוצים בדורנו בפרט להעמיד הדברים על אמיתתם. ועודדני והימריצני לברך על המוגמר [אחרי שאזל משוק נדפס לאחרונה בתוך הספר "נפש אליהו הקדמות ושיעורים"]. הבאנו במוסגר הסכמתו למהדורה החדשה.

מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא ש"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

בענין קרבן העומר [בסו"י שמיני תשנ"ט]

מנחת העומר משונה משאר המנחות, שכן באה משעורים ולא מחטים, וכן מגיעה קמח (גרס כרמל) ולא סולת, עד שמה"ט הגדירוהו חז"ל (מנחות ה:) דבר שאינו ראוי לעבודה. עוד יש להתבונן בדמיון מנחת העומר למנחת סוטה שגם כן הינה באה רק משעורים ושניהם באים להתיר איסור. מנחת סוטה - איסור סוטה ספק, מנחת העומר - איסור חדש במדינה. ננסה להבין ענינה.

קיום גזירת ביום אכלך ממנו תמות - איבוד איכות חיי החכמה

בחטא עץ הדעת כתיב כי ביום אכלך ממנו תמות, וצריך לדעת כיצד התקיימה קללה זו שהרי נשאר חי. חז"ל (ב"ר י"ט ח') אמרו שהקב"ה גזר לאדה"ר לחיות יום אחד כיומו של הקב"ה היינו אלף שנה ונתמעטו חייו כתוצאה מהחטא ועל כן חי תשעה מאות ול' שנה. אבל הגר"א ז"ל באד"א פירש הענין לפי פשוטו של מקרא. סוג החיים שהיה לו קודם החטא, חיים עם טעם של "והחכמה תחיה בעליה" (קהלת ז' י"ב), שהיא אמיתת הרגשת החיים, נסתלק תיכף עם החטא ולא חזר אליו עוד. מרום גבהי החיים [א.ה. היינו חיים בשיא האיכות] ירד אל תוך רקע של חיי המדות וההרגשות המוחשיים לבד. מעתה האדם יבנה את הכרעותיו לעשות או לא גם על בסיס הרצון והנטיה. ועוד שהגם שעדיין יש לו ענין של דעה מכל מקום מהותה מעורבת טוב ורע, היינו שלא נשארה ידיעת הטוב שהיתה לו מקודם, ונוספה בו גם ידיעת הרע, אלא ידיעת הרע התערבה עם ידיעת הטוב ומעתה חי הוא בידיעה מעורפלת, ידיעה בלתי ברורה. זוהי האוירה אשר חיים בו נטיותיו, וכבר קרובים מאד נטיותיו אל הרע. ומה שהוא מבחין עתה בחיים, היה נבחן קודם החטא כמיתה וסילוק החיים.

עיקר מערכת האדם היא ה"בר דעת" שלו, וכמ"ש (נדרים מ"א ע"א) על הדעת דא קנית מה חסרת, דא ביה כולא ביה וכו', יעו"ש. יש לאדם בחינת "נפש" שהוא מהלך של נטיות, מדות ורצון הנוגדים במגעו של האדם עם המציאות שחוץ ממנו, כי המציאות המוחשית שבחוץ גורמת להתעוררות תגובת המידות והרצון [לכן

פירוש נפש במקרא הוא רצון עיין רש"י ריש בחיי שרה]. ובוה נבין מדוע מתייחסת הנפש אל בשר האדם, כי נפש הבשר בדם היא וכו' [ויקרא י"ז י"א] כי הנטיות הן עיוורות מצד עצמן [א.ה. כמו בשר האדם שהוא דבר טבעי בעל תכונות קבועות], ורק הדעת [כשתשלט על הנפש] מסוגלת להנחותם בדרך הישר, דכתיב גם בלא דעת נפש לא טוב (משלי י"ט ב'). על כן, נאמר שהמיתה של האדם הראשון ביום החטא היתה סילוק הדעת, רוח האדם העולה למעלה (קהלת ג' כ"א), וירידתו אל גבול חיי הנפש, חיי הבשר למטה.

בזיעת אפיק תאכל לחם

עם איבוד אמיתת מהות החיים נגרר בזה גם שינוי נוסף במהלך דרכי פרנסתו של האדם, והוא הקללה דאורורה האדמה בעבורו, וכו' וקוץ וכו', ואמרו (פסחים דף קי"ח ע"א) דעדיין לא פלטינן מינה דאנו אוכלים עשבא דדברא (ירקות), והמאכל המיוחד לאדם - לחם, ניתן לו מעתה בזיעת אפיו, אחרי שזלגו עיניו דמעוה וכו' (פסחים שם)

בהכירו עומק חטאו (וכמ"ש במד"ר ב"ר י"ט ב' שהשיב להקב"ה אכלתי ואוכל עוד, זהו הכרתו שהתגשם מעתה). סילוק חיי החכמה הוא שגרם שינויים בכל מהלך החיים שלו, והמיוחד שבחיי האדם נסתלק הימנו.

יצ"מ התנוצצות החיים שלפני החטא

בט"ו ניסן, שאז התגלתה עליהם מעין אותה הבהירות שהיתה קודם החטא [א.ה. כמ"ש "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה" עיין מש"כ בעלון 88 מאמר ראשון], על כן תיכף נראה השינוי במהלך קללת הפקעת מאכל אדם וניתן להם לחם (הראוי לאדם) מצה מליאה תוכן אדם, מיכלא דמהימנותא.

נרחיב בזה יותר. בליל ט"ו ניסן נוצרה האומה הישראלית כשנעתקו מתוך מצרים. קודם היו כעובר בבטן בהמה, דרך אמו הוא, כמ"ש גוי מקרב גוי. מהות היצירה תלויה בהשפעת מידת החכמה - "יצר את האדם בחכמה", לפיכך נתגלה - מתוך מעמקי השקיעה בעבודה זרה דמצרים - תוקף היפוכו - יצירה בחכמה המלאה חיים גמורים דקדושה. והיו אז בדרגה עצומה [עיין היטב ברש"י בא עה"פ שמות י"ב ל"ט וגם צידה לא עשו להם דברים נוראים בזה]. ואף שהיו מוכנים מעתה לחיי חכמה בקדושה, אבל, הרי לא נתברר עדיין אם לא נשאר בהם גם כן אחיזת החיים הקודמים (כשהיו בהמיים). ועל זה באה מנחת העומר, קרבן ציבור מן השעורים לבדוק אם אין כאן רוח שטות (בסוטה מביאה שעורים משום כי תשטה אשתו, וכמ"ש נכנסה בה רוח שטות), ובדיקה זו היא בציבור דווקא. ויוצא הציבור זכאי כי הציבור בכללותו יונק את כל אופי החיים שלו מיעקב אביו, שהוא נתעלה עד לדביקות גמורה בחיים [על זה אמרו בתענית ה, יעקב אבינו לא מת]. וממילא לעולם בדיקת הציבור היא לזכותו, כי אין במעמקי החיים של הציבור רק חיי חכמה בלי שום עירוב של חיי שטות ח"ו. [בסו"י זכור תשמ"ו] העומר בדק לראות מה תשתית פנימיותם. והיה משעורים מאכל בהמה [כמשי"ת להלן הטעם]. והבירור של עצם מהותם התראה בט"ז. שתשתיתם מנוקה מן הרע, על כן, התיר העומר במדינה ה' מיני דגן,

שהם עיקרם למאכל אדם הבא מנצחון הצורת אדם על הבהמיות (מאכל שעורים) [פסח תשס"א]

העומר בא משעורים שהוא מאכל סוסים - ענינו

ומה שהעומר בא דוקא מן השעורים, כי אמרו חז"ל (פסחים ג' ע"ב) שעורים יפים (ביכרו) צא ובשר לסוסים, והגם שיכולים לבא לכלל לחם, אבל מכל מקום מיוחדים לסוסים, מאכל בהמה. ומה שיחדום למאכל סוס דוקא, צריך להבין עד"ז. הסוס מיוחד הוא לרכיבת אדם כמבואר בחז"ל כ"מ [ועיין מד"ר ריש ויצא (ב"ר ס"ח ט'), כשרצו להמשיל רכיבת הקב"ה על הבריאה דימוהו כגיבור מזוין שרוכב על סוס והבין]. והגם שהסוס הוא בע"ח אך יש לו צירוף אל האדם, וממלא תפקיד הרגלים של האדם, ובזה מצורף אליו. והנה תכונת הסוס היא כמ"ש (תהילים ל"ב י"ט) כסוס כפרד אין הבין, כסוס שועט במלחמה (ירמיהו ח' ו') וכדו', היינו מצב מבוהל, אשר כחותיו מתפרצים בבהילות ובלי סדר. כן הוא יסודו של היצר הרע שבלב האדם, התנפלות על האדם באופן פתאומי והיראותו לאדם כאילו ענין זה מוכרח ומציאותי אליו, ובזה מאבד האדם את השינוי משקל שלו, כי היצירה הפיל את עצמו על האדם באופן פתאומי, ואז עם הבהלה ניתנת לו אפשרות כניסה לתוך האדם וכבר נהיה בן בית אצלו [המעין בשערי תשובה לרבנו יונה בתחילת ספרו יראה זה מפורש]. ורק ודאות ידיעת הטוב, אחרי השרשת בהירות זו אצלו, עד שהוא בתכלית הפשיטות ימנע בהילות זו מלבוא. כי השרשת האמת תכוב כל ההיפוך ממנה תיכף.

השימוש בכח הסוס שועט במלחמה לקדושה

אבל הגם שיסוד היצר הרע הוא תכונת הסוס, מכל מקום ניתן אל האדם לזככו ולצרפו אל קדושת האדם, על כן הגם שעורים הם מיוחדים אל מאכל סוסים, בא העומר מהם, כי יכול מאכל סוסים להפך ללחם אדם אם יתבטל אל ציור החכמה והשכל של האדם. ובהילות התשוקה מחמת רוב תשוקתה יכולה להתהפך אל כלי המחזיק ברכה, תשוקת החכמה. כפי שדברנו כמה פעמים כי גדר מהות החכמה הוא ההשתוקקות לחכמה, וכמ"ש ר' יונה בריש פ"ד דאבות בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם, יעו"ש, וכפי תוקף התשוקה כך נתוסף איכות אל החכמה.

זהו תחילת בנין ימים אלו ההולכים לכיוון גילוי מהות החכמה במתן תורה. בט"ו בניסן התנוצצה הבהירות השייכת לפני החטא דעץ הדעת. וכדי לברר האם זו אכן מהותם [א.ה. וממילא יכולים הם לרסן הבהמיות לקדושה] ביום ט"ז מביאים את העומר המתיר איסור חדש במדינה, ואז, הגם שהוא משעורים, מאכל סוסים, מכל מקום והניף

את העומר לפני ה', דהיה מוליך ומביא למי שד' רוחות ומעלה ומטה שלו, כמ"ש בסוכה פ"ד (ל"ז ע"ב). בזה מרים את התשוקה להיאחזו בדיעה של יחודו ית"ש בעולמו [וכמ"ש רפ"ב דברכות (י"ג ע"ב) כיון דאמליכתי למעלה ולמטה ולד' רוחות תו לא צריך]. זהו כיוון ההשתוקקות לדעת החכמה, והוא תיקון הנטייה הבהמית שבאדם לצרפה אל קדושת

הגישה לרזי תורה [מתוך הסכמה לנפש אליהו מאמר פתחי שערים שהוצ"ל לאור במהדו"ח בתשס"ט]

היות שבערך שלושים שנה נכנס בציבור צמאון לתורת הרז, אצל אברכים רציניים שרוצים להתעלות טפח מע"ג הקרקע לשאוף מדברי תורת הרז למילוי תשוקה זו, אמנם בנקודה זו שולט ערבוב בגישה לדברים [ידוע דכפי צורת הגופי תורה שלו בין בהבנה בין בבקאות כך יהיה אופי זה מתגלה בתפיסת רזי תורה, למבין בעיה זו]. אמנם מי שהורגל בגופי תורה להבנות ויסודות דקות כשיפנה ללימוד זה לא ימצא זאת בתחילת גישתו, וממילא יכול להתפתח מזה חלילה אי חשיבות ללימוד חלק זה. כי הרי הדברים נכתבים בדרך משל ומליצה בלבד כבית יד להפנים, ומי שלא מילא הכוס במים מתוקים ירגיש רק ריקנות. לכן הדפסנו קונטרס זה [פתחי שערים] השווה לכל נפש המשתוקקת להכיר את בוראה ולהסביר איך האופן שע"י חלק התורה הזה יתמלא החלל שנמצאים בו ואז הולך תם ילך בטח לעלות להתעדן מה"טל תחיה" הנוזל מחלק תורה זה לרוות צמא נפשו.

השתלשלות גילוי תורת הרז [חלק א'] [נפש אליהו מאמר פתחי שערים, הקדמ לפי' הספרד"צ ח"א]

גלות - איבוד חיים לכלל ישראל

על מנת להבין צורת זמן התגלות רזי התורה לכלל ישראל נקדים את דברי הגר"א ז"ל, שהם יתנו להכנס לסוגיא זו.

ידועים דברי הגר"א ז"ל [בליקוטיו] כי מעת שחרב הבית יצאה רוחינו עטרת ראשינו ונשארנו רק אנחנו גוף בלא נפש, ויצאה לחו"ל היא הקבר, ורימה מסובבת עלינו ואין בידינו להציל מן העכו"ם האוכלים בשרינו וכו' עד שנרקבו העצמות ולא נשאר אלא תרווד רקב מאתנו ונעשה עפר, שחה לעפר נפשינו. ואנחנו מקוין עתה לתחית המתים התנערי מעפר קומי וכו' ויערה רוח ממרום עלינו, עכ"ל. מבואר בדברי קדשו שחורבן בית שני היה בגדר של מיתה לכלל ישראל. ולמרות קדושת התנאים והאמוראים שהיו אחרי חורבן הבית מ"מ לעומת החיים שהיו לפני החורבן הרי זה בבחינת מיתה וכחיים חסרי ערך. וירדה כנס"י לגדר חיים בלא נפש. ועיין מש"כ הגר"א ז"ל בשה"ש [פ"ו פ"ד] ואחר שגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו שהוא ביהמ"ק אין לנו לא תורה כמ"ש ומלכיה ושריה בגוים אין תורה, ולא עבודה, ולכן אנו אומרים אחר התפילה שהיא במקום עבודה שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך, עכ"ל. ננסה לבאר יותר את דבריו הקדושים.

תועלת הגלות נקיון זוהמת הנחש

בסוף מעשה בראשית דיום ו' כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ודרשו במדרשם זה מלאך המוות. סיבת היותו "טוב מאוד" משום שאחרי

חטא עץ הדעת שנתערב הרע לגמרי עם הטוב אז בחיבור הגוף והנפש לא יכול האדם [במצב זה] להגיע לעולמות הנצח. ומוכרחים להפריד את הגוף מהנשמה ולהחזיר הגוף לעפר בכדי שיתעכל הרע שבו ויבנה אח"כ גוף חדש משיירי הטוב שהיה בו. זוהי ההטבה שנעשית עמו אחרי קלקול חטא עץ הדעת, ובזה ניתנת דרך לחזור לבנינו הקודם ובזה תופסק הזוהמא לחלוטין.

על דרך זה צריך להבין את פני הדברים בכללות מהלך של כנס"י. בחטא העגל חזרה להתערב בהם הזוהמא וממילא כבר נגזרה עליהם הגזרה שנגזרה על אדה"ר. וקיום הגזירה בפועל ד"אל עפר תשוב" היתה דוקא בחורבן בית שני ולא בחורבן בית ראשון משום שלאחריו נבנה בידי אדם הבית השני, ומי שיכול להחיות את עצמו עדיין אינו חשוב כמת. ולכן חורבן בית שני נחשב כמיתה גמורה שהרי אין אחריו אפשרות תקומה בידי אדם ובית עולמים יבנה בידי שמים דווקא, וזה יהיה כתחית המתים. זהו פשר אופי הגלות בה כנס"י נעה ממקום למקום ומישיבה לישיבה כמו שאצל מת, כל כמה שיותר נרקב ונפסד הגוף, מתמעט הקשר של הנפש עמו וחלקי הגוף נפרדים יותר ויותר זה מזה [כמו שנאמר "ונפשו עליו תאבל" שהנפש מתאבלת על הגוף, וקשר זה הולך ומתמעט כידוע]. קבורה זו של גוף כנס"י בעפר מעכלת את הרע והזוהמא שנשאבו בה ובזה תוכשר לבנין גוף חדש שיהיה נקי לחלוטין. בגוף חדש זה תזכה לגמרי לד"ת של נצח בבחינת "ואכל וחי לעולם" כי רק על הגוף שהיה שייך לעץ הדעת נסתם בשבילו הדרך לעץ החיים. זו כוונת דברי הגר"א ז"ל שהבאנו לעיל שהציאה לחו"ל היא הקבר.

מיתת כנס"י מיעוט השגה בתורה

האדם מורכב מגוף ונשמת חיים כאשר עיקר הפעולה נעשית ע"י הנשמה והגוף הוא רק הבית קבול אליה. פרוד בין הגוף לנשמה פירושו שאין הנשמה פועלת בגוף, ובכנס"י אחר החורבן חזרה הנשמה של התורה למקומה למעלה. והגוף שנשאר למטה בלא נשמה מתפורר שלב אחר שלב. וכפי שכתב בהמשך דבריו וז"ל ומ"מ נשארו חבורות וישיבות גדולות, עד שנרקב הבשר והעצמות נפזרו פיזור אחר פיזור, ומ"מ עדיין העצמות קיימות, שהם התלמידי חכמים בישראל מעמידי הגוף עד שנרקבו העצמות ולא נשאר אלא תרוד רקב מאיתנו ונעשה עפר וכו' עכ"ל. הגר"א ז"ל מתאר את תהליך התמעטות **הקומה של עם ישראל** בציור של **התמעטות התורה בישראל**. שלבי ההתמעטות של הכלל ישראל מקבילים לשלבי התמעטות התורה.

ביאורו הוא עפ"י המהר"ל [בדרוש על התורה פ"ד ותפארת ישראל פנ"ז] דהיות וישראל ואורייתא חד הוא, א"כ כל מה שיש בישראל יש בתורה, ולדוגמא כתב שם על מ"ש חז"ל תניא רשב"י אומר ח"ו שתשתכח תורה מישראל.. אלא שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה במקום אחד. כפי מה שישראל הוא "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" ע"י גזירת השי"ת שלא יהיו במקום אחד, כן צורתם שהיא התורה לא תמצא במקום אחד אלא רק באופן של מפוזר ומפורד. והיא סגולתה העצמית ממש שאין יכולין לעמוד על דבר מהתורה במה שצריך אליו ממקומו, אלא שצריכין ללמדו ממקום אחר ומן הדומה לו ובזאת גם התורה היא בגדר "מפוזר ומפורד" ע"כ תו"ד. וא"כ לכאורה מצד הגלות בה ישראל מפוזרים כן לא נראה שתהיה משנה ברורה והלכה ברורה במק"א וכמת שמתפורר בקבר.

תחית המתים של כלל ישראל ע"י תורה

כאמור לעיל ממכת מיתה אפשר לקום רק ע"י תחייה"מ. הכח לקום בתחייה"מ הוא רק כח התורה כפי שמפורש בדברי חז"ל [כתובות קיא ע"ב] כל המשתמש באור התורה אור התורה מחייהו. בזה נבין כמה מאמרי חז"ל. הגמרא [בבא בתרא ח' ע"א] מלמדת אותנו מהי הזכות לצאת מגלות אדום. כתוב בפסוק גם כי יתנו בגויים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים. אמר עולא פסוק זה בלשון ארמית נאמר אי תנו [בזה מפרש את המילה "יתנו" בארמית היינו "ילמדו"] כולו [וברש"י וכן כולם יהיו שונים ועוסקים בתורה כשיגלו בין העמים] עתה אקבצם [רש"י בקרוב אקבצם] עיי"ש. מבואר שהגאולה העתידה מגלות אדום תלויה בזכות התורה. וכן הוא בזהר חדש [בראשית עה"פ יהי אור] שלג'

הגלויות היה קץ כי היתה גאולתם תלויה בזכות אבות, קץ הראשון בזכותו של אאע"ה, קץ שני בזכות יצחק, קץ שלישי בזכות יעקב והקץ הרביעי תלוי במשה. ומבואר בחז"ל [בר"ר ב' ד'] שכל הד' גלויות מרומזות בפסוק והארץ היתה תהו ובהו וגו', והיציאה מהם היא ע"י "יהי אור", היינו בזכות התורה כמ"ש "תורה אור". ובהיות שמשה רבינו קיבל את התורה מסיני לכן הגאולה תלויה בו [ובודאי שהגואל הוא דוד, אך בזכות משה]. כשם שתחית המתים הפרטית תלויה בכח התורה כך תחית המתים של כלל ישראל תלויה בזכות התורה. זה ההסבר לדברי חז"ל הנ"ל שהגאולה האחרונה תלויה בזכות משה.

גופי תורה ורזי תורה

והנה יש בתורה ב' חלקים. **גופי תורה** היינו משפטי התורה ומצוותיה כלשון המשנה [חגיגה י' ע"א] הן הן גופי תורה. **ורזי תורה** שהם **נשמת התורה**, כמפורסם במדרשי הזוהר שיש נשמתא דאורייתא ונשמתא לנשמתא. והנה הגר"א ז"ל דיבר על חורבן בב' חלקים אלו. בחלק הגופי תורה חל רקבון ופיזור כדוגמת הרקבון והפיזור שחל בגוף הנפטר. ואילו בחלק הנשמה הסתלקה לגמרי כפי שאצל האדם מסתלקת נשמתו מיד במיתתו. נמצא שבחורבן הסתלקה לגמרי הנשמתא דאורייתא מכלל ישראל. ובחלק הגופי התורה חלה התמעטות מדור לדור.

קץ הגלות בתחילת האלף השישי

מבואר בזה"ק [פ' וירא] שגזירת הגלות היתה עד סוף האלף החמישי וע"ז נאמר "כל היום דוה" [היינו האלף החמישי שהוא כנגד יום אחד כי אלף שנים בעיניך כיום, "דוה" היינו מלא יסורים ושמדות]. עפ"י נבין שמש"כ הגר"א ז"ל שבחורבן הבית יצאה הנשמתא דאורייתא הוא כל עוד שנמצאים במצב של גלות – מיתה. היינו עד סוף האלף החמישי. ולאחר מכאן יש כבר אפשרות לתחית המתים בהחזרת הנשמתא דאורייתא - ה"עטרת ראשנו" שהסתלקה. [במאמר המוסגר הסיבה שלא יצאו למעשה מהגלות בסוף האלף הה' משום שהגאולה תלויה בתשובה כמ"ש בנצבים ושבת עד ה' אלקיך וגו' ושב ה' אלקיך את שבותך. כלומר למרות שגזירת הגלות הסתיימה וממילא הוכשרה הדרך לגאולה אבל צריך לזכויות לזכות בגאולה].

עלינו להבין מהו יחודם של הד"ת הנקראים נשמתא דאורייתא [היינו רזי תורה] שבהם תלויה תחית המתים של כלל ישראל. ויתבאר אי"ה במאמר הבא.

פנינים

משולחן רבינו

הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

- פרשת אמור תשע"ז -

תוצאה מעדות דקידוש החודש

אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדם (כ"ג ד')

הנה עד שהעידו לקדש החודש, ואחר כך כתוצאה מעדותו יהא נפקא מינה לקרובו, כגון שהשכיר בית לכל החודש, ועכשיו החודש הוה יום פחות, אע"פ דקרוב פסול לעדות, מכל מקום הכא נאמן, דהרי אין עדותו על הממון אלא על קידוש החודש, אלא כתוצאה מעדותו על קידוש החודש, יש נפקא מינה להקרוב בדיני ממונות.

ויש ללמוד מהכא, כגון באופן דהבעלים אומרים שהמים כבר נתבשלו, ואדם אחר מעיד עם חבריו שמים אלו לא נתבשלו, ומעתה יהא אסור לבשלם בשבת. [ובענין שני עדים מכיון דהבעלים מכחישים]. ואחר כך אבי העדים בישל המים.

האם אמרינן דאינו נאמן להעיד על המים וממילא לחייב קרובו מיתה, דהרי קרובים אינם נאמנים לעדות, או דילמא נימא דנאמן, כיון דלא דנו על הקרוב אלא על המים, אלא ממילא כתוצאה מזה הקרוב חייב מיתה, וכן הדין נותן, וכחנ"ל דמחמת עד דקידוש החודש ידונו גם על קרובו.

ומעתה יש לעיין אם נימא בזה יד העדים תהיה בו בראשונה, לענין העדים שהעידו דהמים נתבשלו, לגבי מי שבישל, ונימא דהעדים האלו יקיימו יד העדים וכו' במיתת המבשל, והדין נותן דלא נימא הכי, מהאי טעמא דאין עדותם עליו. וכמו שעדי קידוש החודש שמחמתם ידונו אדם למיתה, לא נימא בהם יד העדים תהיה בו בראשונה.

אינו ראוי מדרבנן

וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא יִשְׁאוּ עָלָיו חָטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי יִחַלְלֶהוּ אָנֹכִי ה' מְקַדְּשִׁים (כ"ב ט')

ואמרינן בגמרא סנהדרין (פ"ג א') מניין לכהן טמא שאכל תרומה טהורה שהוא במיתה בידי שמים, דכתיב 'ושמרו את משמרתִי ולא ישאו עליו חטא וגו'.

משא"כ כהן טמא שאכל תרומה טמאה פטור ממיתה, שנאמר 'ומתו בו כי יחללוהו' פרט לזו שמחוללת ועומדת.

ודן במשנה למלך (פ"ז מהל' תרומות ה"א) מהו במי שאכל תרומה שטמאה רק מדרבנן, כגון נכרי שנגע בתרומה דעשאו כזבים לכל דבריהם, האם יהא מחויב מיתה בידי שמים ומלקות,

מי אמרינן דחייב, דהרי מן התורה הוה תרומה טהורה, ושפיר קרינן ביה 'ומתו בו כי יחללוהו', או דילמא אינו חייב, דחשיב תרומה טמאה, אע"פ שטומאתה רק מדרבנן, ואם כן אמרינן פרט לזו שמחוללת ועומדת.

ויש לדון בהאי חקירה בכמה אנפי:

א. חיוב ד' וה'

הנה אסיק במשנה למלך דמן התורה חשיבא כטהורה וחייב מיתה, וכדאשכחן לענין חיוב ד' וה', דהנה בהמה שהיתה אסורה בהנאה מן התורה, וגנבו וטבחו פטור מד' וה', משום דלא קרינן ביה וטבחו.

ומכל מקום כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' גניבה ה"ח) דאם אסירא בהנאה רק מדרבנן, כגון חולין שנשחטו בעזרה, לא ממעטינן ליה מקרא דוטבחו, וחייב לשלם ד' וה', כיון דמן התורה מותרת. חזינן דאינו ראוי מדרבנן אמרינן דעכ"פ מן התורה חשיבא ראוי.

ב. מי פרה

הנה ראיתי במנחת חינוך (מצוה שצ"ט) דדן במי פרה שנפסלו מדרבנן, דאם עבר והזה במים הללו, אי אפשר לחייבו קרבן על טומאת מקדש וקדשיו, כיון דמן התורה המים כשרים. [וכתב דאפשר לומר דכיון דמדרבנן נפסל, ממילא הוי היסח הדעת וממילא יש בה פסול מן התורה].

[ויש לדון דהפקירו חכמים הפרה, וממילא לא חיילא קדושת פרה ודין מי חטאת. וכעין הא שמצאנו בגיטין (נ"ה א') בחטאת גזולה, דבית דין הפקירו החטאת כדי שיחול הקדש של הגזול, ולא יהא חולין בעזרה. אך צריך עיון אם כולחו בחדא מחתא מחתינהו עם חטאת הגזולה].

ג. חציצה דרבנן

וכעין זה דן בדרכי תשובה (ריש סי' קצ"ח) בשם השואל ומשיב (קמא ח"ב סי' ק"יו) באשה הטובלת ומצאה חציצה דרבנן, כמו מיעוט המקפיד דאינו חוצץ אלא מדרבנן, מי אמרינן דכיון דמן התורה טבילתה טבילה, אם כן מן התורה הוה טהורה, ורק מדרבנן טמאה, או דילמא כיון דרבנן אמרו שטבילה זו לא מהני, לא סלקא ליה טבילה מן התורה, ושוב הוה טומאה מדאורייתא. והסיק דבכהאי גוונא הוה טמאה מן התורה. [ובכהאי נידון אם אינו ראוי מדרבנן הוה אינו ראוי מן התורה, עיין במנחת אלעזר ח"ד סי' א' באור].

ד. ראוי לינשא לממזרת

הנה איתא במשנה בגיטין (מ"א א') דחצי עבד חצי בן חורין כופין את רבו לשחררו. והקשו תוספות (שם ד"ה לישא) דנימא דעשה דפריה ורביה ידחה לא תעשה דלא יהיה קדש ויקח בת חורין. ותירצו דלא הוה בעידניה, או דאיהי לא מפקדא, או מחמת דאפשר בכפיה.

תו הקשו תוספות דיקח ממזרת, דהחצי עבד, וכן החצי בן חורין דהוה כגר, שרי בממזרת. ותירצו דאין תקנה להרבות ממזרים בישראל.

והקשה בטורי אבן בחגיגה (ב' ב') דאע"פ דאין תקנה להרבות ממזרים, מכל מקום הרי אין זה איסור מן התורה, אלא החכמים לא רצו לתקן ליקח ממזרת כדי שלא להרבות פסולים, ואם כן לא תיקשי קושיית תוספות דנימא עשה דוחה לא תעשה, דהרי מן התורה אפשר לקיים שניהם, דהא אפשר בממזרת, ואע"ג דמדרבנן אסירא, מכל מקום לא פקע דינא דעשה דוחה לא תעשה.

[ויש ליישב דהמשנה איירי בכל גוונא גם בחצי עבד חצי בן חורין שאינו גר, כגון דנולד מחצי שפחה חצי בת חורין, ואביו עבד עברי, אם כן לא מצי ליישב הכי, דהרי אסור בממזרת].

שמעינן מדברי הטורי אבן, דאינו ראוי מדרבנן חשיב דרק מדרבנן אינו ראוי, אבל מן התורה הוה ראוי, ואם כן חשיבא אפשר לקיים שניהם. [ודלא כחנ"ל מהמשנה למלך].

ה. ראוי לזורק לים

וכעין זה אשכחן בגליון הגרע"א (סי' תמ"ו על מג"א סק"ב), דהנה אמרינן בשולחן ערוך (סי' תמ"ו סעי' א') דהמוצא חמץ בביתו באמצע יום טוב, יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו, אבל ביום טוב אינו יכול לבערו, לפי שאינו יוכל לטלטל חמץ ביום טוב דהוה מוקצה, וגם לשורפו במקומו אסור דהוה מלאכה ביום טוב.

ותיקשי, אמאי לא מתירין לשרוף החמץ במקומו מיד, מפאת דעשה דביעור חמץ ידחה הלא תעשה דמלאכת יום טוב.

ומיישב הגרע"א דהרי אם אפשר לקיים שניהם לא אמרינן דעשה דוחה לא תעשה, והכא נמי הרי יש לו תקנתא לטלטלו ולזורקו לים, אם כן אפשר לקיים שניהם ולא דחי.

וכי תימא דהא מדרבנן אסירא לטלטלו דהרי הוה מוקצה, מכל

מקום הא מן התורה מיהת מותר, נמצא דמן התורה אפשר לקיים שניהם ולא דחי, ואסור לשורפו במקומו. וזהו כדברי הטורי אבן.

ו. אפשר לקיים שניהם שאני

אמנם נראה לחלק, דדוקא בנידון המשנה למלך, [והוא הדין בנידון דמי פרה וחציצה], יש צד לומר דמכיון דדיינין על התרומה אם טהורה או טמאה, בזה אמרינן דמן התורה חשיב טהורה, והלכך חייב מלקות ומיתה בידי שמים, אבל כד דיינין לענין אפשר לקיים שניהם, בזה מכיון דמדברנן מיתסרא, לא שייך לומר דמן התורה אפשר בהיתר, וממילא העשה אינו דוחה, דהרי בזה אזלינן בתר המציאות, וכיון דלא מצי למיעבד בהיתר מחמת איסור דרבנן, שוב יהא מותר לעבור על הלאו.

והרי אם יש דרך לקיים שניהם אבל השתא אי אפשר לעשותם מפאת אונס, ודאי שרינן לעבור הלאו, אם כן האי דמיתסר מדרבנן לא גרע מכל אונס.

ז. ספק אפשר לקיים שניהם

נמצא לפי זה ביש לו שני חפצים לקיים העשה, ובאחד יש לאו, ובאחד הוה ספק אם כרת או מותר לגמרי, יהא דינו דמותר לעבור על הלאו, דהאי דספק כרת אסרינן ליה, דדילמא הוא כרת ואין בזה עשה דוחה לא תעשה, ואע"ג דאפשר דהוא מותר לגמרי, מכל מקום הרי במציאות לא יכול לקחת האי חפץ.

זר האוכל תרומה

כָּל זֶר לֹא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב בָּהֶן וְשֹׁכֵר לֹא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ (כ"ב י)
הנה אמרינן בגמרא סנהדרין (פ"ג א') לענין תרומה טהורה, דזר שאכל את התרומה חייב מיתה בידי שמים.

ולענין תרומה טמאה, בשלמא לענין כהן, אמרינן בגמרא (שם) דכהן האוכל תרומה טמאה אינו חייב מיתה, שנאמר 'ומתו בו כי יחללהו' פרט לזו שמחוללת ועומדת, וליכא אלא איסור עשה.

אלא נחלקו קמאי מהו זר האוכל תרומה טמאה, דברמב"ם (פ"ו הל' תרומות ה"ו) וברמב"ן בשבת (צ"א א') מבואר דגם בזה חייב מיתה, דחייבו מחמת זרות. [ועיין באור שמח (שם) מנא להרמב"ם הא, וכן במנחת חינוך מצוה ר"פ].

משא"כ ברשב"א בשבת (שם) מבואר דלא רק לענין כהן פטור ממיתה באכילת תרומה טמאה, אלא גם זר פטור, דהרי כשהתרומה נטמא, בטל חשיבותו.

בפיקוח נפש יטמא התרומה

הנה בגמרא יומא (פ"ג א') דיינינן בדינא דהקל הקל תחילה, אם לצורך פיקוח נפש זר מוכרח לאכול, ויש לפניו רק ב' אפשרויות, או לאכול טבל או לאכול תרומה, ועל שניהם חייבים מיתה בידי שמים. ונחלקו תנאי מאי חמיר, האם טבל קיל דאפשר לתקוניה, או דילמא תרומה קיל דמותרת לכהנים. וקיימא לן דטבל קיל. ואם כן אמרינן הקל הקל תחילה ויאכל הטבל.

ותיקשי, אמאי אמרינן דיאכל הטבל דהוה איסור מיתה, הרי לדעת הרשב"א יטמא התרומה, ואז אינו עובר אלא על לאו, אבל ליכא מיתה. ואשכחן שקושיא זו הקשה בבית יצחק (או"ח סי' י"ח בשולי המכתב בהג"ה) בשם הרב יצחק צבי העמרלינג ז"ל.

ויש לדון בהאי קושיא בכמה אנפי:

א. תרומה הטמאה מדרבנן פטור ממיתה

וכי תימא דאין לו שרץ, מכל מקום הרי יכול לחכך בידיו במקומות המכוסים ויגע בתרומה, דהרי לחד גיסא במשנה למלך הנ"ל (פ"ז מהל' תרומות ה"א, ועי' בגליון הגרע"א יו"ד סי' ב' סעי' ה' ד"ה ולזה) אף תרומה שטמאה רק מדרבנן, מכל מקום הוה כטמאה מדאורייתא, ופטור ממיתה.

ב. פרשת דרכים

הנה הקשה בפרשת דרכים (דרוש י"ט) על הגמרא ביומא הנ"ל, דלכאורה איכא תקנתא שלא יעבור אל איסור מיתה אלא על איסור בעלמא, והיינו שיפריש התרומה מהטבל, ואחר כך יבטל התרומה

בהרוב חולין שנשארו, דלא עבר אלא על איסור דאין מבטלין איסור לכתחילה. וכן הקשה החכם צבי, הובא בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' קל"ה). ותירץ בפרשת דרכים, דכיון דאסור לבטל ברוב לא שרינן, דבשלמא אכילת התרומה, הוה לצורך פיקוח נפש, אך הא דמבטל התרומה ברוב, הרי זה אינו לצורך הפיקוח נפש אלא כדי למעט באיסורים, והלכך לא שרינן.

ולכאורה לדברי הפרשת דרכים מיושב נמי קושיא דידן, דהכי נמי אסור לעבור על האיסור לטמא תרומה, אע"פ דאינו אלא לאו, דהרי אינו לצורך פיקוח נפש אלא כדי למעט באיסורים.

נמצא דיש לנו ראיא לדברי הפרשת דרכים. ואם נימא דלא כהפרשת דרכים, אז צריך לומר דאיירי דאין לו שרץ, וכי תימא דיגע במקומות המכוסים, אלא יוכרח דטומאה דרבנן אינה מצלת ממיתה. וצריך תלמוד. [ועיין במשנה למלך (שם) דדייק מהרמב"ם דחייב מיתה].

[וכעין זה מתבאר מדברי הבית יצחק (שם) שתירץ דזר בטבל אסור מן התורה. וצריך עיון דמכל מקום הוה רק לאו. אלא צריך לבאר דכותנו כהנ"ל, וסבירא ליה כפרשת דרכים דרק איסור דרבנן שרינן, כדמוכח דעברין על איסור דרבנן לעשר בשבת, אבל איסור דאורייתא לא שרינן. והשתא נימא דכולי עלמא לא פליגי על הפרשת דרכים באיסור דאורייתא].

ג. דעת הר"ן דכמה איסורי חמור יותר

הנה יש ליישב קושיין בעוד דרך, דכשמטמא התרומה, קא עבר על כמה איסורים, והיינו איסורא לטמא התרומה, וגם על איסור דזר שאוכל תרומה, וגם מבטל מצות עשה של שריפה, משא"כ בזר שאוכל תרומה אינו עובר אלא על איסור אחד דמיתה בידי שמים.

והרי כתב הר"ן (יומא ד' ב' מדפי הרי"ף ד"ה וגרסי') דכמה איסורים קלים חמירי מחד איסור חמור, ומשום הכי כמה זיתי נבילה חמירי משחיטה. והכי נמי כמה איסורים הנ"ל, חמירי מאיסור אכילת תרומה או טבל דהוה במיתה בידי שמים.

[מיהו מה שהוספנו ביטול עשה של שריפה, אינו ברור, שהרי אם באותה פעולה יש כמה לאוין לא קאמר הר"ן. ויש לפלפל דהרי העוולה היא שאינו שורף].

וכי תימא דהרי שאר פוסקים פליגי על הר"ן, (הובאו בדריהם במשנה ברורה סי' שכ"ח ס"ק ל"ט), דהרי יהבי טעמי אחרוני להא דשוחטין ואין אוכלין נבילה, ולא כתבו דהוא משום דשחיטה דהוה איסור אחד, קל מכמה כזיתי נבילה. אלא שמעינן מדבריהם דאיסור חמור אף שהוא אחד, חמירא מכמה איסורים קלים. [וכי תימא דנפקא מינה לזית אחד נבילה, אך ברשב"ץ פליג על הר"ן בהדיא גם בכמה זיתים, ואם כן לדידיהו תיקשי].

זה אינו, דכל הקושיא רק על הרשב"א דזר פטור ממיתה בתרומה טמאה, אבל לרמב"ם ורמב"ן לא תיקשי, ואם כן שפיר יש לומר דהרשב"א בשבת סבירא ליה כהר"ן.

ד. האם גם בריבוי איסורים שאין בהם מלקות

אמנם יש להקשות על דרך הנ"ל, דהנה יש לדון דדינא דהר"ן רק בכגון ריבוי איסורים דנבילה, דאיכא מלקות על כל זית, משא"כ בריבוי איסורים קלים דאין בהם מלקות. ויש להוכיח כך, דאם לא תימא הכי, אמאי כתב הר"ן דרק ב' כזיתי נבילה חמירי משחיטה, הרי גם בכזית או פחות מכזית איכא הרבה חצי שיעורים.

והכי נמי בנידון דידן, אע"פ שיש כאן ריבוי פעולות, אך הרי לדעת הרשב"א דזר אין לו מיתה בתרומה טמאה, גם מלקות לית ליה, ואם כן לא נימא חומרא דהר"ן.

אך לא ידענא אם יסוד הנ"ל מוכרח מהר"ן, דהרי יש לומר דדוקא איסורים דחצי שיעור הם קלים, ומשום הכי לא משוי ריבוי איסורים, משא"כ שאר איסורים הנ"ל, אע"פ דאין בהם מלקות, מכל מקום דילמא חמירי מאיסור חצי שיעור. וראיתי במנחת חינוך (מצוה תרי"ג אות י') דכתב דלהר"ן כמה עשין חמירי מחד לאו שיש בו מלקות.

ה. קושיא כהנ"ל מדוד המלך

הנה העירו, שהקושיא הנ"ל על הרשב"א בשבת, יש להקשות נמי בהא דמבואר בגמרא מנחות (צ"ו א') דדוד המלך אכל לחם הפנים, אף שהיה זר, משום פיקוח נפש. ותיקשי אמאי לא טימאו, ולא יתחייב מיתה. וזה יקשה גם להרמב"ם ורמב"ן, דלחם הפנים שנטמא פקע קדושתו לכולי עלמא. ויש לעיין בזה.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו ז"ל היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קיטור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו זצ"ל בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת אמור - ספירת העומר

"וספרתם לכם ממחרת השבת - בגדר דין תמימות תהיינה, ובדין שכח לספור באחד מהימים"

"וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה". (פרק כ"ג פסוק ט"ו).

מאדם אחר, בכל פעם שיש ספקות וסופר בלא ברכה. אלא שהוסיף בדבריו כמה מילים, וז"ל "ומכל מקום פשוט דאם יש לו ספק באיזה ענין דצריך לספור בלי ברכה, אם יכול לשמוע הברכה מפי אחרים [ויחשוב בדעתו לצאת בהברכה אם הוא מחוייב בדבר], בודאי נכון לעשות כן". הנה המילים שהוסיף במסגרת "ויחשוב בדעתו לצאת בהברכה אם הוא מחוייב בדבר", בפשטות כוונתו כפשוטו שצריך לחשוב לצאת ידי חובה אם הוא מחוייב בדבר, שהרי אם אינו מחוייב במצווה אין שום ענין שייצא ידי חובה בברכה. אמנם באמת נראה שלשונו מדוקדק מאוד, ובדווקא ראוי לכוון לצאת רק "אם הוא מחוייב בדבר".

שמע קדושה באמצע תפילת שמ"ע

דהנה בתוס' בברכות (דף כ"א ב', ד"ה עד שלא) מביא מחלוקת בין רש"י לר"ת ור"י, לגבי מי שאוחז באמצע תפילת שמונה עשרה, והחזן כבר התחיל חזרת הש"ץ והגיע לקדושה או לקדיש, מה עליו לעשות. הרי אסור להפסיק באמצע שמונה עשרה כדי לומר קדיש וקדושה, וא"כ אין לו אפשרות לומר את זה ביחד עם הש"ץ, אבל מצד שני, הוא מפסיד את הקדיש והקדושה, והנידון הוא האם יש לו עצה גם באמצע התפילה בחלש שאע"פ שאינו עונה את זה עם הציבור, מ"מ לא יפסיד את זה לגמרי. דעת רש"י, שכל האיסור לומר באמצע שמונה עשרה קדיש וקדושה זהו דווקא כשעונה ואומר את זה בפיו. אבל אם אינו אומר את זה בפיו, אלא רק שותק ושומע את זה מהש"ץ ומכוון לצאת ממנו מדין שומע כעונה, אין איסור. וממילא לכן סובר רש"י שאם אדם אוחז באמצע התפילה בלחש והחזן התחיל את החזרה והגיע לקדושה ולקדיש, הרי הוא צריך להפסיק את התפילה, לשתוק ולשמוע את הקדושה מהחזן, ולכוון לצאת ממנו מדין שומע כעונה.

אבל ר"ת ור"י חולקים, ולדעתם אם מכוון לצאת מדין שומע כעונה א"כ הוא נחשב כעונה, והרי זה הפסק בתפילת שמונה עשרה. שהרי לענות קדיש וקדושה באמצע התפילה בלחש אסור, משום שזה נחשב הפסק בתפילה. ומעתה אם עניית הקדושה והקדיש מוגדרת כהפסק, בהכרח שגם אם מפסיק ומכוון לצאת מדין שומע כעונה זה ג"כ מוגדר כהפסק. דדין שומע כעונה הוא, שהשומע ומכוון לצאת דינו "כעונה" ממש, שאנו מחשיבים אותו כאילו הוא בעצמו בירך את הברכה בפיו, וממילא באמצע התפילה בלחש כשם שאסור להפסיק ולענות, כך אסור להפסיק ולשמוע ולכוון לצאת מדין שומע כעונה.

וז"ל התוס', "וכתב רש"י בסוכה פרק לולב הגזול, דאדם המתפלל ושמע מפי החזן קדיש או קדושה, אינו יכול להפסיק ולענות עם הצבור, אלא ישתוק וימתין מעט דשומע כעונה וכו'. ור"ת ור"י היו אומרים דאדרבה אי שומע כעונה, הוי הפסקה אם שותק. ומ"מ נהגו העם לשתוק ולשמוע וגדול המנהג". מבואר בתוס' בסיום דבריו שאע"פ שר"ת ור"י נחלקו על רש"י ולדעתם אסור להפסיק באמצע שמונה עשרה ולכוון לצאת בקדיש וקדושה, מ"מ למעשה נהגו העם כרש"י לשתוק ולשמוע, וגדול המנהג. וכן פסק למעשה השו"ע (סימן ק"ד סעיף ז'), וכתב "אינו פוסק לא לקדיש ולא לקדושה, אלא ישתוק ויכוון למה שאומר שליח ציבור

מבואר בפסוק שבספירת העומר יש הלכה "תמימות תהיינה", שיספור את כל הימים בשלמות בלא להחסיר אפילו יום אחד. ובראשונים נחלקו מה הדין אם שכח יום אחד לספור ספירת העומר, האם כיון שנחסר לו בספירה הזו דין "תמימות תהיינה" הפסיד את כל המצווה, שכל מצוות הספירה תלויה בדין תמימות ואם אינו מתקיים בספירה דין תמימות, שהפסיד יום אחד, שוב אינו יכול להמשיך לקיים את המצווה. וממילא אינו צריך להמשיך ולספור בשאר הימים.

או שנאמר שההלכה של תמימות אינה מעכבת בעצם מצוות הספירה, וגם מי ששכח לספור יום אחד עדיין לא הפסיד את כל המצווה של ספירת העומר, וממילא עדיין הוא מחוייב בשאר הימים להמשיך ולספור בברכה, שעצם הספירה של כל יום ויום היא מצווה בפני עצמה, ואינה תלויה בדין תמימות ובספירה של הימים הראשונים.

ובתוס' במנחות (דף ס"ו א', ד"ה זכר למקדש), הביא את דעת ההלכות גדולות שסובר כצד הראשון, ואם שכח ולא ספר יום אחד שוב אינו סופר, ותוס' חולק עליו וסובר כצד השני שעדיין יכול להמשיך ולספור שאר הימים בברכה. וז"ל התוס', "עוד פסק בהלכות גדולות שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר, משום דבעיא תמימות. ותימה גדולה הוא, ולא יתכן".

סופר בלא ברכה

להלכה כתב השו"ע (סימן תפ"ט סעיף ח'), "אם שכח לברך (שלא ספר, מ"ב) באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה". ובמשנה ברורה (סקל"ו - ל"ו) ביאר, "סופר בשאר ימים, כדעת הרבה פוסקים דאין ספירת הימים מעכבין זה את זה, וכל יומא ויומא מצווה בפני עצמה היא. בלא ברכה, לחוש למ"ד דספירת שבע שבתות תמימות בעינן והא ליכא, דהא חסר חד יומא".

מבואר במש"ב שבעיקר הדין הרבה פוסקים נקטו כדעת התוס' שדין תמימות אינו מעכב את מצוות הספירה, ולכן גם אם הפסיד יום אחד שלא ספר בו עדיין צריך להמשיך ולספור בימים הבאים. אבל עדיין אנו חוששים לדעת ההלכות גדולות שהפסיד את מצוות הספירה, ולכן סופר בשאר הימים בלא ברכה.

וכתב המש"ב (סקל"ז), "ונכון בזה שישמע הברכה מן הש"ץ או מאחד מהמברכין ויענה אמן ככוונה לצאת ואח"כ יספור [א"ר ופר"ח]".

המש"ב כותב שאע"פ שפוסק השו"ע שבשאר הימים יספור בלא ברכה, כיון שחשש לדעת ההלכות גדולות, מ"מ למעשה נכון לצאת ידי חובה בברכה מהש"ץ או מאדם אחר. משום שלדעת הפוסקים שצריך להמשיך ולספור שכל יום היא מצווה בפני עצמה, צריך להמשיך ולספור בברכה. אלא שאנו חוששים לדעות שחולקים ולכן סופרים בלא ברכה, אבל אם יש אפשרות לצאת ידי חובה בברכה מאדם אחר בוודאי שנכון וראוי לעשות כן.

ויחשוב בדעתו לצאת אם הוא מחוייב בדבר

והנה בשער הציון (סק"ה) כתב, את העצה הזו לצאת ידי חובה בברכה

מסופק אם בירך ברכה

והנה בצל"ח בברכות כתב לדעת ר"ת ור"י במי שמסופק אם בירך איזה ברכה, אם הוא יכול לבקש מחברו שעדיין לא בירך את הברכה הזו שכאשר יברך את הברכה יכוון להוציאו, וייצא בזה מדין שומע כעונה. שהרי לדעת ר"ת בדין שומע כעונה נאמר שהשומע הוא ממש כעונה, וכאילו שהוא בירך את הברכה הזו בפועל ממש. ולפי זה לכאורה במקום שמסתפק אם בירך איזה ברכה יש לדון ולומר שאין לו תקנה לבקש מחברו שיוציאו בברכה הזו, שכשם שהוא בעצמו אינו יכול לברך את הברכה הזו מספק, כך אינו יכול לצאת בה מחברו מדין שומע כעונה, שהרי לצד שבאמת בירך את הברכה הזו ועתה אינו מחוייב בה, הרי כששומע את הברכה מחברו ומכוון לצאת בה הוא נחשב כמברכה בעצמו, והרי הוא עובר איסור במה שמברך שוב את הברכה הזו.

לשמוע ולכוון לצאת אם מחוייב בדבר

הרעק"א בשו"ע (סוף סימן ק"ד) הביא את דברי הצ"ח, וכתב שאפשר לכוון לצאת ידי חובה בברכה מדין שומע כעונה בתנאי, שאם הוא

*

אלו פי קראתי

מחוייב בברכה הרי הוא יוצא בה ידי חובה מחברו, ואם אינו מחוייב בה אינו מכוון לצאת בברכה הזו ידי חובה. וממילא לצד שאינו מחוייב בברכה, אינו נחשב כמברך ברכה לבטלה מחמת השומע כעונה, כיון שלצד הזה אינו מכוון לצאת ידי חובה בברכה הזו ששמע.

מבואר בזה שמעיקר הדין, לדעת ר"ת ור"י מי שמסופק אם חייב לברך איזה ברכה, אין לו אפשרות לצאת ידי חובה בברכה מחברו מדין שומע כעונה, משום שלצד שאינו חייב בברכה הרי הוא כמברך אותה לבטלה מחמת הכלל של שומע כעונה. והעצה לצאת ידי חובה בברכה מחברו הוא כדברי הרעק"א שיתנה תנאי שמכוון לצאת בברכה הזו רק אם מחוייב בה. ומעתה לפי זה מדוקדק מאוד לשונו של השער הציון שכתב לגבי ספירת העומר שבמקום שסופר בלא ברכה מחמת ספק אם יכול או צריך לברך, שנכון שישמע את הברכה מפי אחרים **"ויחשוב בדעתו לצאת בהברכה אם הוא מחוייב בדבר"**. והלשון מדוקדק שיחשוב לצאת בברכה רק אם הוא מחוייב בדבר, שכדי שלא להיכשל בחשש של ברכה לבטלה מצד הדין של שומע כעונה, ממילא ראוי ונכון שהכוונה לצאת ידי חובה בברכה תהא מתוך מחשבה רק אם הוא מחוייב בדבר.

את המילים מהפה, אלא כיוונתי לצאת מהשליח ציבור מדין שומע כעונה וכדברי רש"י שכתב שיתשוק ויכוון לצאת מדין שומע כעונה. אבל כיון שר"ת סובר שגם אם ישתוק ויכוון לצאת מדין שומע כעונה זה נחשב להפסק, לכן - אומר דוד המלך - עשיתי תנאי, וכך חשבתי **און אם ראיתי בלבי** - אם הדבר הזה נחשב לאון, לחטא, שאם ההלכה היא כר"ת שגם ההפסק של שומע כעונה נחשב להפסק בתפילה ואסור לעשות את זה, א"כ הנני מתנה ואומר **לא ישמע ה'** - שלצד הזה אינני מכוון לצאת בקדושה ובקדיש מדין שומע כעונה, והקדושה והקדיש שכיוונתי לצאת בהם לא יתקבלו לרצון לפני ה', וכאילו שלא יצאתי בזה ידי חובה מדין שומע כעונה.

אבל למעשה כיון שמסיים התוס' שלהלכה נפסק כמו רש"י, שנהגו העולם כרש"י לשתוק ולשמוע וגדול המנהג, ממילא למעשה היה **שאכן שמע אלוקים הקשיב בקול תפילתי** - שהקב"ה קיבל את התפילה ויצאתי ידי חובה בקדיש ובקדושה מדין שומע כעונה.

ודוד המלך מסיים ומודה להקב"ה ואומר, **ברוך אלוקים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתי** - שהוא מודה ומברך את הקב"ה על החסד שעשה עימו שאע"פ שהיה באמצע התפילה, יצא ידי חובה בשמיעת הקדיש והקדושה, וזה לא היה נחשב לו כהפסק באמצע התפילה.

"כוונה להוציא - אם השומע יכול לצאת מהמברך בדברים שאינו מכוון להוציאו"

חובה בברכה הזו יכוון לצאת.

כוונה להוציא בברכת שהחיינו

ובאמת מצינו במש"ב בהלכות פורים חידוש יותר גדול, שגם באופן שהמברך מכוון להוציא בברכה והשומע מתכוון לצאת, הרי אם השומע מתכוון לצאת בברכה הזו ידי חובה בדברים נוספים שהשומע לא מכוון להוציאו בזה אינו יוצא ידי חובה.

המש"ב מדבר לענין ברכת שהחיינו שמברכים בקריאת המגילה, וכתב (סימן תרצ"ב סק"א) "ונכון לכוון בברכת שהחיינו גם על משלוח מנות וסעודת פורים, שהם ג"כ מצוות, ויודיע זה להש"ץ המברך דבעי כונת שומע ומשמיע". מבואר בדברי המש"ב שבברכת שהחיינו שמברכים בשעת קריאת המגילה ראוי לכוון גם על מצוות היום של משלוח מנות וסעודת פורים, והמש"ב מוסיף שלא מספיק במה שהשומע מכוון לצאת ידי חובה מהחזון בשהחיינו על מצוות היום, אלא צריך לומר לחזון שיכוון להוציא את הציבור בשהחיינו גם על מצוות היום.

הנה בענין המחלוקת בראשונים אם שכח לספור יום אחד ספירת העומר, אם יכול להמשיך לספור בשאר הימים שכל יום ויום היא מצווה בפני עצמה, או שכיון ששכח והפסיד את הדין "תמימות" הפסיד את כל מצוות ספירת העומר ושוב אינו מקיים את המצווה. והשו"ע פוסק שימשיך לספור בלא ברכה, שמצד אחד כיון שרוב הפוסקים נקטו שכל יום ויום הוא מצווה בפני עצמה, לכן צריך להמשיך ולספור, אבל מצד שני יש לחוש לפוסקים שהפסיד את המצווה ולשיטתם יחזור ויספור בלא ברכה. והמש"ב הוסיף, "ונכון בזה שישמע הברכה מן הש"ץ או מאחד מהמברכים ויענה אמן בכוונה לצאת, ואח"כ יספור".

הנה המש"ב כותב רק שישמע את הברכה מאדם אחר ויכוון לצאת, ובאמת פשוט שלא מספיק רק שישמע את הברכה ויכוון לצאת אלא צריך שמי שמברך את הברכה גם יכוון להוציאו. ודבר זה כמו כל הברכות שכאשר רוצה לצאת בברכה מחברו שמברכה, צריך שיהא כוונת שומע ומשמיע, שגם המברך יכוון להוציא וגם מי שרוצה לצאת ידי

ונראה מוכח מזה שלגבי דין שומע כעונה, כאשר אדם יוצא ידי חובה בברכה מחברו, הרי הוא יוצא בזה ידי חובה רק כפי מה שהמברך מכוון להוציאו. וממילא אם החזן מכוון להוציא את הציבור בברכה שהחיינו רק על קריאת המגילה, ואינו מוסיף לכוון גם על שאר מצוות היום, לא יועיל מה שהציבור מכוון לצאת בשהחיינו ידי חובה גם במצוות היום. וכדי שהציבור ייצא ידי חובה בשהחיינו על מצוות היום, חייבים שגם הש"ץ יכוון במפורש להוציאם ידי חובה בשהחיינו ידי חובה במצוות היום. (ועיין בספר "שלמי תודה", פורים סימן כ"ב סק"ד שהאריך בזה).

*

ונכון שישמע את הברכה מהחזן

וממילא מדינא גם הוא אסור לו לברך את הברכה, ועתה כאשר אבקש ממנו להוציאני בברכה, מחמת הבושה הוא יעמוד ויברך את הברכה, וא"כ אני לא ארויח כלום בברכותו.

השיב לו הגרי"ז ואמר, "למה אתה אומר שלא תרויח כלום, הרי אם כל יום ויום היא מצווה בפני עצמה, א"כ גם אתה וגם הוא חייבים בספירת העומר וצריכים לברך עליה, וממילא כאשר הוא מברך את הברכה הרי אתה יוצא בה ידי חובה כדת וכדין. ואם כל הימים מצווה אחת הם, א"כ לא אתה ולא הוא חייבים בספירת העומר, וממילא לצד הזה אינך מחוייב לספור כלל אפילו שלא בברכה. וא"כ בוודאי שאתה מרויח בברכתו, שלצד שאתה מחוייב בברכה גם הוא מחוייב בה, ויצאת ממנו ידי חובה. בשלמא אם היית אומר שאתה מפחד שהוא יברך ברכה לבטלה מחמת הבושה מוכן החששות שלך, אבל הטענה שאתה לא מרויח כלום היא לא טענה, שבוודאי אתה מרויח ויכול לצאת ידי חובה בברכתו, גם אם כל הסיבה שהוא מברך היא רק מחמת הבושה".

הסתפק אם שכח לספור - חזקה שלא אמר

שהשו"ע (סימן קי"ד סעיף ח') כותב, "בימות החמה, אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא, עד שלושים יום בחזקת שהזכיר הגשם, וצריך לחזור". אמנם משם אי אפשר להקשות על ספירת העומר, משום שהסיבה שצריך לחזור בימות החמה אם הזכיר בהם מוריד הגשם, הוא משום שהגשם הוא סימן קללה בימות החמה. וא"כ סיבת החזרה היא לא משום שאנו נוקטים שלא הזכיר מוריד הטל, אלא מחמת שהזכיר מוריד הגשם. ובזה מוכן מאוד שאנו נוקטים שאמר

כדרכו וכשיגרא דלישנא והזכיר מוריד הגשם. אבל בספירת העומר שהנידון הוא שצריך להוסיף הוספה חדשה שלא רגיל בה כל השנה, אין הוכחה מדין זה שגם יש חזקה שבסתמא לא הוסיף את ההוספה הזו.

אולם מדיני יעלה ויבוא לכאורה קשה מאוד, שהוא דומה לספירת העומר שמוסיפים הוספה חדשה שלא רגילים בה כל השנה, וההלכה היא שבספק אנו אומרים שחזקה שלא אמר, ומעתה גם בספירת העומר בספק אם ספר או לא צריך לומר שחזקה שלא ספר.

ונראה לחלק בין יעלה ויבוא לספירת העומר, יעלה ויבוא הוא הזכרה שמוסיף באמצע התפילה, שאומרה בתוך רצה. ובזה י"ל כיון שההזכרה הזו נאמרת בתוך התפילה, בתוך ברכה שאומרה כל השנה בלא הזכרת יעלה ויבוא, ממילא יש לנקוט שכאשר מסתפק אם הזכיר יעלה ויבוא, הרי מסתמא התפלל כמו שרגיל בכל יום, ולא הזכיר את זה בתפילה, וע"כ צריך לחזור שוב את התפילה.

אבל ספירת העומר היא מצווה בפני עצמה שאינה שייכת לתפילה כלל וכלל, וכאשר מסתפק אם ספר או לא, הרי הספק הזה דינו כמו כל הספקות שמסופק אם עשה איזה דבר או לא, שלא שייך לומר בזה חזקה שעשה כדרכו בכל השנה. משום שאין שום סיבה שתגרום לנו לומר חזקה שלא ספר ועשה כדרכו בכל השנה, שהספירה אינה תלויה בשום דבר, וגם אינה נאמרת בתוך תפילה קבועה של כל השנה שיש לתלות ולומר שאמר כדרכו בכל השנה כולה, אלא הוא ענין בפני עצמו שמסופק אם עשה או לא. וממילא כיון שאין שייך בזה חזקה שלא ספר, א"כ אנו דנים בזה כדיני ספקות, ובזה ההכרעה היא שיש כאן ספק ספקא לומר שיכול להמשיך ולספור בברכה.

ולכאורה יש לעיין הרי הש"ץ מכוון להוציא את הציבור ידי חובה בברכה שהחיינו שמברך על המגילה, וממילא מדין שומע כעונה הברכה הזו מתייחסת אל הציבור וכאילו שהם ברכו בעצמם את הברכה. ומעתה קשה למה צריך שהחזן יכוון גם להוציא את הציבור בשהחיינו ידי חובה במצוות היום, הרי אחרי שהברכה הזו כבר מתייחסת אל הציבור הרי כל אחד ואחד מהציבור יכול להחליט בדעתו לבד במה הוא רוצה לצאת ידי חובה בברכה הזו, ולמה מדגיש המש"ב שגם החזן חייב לכוון להוציאם בברכה הזו ידי חובה במצוות היום.

הנה בעיקר ההלכה הזו שאם שכח לספור יום אחד, סופר בשאר הימים בלא ברכה, ונכון שישמע את הברכה מהחזן או מאדם אחר שמברך ויכוון לצאת בזה ידי חובה, שמעתי בזה דבר נאה ממרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל.

אדם אחד ממקורבי הגרי"ז שכח שנה אחת באחד מהימים לספור ספירת העומר, וא"כ שוב אינו יכול להמשיך ולספור בברכה, ובכל יום ביקש מאדם אחר שיכוון להוציאו בברכה.

והנה יום אחד הוא הזדמן לבית הגרי"ז בדיוק בשעה שהגרי"ז עמד להתחיל בספירת העומר, מיד ניגש אל הרב מבריסק וביקש ממנו שיכוון להוציאו ידי חובה בברכה.

הרב מבריסק מהטעמים שלו לא רצה להוציאו ידי חובה, ואמר לו תבקש מאדם אחר שיוציא אותך בברכה.

אמר לו אותו אדם, "אני חושש שמא בדיוק אותו אדם שאבקש ממנו לצאת ידי חובה הוא גם שכח באחד מהימים לספור ספירת העומר,

כתב השו"ע (סימן תפ"ט סעיף ח'), "אם שכח לברך (שלא ספר, מ"ב) באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה. אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, יספור בשאר ימים בברכה". מבואר בשו"ע שכל הדין שאם שכח לספור יום אחד לספור ספירת העומר, סופר בשאר הימים בלא ברכה, זהו דווקא במקום שברור לו בוודאי ששכח לספור, אבל אם הוא מסתפק אם שכח לספור באחד מהימים הרי יכול להמשיך ולספור בברכה.

והטעם לכך כתב המשנה ברורה (סקל"ח), "דאיכא ספק ספיקא, שמא לא דילג כלל, ואם תמצי לומר שדילג שמא הלכה כאותן פוסקים דכל יום הוא מצווה בפני עצמה".

ולכאורה יש להקשות דהנה בידינו יעלה ויבוא בראש חודש המשנה ברורה (סימן תכ"ב סק"י) כותב, שאם אחד מסופק אם הזכיר יעלה ויבוא בתפילה צריך לחזור ולהתפלל (בתפילת שחרית ומנחה), משום שאנו נוקטים שמסתמא התפלל כמו שרגיל בכל יום בלא להזכיר יעלה ויבוא.

מבואר בזה שכאשר צריך להוסיף בתפילה הזכרה בימים מיוחדים ויש לאדם ספק אם הזכיר את ההזכרה הזו, הרי אנו נוקטים שחזקה שלא אמר, שכל אדם מתפלל כמו שרגיל להתפלל וכיון שבדרך כלל אינו מוסיף את ההוספה הזו, ממילא מסתמא גם עכשיו לא הוסיף את ההוספה הזו. ולכן לגבי הזכרת יעלה ויבוא, כאשר אדם מסופק אם הזכיר את זה בתפילה, הרי ההכרעה היא שנוקטים שלא הזכיר את זה בתפילה. ומעתה לכאורה בספירת העומר ג"כ י"ל את הסברא

הזו, שכיון שבכל השנה לא סופרים ספירת העומר, א"כ כאשר אדם מסופק אם ספר באחד מהימים ספירת העומר, הרי הסברא אומרת שהוא עשה כמו הרגילות שלו בכל השנה, שלא ספר את הספירה.

וממילא קשה איך פסק השו"ע שמי שיש לו ספק אם ספר ספירת העומר באחד מהימים, הרי הוא יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה, הלא מצד החזקה אנו צריכים לומר שעשה כרגילותו ולא ספר, וא"כ צריך להכריע בוודאות שלא ספר את העומר, וממילא יהא אסור לו להמשיך ולספור בברכה, ואיך השו"ע מתעלם מהחזקה הזו ופוסק שיכול להמשיך ולספור בברכה.

עד שלושים יום בחזקת שהזכיר הגשם

והנה בידינו מוריד הטל מצינו ג"כ את הסברא הזו כמו יעלה ויבוא,

עצה שלא לשכוח לספור - תפילה בציבור

הנהגה פתאום באמצע השיחה נזכר הבחור שאתמול שכח להתפלל מעריב, הבחור קפץ ממקומו בהתרגשות ובבהלה ואמר "אוי בדיוק אתמול שכחתי להתפלל מעריב". וכמובן שכזה סיים את שיחתו עם החפץ חיים, ומכל הדרך הארוך שהכין לשאול את פיו לא שאל מאומה.

ובאמת את הדברים הללו ראו תמידים כסדרם אצל החפץ חיים, ושמעתי מהגראי"ל שטיינמן שליט"א שכל אחד שנכנס אל החפץ חיים שמע מפיו דברים שהיה צריך לשמוע במצבו ובענינו.

וממך הגרא"מ שך זצ"ל שמעתי שדבר זה אינו מוכיח על רוח הקודש, אלא אדם גדול, הקב"ה נותן לו סייעתא דשמיא ומכניס בלבו שידבר על הנושאים הללו שהשומע צריך להתחזק בהם, ואותו אדם אינו יודע למה הוא דווקא מדבר על כך, אלא כך הכניס לו הקב"ה בלבו לדבר ולומר.

והגראי"ל שליט"א הוסיף וסיפר עוד כמה עובדות על כך, ואחת מהעובדות היא שהיתה קבוצת בחורים שלמדו בראדין, ולאחר כמה שנים שלמדו שם החליטו לעבור ללמוד בישיבת מיר.

לפני שיצאו מראדין נכנסו אל החפץ חיים, בכדי לקבל ממנו ברכת הדרך שיצליחו בישיבה החדשה. החפץ חיים במקום לברכם בברכה והצלחה, התחיל לשכנע אותם שלא כדאי להם לנסוע למיר, ואמר להם "בשביל מה אתם צריכים לנסוע למיר, הרי עכשיו אתם מסודרים בישיבה, יש לכם מקום לשבת ומקום ללון, ואם עכשיו תעברו למיר הרי כשתחזרו לא יהיה לכם כלום ותצטרכו שוב לטרוח להשיג מקום בישיבה".

הבחורים לא הבינו מה החפץ חיים מדבר, הרי הם חושבים עתה לעבור למיר ללמוד שם בקביעות, וא"כ אין להם שום צורך במקום שהיה להם בישיבה בראדין, כי אין בדעתם לשוב אח"כ בחזרה לראדין.

הבחורים נסעו למיר, ובסוף לא נקלטו בישיבה ואחרי חצי שנה כולם חזרו בחזרה לראדין, ואז הבינו את כוונת דברי החפץ חיים שעתה היו צריכים שוב לטרוח הרבה עד שהשיגו מקום בישיבה ואכסניה לאכילה ולשתיה.

הנה העצה היעוצה שלא לשכוח לספור ספירת העומר היא להקפיד להתפלל במגן. כאשר מתפללים בציבור מובטח שלא ישכחו לספור את הספירה בכל הימים, שסופרים את הספירה ביחד עם כל הציבור.

שמעתי מיהודי ת"ח מבני ברק, שזכה בבחירתו לדבר פעם אחת עם החפץ חיים זצ"ל. המעשה היה כאשר הזדמן לו להיות בוורשא לאיזה צורך, וחשב בדעתו שכיון ששמע כל כך הרבה על גדלותו וצדקותו של הכהן הגדול, החפץ חיים, ובנוסף לזה הוא לומד הרבה בספריו הקדושים, אשר על כן כדאי לו עתה כשהוא נמצא בקרבת מקום לראדין לטרוח ולנסוע פעם אחת בחיים לראות את החפץ חיים ולשאול אותו את ספקותיו בהלכה ובהנהגה.

ובאמת אכן כך עשה, בתחילה ישב והכין לעצמו דף עם שאלות שעל זה ידבר עם החפץ חיים, ולאחר מכן עלה על הרכבת המובילה לראדין.

כשהגיע בלילה לראדין עדיין לא התפלל תפילת מעריב, אלא כיון שהשעה היתה קצת מאוחרת חיפש לעצמו בתחילה אכסניה שבה יוכל לסעוד וללון בלילה. לאחר שמצא את מבוקשו היה כבר עיף ותשוש מעמל הדרך ומהחיפושים אחר האכסניה, והרגיש בעצמו שקשה לו לעמוד עכשיו ולהתפלל תפילת מעריב. ולכן חשב שילך לנוח רבע שעה, וכשיקום בכוחות מחודשים מיד יתפלל מעריב.

וכמובן כשהלך לישון שוב לא התעורר לאחר רבע שעה, אלא ישן עד הבוקר. בבוקר כשקם משנתו שכח את מה שעבר בלילה, ושכח שעדיין לא התפלל מעריב, אלא קם כדרכו והתפלל שחרית. ומיד לאחר שאכל פת שחרית, הלך לביתו של החפץ חיים לדבר עימו ולהתברך מפיו.

כשנכנס אל החפץ חיים לפני שהתחיל לדבר עימו ולשאול אותו את שאלותיו, פתח עימו החפץ חיים בשיחה ואמר לו, "תראה את גודל ירידת הדורות שיש בדור הזה, לדוגמה תפילת ערבית, באיזה חשיבות מחשיבים היום את התפילה הזו, הרי כמעט ולא מחשיבים אותה למאומה". וכך במשך כמה דקות יושב החפץ חיים ומדבר דברי חיזוק בענין תפילת מעריב.

נהגו כבוד זה בזה

סיפור או משל יפה, וכך כולם נמשכו לשמוע את המשל הנפלא שנאמר באריכות ובהרחבה של כל הפרטים ופרטי הפרטים, ולא התעמקו לחשוב על מה ולמה התחיל בסיפור המשל הזה. כשסיים את המשל, במקום לבאר את הנמשל התחיל לספר עוד משל של החפץ חיים, וכך המשיך וסיפר עוד ועוד כעשרה מעשיות של משלים מענינים ומיוחדים, עד שסיים את השיעור.

בין משל למשל ראו אותות של פליאה על חלק מהציבור שלא הבינו מה קרה היום לרב, למה התחיל לספר משלים ומעשיות בזה אחר זה, אבל כיון שהמשל הבא התחיל מיד נמשכו לשמועו בלא להבין מה זה ועל מה זה.

סיפר אחד מהמשתתפים, אני הייתי בשיעור והבנתי טוב מאוד מדוע השיעור הופסק מהנושא הקבוע ועבר לסיפורי מעשיות, כיון שאסור לדבר במקום הזה דברי תורה. אבל חשבתי בליבי, בא ונראה מה יעשה הגרב"צ בסוף השיעור, הרי תמיד בסוף השיעור יש אדם שאומר בקול את המשנה שבסוף מסכת מכות "רבי חנניה בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות וכו'" ואומר לאחריו קדיש דרבנן, איך יצליח שם הגרב"צ למנוע את אמירת המשנה והקדיש באופן שלא יבין אף אחד את הסיבה לכך, כדי לא לפגוע באף אדם.

והנה הגיע הזמן של סיום השיעור, הגרב"צ סיים לספר את המשל האחרון, סיים ואמר "היום היה שיעור של משלים, בעז"ה בשבוע הבא נמשיך את הנמשלים". כמובן מיד קם אחד מהשומעים והתחיל לומר בקול "רבי חנניה..." מיד הפסיקו הגרב"צ ואמר לו "עדיין לא סיימנו את השיעור, שהרי לא אמרנו את הנמשלים ולא אומרים קדיש על חצי שיעור, בשבוע הבא כאשר נסיים את הנמשלים יושלם השיעור, ואז תוכל לומר את הקדיש". ובחכמה מנע את אמירת הקדיש במקום שאסור לומר קדיש, כאשר מי שלא היה צריך להבין למה, לא הבין, וכבוד הבריות עלה והתעלה!

סיפור מיוחד מאוד סיפר אחד ממשתתפי שיעורו של הגרב"צ פלמן זצ"ל, שנמסר בליל שבת לאחר הסעודה בבית הכנסת "אור החיים", שברחוב רבי עקיבא בבני ברק. היה יהודי מבוגר מאוד שנהג בכל שבוע להשתתף בקביעות בשיעור, וגם כאשר נחלש והוצרכו לקחתו בכיסא גלגלים, לא וויתר ובמסירות הקפיד תמיד לבוא לשיעור. ואפילו בעת שבריא אותו קצת התרופפה, אם היה במצב שמותר לו לצאת מהבית, לא וויתר ובא לשיעור.

פעם אחת אותו אדם לא חש בטוב, ופתאום באמצע השיעור כנראה לא שלט בצרכיו, והגיע מצב שאסור לדבר במקום הזה דברי תורה.

הגרב"צ שהיה באותו זמן בדיוק באמצע השיעור, כאשר הוא מדבר על נושא הלכתי מענינא דיומא, תפס מיד את אשר אירע, ובשבריר של שניה חשב לעצמו מה לעשות, הרי מצד אחד אסור להמשיך בדברי תורה, ומצד שני אסור גם להפסיק את השיעור באמצע, שהרי אותו אדם עלול להיפגע מכך מאוד מאוד.

ואז עלה במוחו רעיון, לפתע הוא הפסיק באמצע הנושא שבו עסק עד עתה, ואמר שברצונו לספר משל יפה של החפץ חיים. הציבור לא הבין כל כך מה קרה, למה הפסיק באמצע הנידון והתחיל במשל, אבל מי לא אוהב לשמוע

גליון השבוע מוקדש לע"נ הרה"צ רבי בנימין אהרן בהר"ר אלכסנדר יהודה לייב גרודקה זצ"ל משרידי תלמידי נובהרדוק, באהבת התורה עמל ויגע, ומידת הביטחון היתה לו נר לרגליו בכל נסיונות חייו, בכל עת היה רגיל על לשונו בניגון מוסרי מאמר החכם, מכבשונו של בית היוצר הנובהרדוקאי "העל הבלי חמודות מדומות תישוש יקרת נצח חמדת עולם ? ! " גלב"ע ה' באייר תשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.

ניתן להשיג את העלון בכל שבוע בטלפון 0527120854 או במייל 7120854@gmail.com

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחות מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

א

מעמד נעילת ישיבת וכולל בין הזמנים "בני הישיבות"

בהיכל ישיבת בית שמואל ירושלים, ניסן תשע"ו

אנחנו נמצאים בימי בין הזמנים, ויש כאן ישיבת בין הזמנים שיושבים ולומדים, נכנסתי למקום הזה, וראיתי את כל הציבור יושבים ושקועים בלימודם בהתמדה, זוהי זכות גדולה מאד!

בזמן שיש רפיון בתורה, מי שמתחזק זכותו גדולה מאד, כמו שכתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך", היינו בזמן שיש רפיון בתורה, בבחינת הפרו תורתך, אז זה העת לעשות לה', ומי שמתחזק בזמני הרפיון זוכה ומקבל שכר כולם (ירושלמי סוף ברכות).

וכבר הזכרנו שכפי גודל הזכות, כן גם גודל החיוב, ללמוד בבין הזמנים, יותר מאשר בכל השנה, כיון שבין הזמנים יש רפיון בתורה, ממילא יש חיוב יותר להשלים את החיסרון, חסר זכות התורה, וחסר הקידוש השם של תורה, ויש חיוב להשלים את מה שחסר, ומי שמתחזק ועוסק בתורה הרי הוא משלים את הקידוש השם.

ובאמת לא מספיק מה שלומדים בישיבת בין הזמנים, שהסדרים האלה הם פחות מסדרי הישיבה באמצע הזמן, ואינם מספיקים למלא את כל החיוב והצורך של זכות התורה, **ידוע שבין הזמנים תמיד היו דברים לא טובים ואסונות רח"ל, גם בשנה הזאת היו אסונות, וחלקם בצורה משונה מאד, מפני שחסר זכות התורה.**

לכן מה שעוסקים בתורה בישיבת בין הזמנים, כדאי להמשיך בזה גם כל היום, כמו באמצע הזמן, ואפילו יותר, כי בתוך הזמן יש הרבה שלומדים, וזכות התורה מרובה, ויש סייעתא דשמיא, אבל בבין הזמנים קשה יותר, וממילא מי שמתחזק זכותו גדולה יותר.

ודבר זה נוגע גם באמצע הזמן, שיש סדרי הישיבה הקבועים ויש זמנים של הפסקות בין הסדרים, ובזמני ההפסקות חסר זכות התורה, וידוע מה שכתב הנפש החיים (ד, יא) "והאמת בלתי שום ספק כלל, שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי חס ושלום אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותוהו חס ושלום".

ובאמת כתוב ברמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שגם בשעה שאדם מפסיק מלימודו ועוסק בצרכי הגוף, אם כוונתו לשם שמים, מפני שהוא מוכרח לזה לצורך עבודת השם, אזי גם מה שהוא עוסק בצרכי הגוף נחשב לו כעבודת השם, ואפילו מה שהוא ישן, בשב ואל תעשה, אם הוא הולך לישון עם כוונה כדי שיהיה לו כוח למחר לעבודת השם, הרי זה הכשר מצוה, ונמצאת השינה שלו עבודה למקום.

אבל זה תלוי בכוונה, מה הכוונה, וזו מדרגה גדולה מאד שהכוונה בכל צרכי הגוף תהיה לשם שמים, מחמת החיוב שחייבים, לצורך עבודת השם, וכגודל המדרגה כך גם גודל הזכות בזה.

לכן אם בין הסדרים היה מנוחה כזאת לשם שמים, וכפי הצורך, בלי להפריז יתר על המידה, זה נקרא שהמנוחה היא עבודת השם, וכפי שכתב הרמב"ם לענין שינה, כך גם המנוחה, שאדם נח כפי הצורך וכוונתו לשם שמים, הוא עובד השם גם בשעת המנוחה.

אך זהו רק בצירוף הכוונה יחד עם המציאות שיהיה רק כפי הצורך ולא יותר מדי, קשה לצמצם, ואי אפשר לצמצם בזה, וגם מה שמצמצמים תלוי בכוונה, שבאמת יהיה לשם שמים.

וכבר אמרו (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק ואחד מהם הוא דרך ארץ, ומבואר ברש"י שם שהכוונה לצרכי גופו של אדם, גם זה צריך חיזוק, שכל צרכי הגוף אינם רק צרכי הגוף, אלא צרכי הנפש, כי הם נצרכים לאדם בשביל עבודת השם, וכשם שצריכים חיזוק בתורה

בתפילה ובמעשים טובים, כך יש אותו החיוב של חיזוק בצרכי הגוף, שהם צרכי הנשמה, כמובן תלוי מה הכוונה בזה.

על כל פנים מה שלומדים בבין הזמנים, זה לא מידת חסידות, אלא חיוב גמור, ולא מספיק מה שלומדים בישיבת בין הזמנים, אלא החיוב הוא יותר מזה, כמה שאפשר, כל אחד כפי כוחו. אמנם **ישנם רבים הזקוקים למנוחה, ודורשים מעצמם יותר מנוחה, וזה דבר מסוכן, אפילו שהם לא מבינים ולא מרגישים את זה.**

כל אדם יש לו כוחות, והכוחות ניתנו לו מן השמים, לצורך עבודת השם, להרבות כבוד שמים, כמו שאמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, כל הבריאה היא לצורך כבוד שמים, וכל כוחות האדם הם לכבוד שמים, וצריך לנצל את כל כוחות הגוף לשם שמים, כי לכך נוצר, ומי שאינו ממלא בשלמות את מה שיכול לכבוד שמים, למה לו כוחות, ולא מגיע לו הכוחות.

כתוב בספרים שמי שמקבל כוחות מן השמים ואינו מנצל אותם, הרי הוא מאבד את הזכות לאותם הכוחות, ואמנם יש חסדי שמים שיכול לחזור בתשובה, אבל מצד עצם הדין לא מגיע לו.

הרגל נעשה טבע

ועוד דבר הנוגע לא רק לבין הזמנים, אלא גם כל השנה, **יש יצר הרע חזק מאד שרוצים לדעת חדשות, מה שנקרא 'נייעס', ממה שנשמע בעולם, כוח הסקרנות הוא חזק מאד, וקשה להתגבר על זה, אבל יש חיוב להתגבר, אפשר להתרגל, וההרגל נעשה טבע.**

היצר הרע מפתה לקריאת עיתונים, שזה מעניין ומושך מאד, אבל אפשר להתגבר! מי שרוצה יכול להתרגל להפסיק לקרוא עיתונים, ולא יהיה שום הפסד מזה, העולם ימשיך להתנהג כפי שהתנהג עד עכשיו גם אם הוא לא יידע את החדשות, ואילו החדשות הנצרכות לו ממילא יידע אותם אף אם לא יקרא עליהם בעיתונים.

בכל דבר אפשר להתרגל, וכגון עישון, זה דבר מאד לא בריא, וקשה להיגמל מזה, אבל אפשר להתרגל שלא לעשן, וכשמתרגלים במשך הזמן ההרגל נעשה טבע, וכבר לא קשה. וכך גם בענייני המידות, הרגל מועיל לקבל מידות טובות, ולשנות את טבע המידות הרעות.

וכפי שכבר סיפרתי עובדא באדם אחד, שהיה כועס הרבה בביתו, בפרט בשעת הדחק של ערב שבת, שטרודים להכין צרכי שבת, היה כועס וצועק על בני ביתו, והיה אכפת לו מזה, למה הוא כועס, הרי הכעס הוא מידה רעה, שאמרו חז"ל (זוהר ח"א כז, ב) כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, ואמרו (נדרים כב, א) כל הכועס כל מיני גיהנום שולטים בו שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך ואין רעה אלא גיהנום וכו', ושאל עצה כיצד להתגבר על מידת הכעס.

ואמרו לו שישתדל לשתוק ולא לצעוק בשעה שהוא כועס, ודבר זה יועיל לשבור את מידת הכעס, וניסה שבוע אחד לעשות כן, אבל אחר כך אמר שזה קשה לו מאד, ואמנם הצליח שבוע אחד לעמוד בזה, אבל כיצד יוכל בכל שבוע לסבול קושי כזה, ואמרו לו שבכל זאת ינסה עוד כמה שבועות להתגבר ולא לצעוק, ועשה כן, וכבר בשבוע השני הרגיש שהוקל לו, ובמשך הזמן נעשה יותר ויותר קל, עד שלא היה לו שום ניסיון בזה, והצליח לשבור את מידת הכעס.

והיינו מפני ששתק מתוך הבנה שזה כדאי, שזהו מה שהוא חייב, וזה לטובתו, וכשאדם מתגבר על עצמו מתוך הבנה, אזי לאט לאט במשך הזמן ההרגל נעשה לו טבע, עד שאין זה קשה כלל.

זה הכלל בכל קשיים נפשיים שיש לאדם, אפשר להתגבר על ידי ההרגל, וכשמתרגלים לא מרגישים שום קושי.

עוד ענין חשוב מאד שכבר הזכירו קודם, לימוד המוסר, זה דבר בדוק ומנוסה, כשאדם לומד מוסר מתוך התעניינות לדעת מה שכתוב בספרי

המוסר, מה כתוב במסילת ישרים ומה הוא מחדש, וכגון בפרק הראשון בביאור כלל חובת האדם בעולמו, מה חידש המסילת ישרים, איזה הדרכה, ואיזה עצות, מי שלומד מוסר באופן כזה הרי הוא משתנה וחי חיים מאושרים, וגם כל הסביבה שלו, הבית והמשפחה ובכל מקום שהוא נמצא, כל הזמן נהנים ממנו, והוא משמח את הבריות, ומשרה אווירה של שמחה ונעימות, על ידי המוסר שלמד.

המשנה ברורה בסימן א' מביא מדברי הקדמונים כי מה שאמרו שהתורה תבלין ליצר הרע, זהו בפרט על ידי תורת היראה שבספרי המוסר, שהם תבלין לכל היציר הרע שיש לאדם.

בעזרת השם נזכה כולנו להתחזק בכל הדברים הצריכים חיזוק, ונזכה להצלחה בכל מה שצריך!

ב

משא החינוך בכנס השנתי שעל ידי "לב שומע"

לראשי הישיבות ומרביצי תורה בארה"ק

זכות גדולה יש לאלו העוסקים בזיכוי הרבים בתורה, שכל התורה שלומדים המושפעים מחמת השפעתם – שייכת להם, ונחשב כמו שהם למדו בעצמם, אפילו דברים שהמשיגו בעצמו לא למד ולא היה סיפק בידו ללמוד אותם, רק השפיע על אחרים שילמדו, הרי זה נחשב כמו שהוא למד בעצמו, ולא רק לענין השכר בעולם הבא ובעולם הזה, אלא יתירה מכך, כל התורה שלומדים אחרים מכוחו, יזכה גם הוא לדעת אותה בעולם הבא, עם הבנה של עולם הבא.

וכך היה מעשה באדם שנפטר צעיר, והניח אחריו ילד יתום, והכניסוהו ללמוד בת"ת בירושלים, והיה קשה לו מאד, מפני שלא הורגל בלימוד הגמרא. יום אחד חזר הילד לביתו ואמר שמחר יהיה להם מבחן בגמרא, והוא אינו יודע את הגמרא ואינו מוכן למבחן, והצטער מאד, עד שנרדם על מיטתו בבכי, ולמחרת בבוקר כשקם מהשינה אמר לאמו, עכשיו אני כבר מוכן למבחן, כיצד? אביו בא אליו בחלום ולימדו! אף על פי שהאב לא למד מעולם את הגמרא הזאת, זכה בעולם הבא ללמוד ולדעת אותה, כיון שבנו למד אותה כאן בעולם הזה, והבן בא מכוחו, וכל מה שאחרים לומדים מכוחו זוכה גם הוא ללמוד בעולם הבא, עם דרגת הבנה של עולם הבא!

וכך גם אלו המשיגים מרביצי התורה, יזכו בעולם הבא לדעת את מה שאחרים לומדים מכוחם, עם הבנה של עולם הבא.

מצינו שאמרו חז"ל ותלמוד תורה כנגד כולם, היינו ששכר תלמוד תורה הוא כנגד כל הדברים המוזכרים למעלה במשנה שם, שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

ומה הם הפירות בעולם הזה? פירות שבאות מהקרן הקיימת בעולם הבא, פירות מהעץ שבעולם הבא, הפירות האלו הם דרגה גבוהה של הצלחה בתורה. זהו שכר תלמוד תורה כנגד כולם, של מי שלומד בעצמו, וכל שכן מי שמלמד אחרים ומזכה אותם בתורה.

עוד מצינו (סוכה מט, ב) שיש מעלה מיוחדת ללמד תורה לאחרים, ותורה כזו נקראת תורת חסד, תורה שיש עימה חסד.

וצריכים שזה יהיה עם אהבת חסד, לא מספיק מה שהמלמד נהנה והתלמיד נהנה, אלא חשוב מאד שיהיה מתוך אהבת חסד.

זהו המעשה שמובא בגמרא (עירובין נד, ב) על רבי פרידא, שהיה לו תלמיד קשה הבנה, שלא הבין את מה שמלמדים אותו, עד שיסבירו לו ארבע מאות פעמים, וכך עשה רבי פרידא, חזר והסביר לו כל דבר בסבלנות עד שהבין. פעם אחת אירע שגם אחרי ארבע מאות פעמים לא הבין, ושאל אותו רבי פרידא מה קרה, אמר לו התלמיד, ידעתי שהרבי צריך ללכת עוד מעט לדבר מצוה, ומחמת זה לא הייתי רגוע, ולא יכולתי להתרכז להבין את הדברים, אמר לו רבי פרידא, אם כן אסביר לך שוב ארבע מאות פעמים, וחזר והסביר לו עד שהבין.

וכתוב שם בגמרא שרבי פרידא קיבל שכר עצום על כך, התלמיד לא קיבל שכר מיוחד על מה שהתאמץ לשמוע, מפני שזהו הטבע שירצה לדעת ולהבין, ועשה כן לתועלת ולטובת עצמו, אבל רבי פרידא שכבר ידע את מה שהוא מלמד, ואף על פי כן טרח לטובת התלמיד, זה כבר דבר מיוחד, ומגיע לו שכר מיוחד על כך.

ואמרו שיבחר מה שהוא רוצה בשכרו, אם להאריך ימים ולחיות ארבע מאות שנה, או שיוזכה הוא וכל בני דורו לחיי העולם הבא. והנה מה שיחיה ארבע מאות שנה מובן שזה שכר לרבי פרידא, שיוכל באותו הזמן לעשות עוד הרבה מעשים טובים, ולזכות בהם לעולם הבא שאין לשער, אבל מה שיוזכו כל בני דורו לעולם הבא, צריך ביאור מהו השכר בזה לרבי פרידא בעצמו, ומה זה שייך אליו.

ומבואר שזה היה בשבילו דבר גדול מאד, שיוזכו כל בני דורו לחיי העולם הבא, מפני אהבת החסד שהייתה לו, כי אהבת חסד היא לא רק להיטיב לאדם בהנאות גשמיות וחיי העולם הזה, **לאת לאדם עולם הבא זהו החסד הכי גדול שיכול להיות!**

ורבי פרידא מתוך אהבת חסד הגדולה שלו בחר באפשרות הזאת שיוזכו כל בני דורו לעולם הבא, ויותר מזה לא היה צריך, לא היה חשוב לו לחיות ארבע מאות שנה, רק לעשות חסד עם בני דורו [ובאמת לבסוף נתנו לו מן השמים את שניהם], ומתוך מידה זו של אהבת חסד היה בכוחו להתמסר כל כך להצלחת התלמיד.

זהו הענין של תורה שיש עימה חסד, וזוהי זכותם הגדולה של מרביצי התורה. בעזרת השם יזכו להתברך בכל הברכות המובטחות, יהי נועם השם עליכם ותשרה שכינה במעשי ידיכם!

דברי רבינו שליט"א בכינוס לב לאחים

זכות גדולה יש לפעילי לב לאחים, וכל מזכי הרבים, שמזכים את הרבים בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, ומשפיעים השפעה גדולה על הרחוקים, וההשפעה נמשכת לכל הדורות הבאים, גם על הצאצאים, כל הזכויות האלה של הצאצאים עד סוף כל הדורות שייכים גם כן ללב לאחים.

אדם שמזכה אחרים בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, זוכה גם הוא להצלחה בכל הדברים האלה, מידה כנגד מידה, וכן מי שמחזיר בתשובה את הרחוקים, זוכה במידה כנגד מידה שגם הוא יחזור בתשובה שלמה. וכי יש אדם שמגיל בר מצוה לא עבר שום עבירה? הרי ביטול תורה כנגד כולם, ומי לא נכשל בזה, לכל הפחות בשוגג, ודאי צריך לעשות תשובה, וצריך סייעתא דשמיא שהתשובה תתקבל, סייעתא דשמיא לתשובה שלמה, עיקרי התשובה של רבינו יונה הם רבים, וזו עבודה קשה מאד, ובזכות שמחזירים בתשובה את הרחוקים זוכים לסייעתא דשמיא לתשובה שלמה.

לכן, כדאי מאד הדבר הזה שעוסקים בזיכוי הרבים, זהו דבר גדול מאד שזוכים בו הרבה!

ועוד דבר חשוב מאד, לא רק למזכי הרבים, אלא לכל אחד ואחד, ללמוד ספרי מוסר בקביעות, זהו דבר בדוק ומנוסה שמי שיש לו קביעות בכל יום בספרי מוסר המושכים את הלב, כל אחד בספר מוסר שמתאים לו, על ידי זה הוא נעשה אדם אחר, ומקבל חיים מאושרים, והדבר הזה נותן חיים מאושרים גם לכל הסביבה ולכל המשפחה שלו. כדאי מאד להחזיק בקביעות בספרי מוסר! גם אלו שהם מרביצי תורה, זה לבד לא מספיק, וצריכים לצרף גם מוסר, כתוב במשנה ברורה (סימן א' ס"ק יב) שתורה תבלין זה לא רק תורה לבד, אלא תורת היראה, זהו עיקר התורה תבלין.

בעזרת השם נזכה כולנו להתחזק בכל הדברים האלה, ונזכה להצלחה בכל מה שצריך!

לע"נ הרבנית הצדקנית נעמי מילר ע"ה
ב"ר יוסף ז"ל, נלב"ע כ"ו ניסן תשע"א - תנצב"ה

מוקדש לע"נ מלכה מחלה בת מרדכי זיסקינד ע"ה
נלב"ע ג' אייר תשס"ו - תנצב"ה